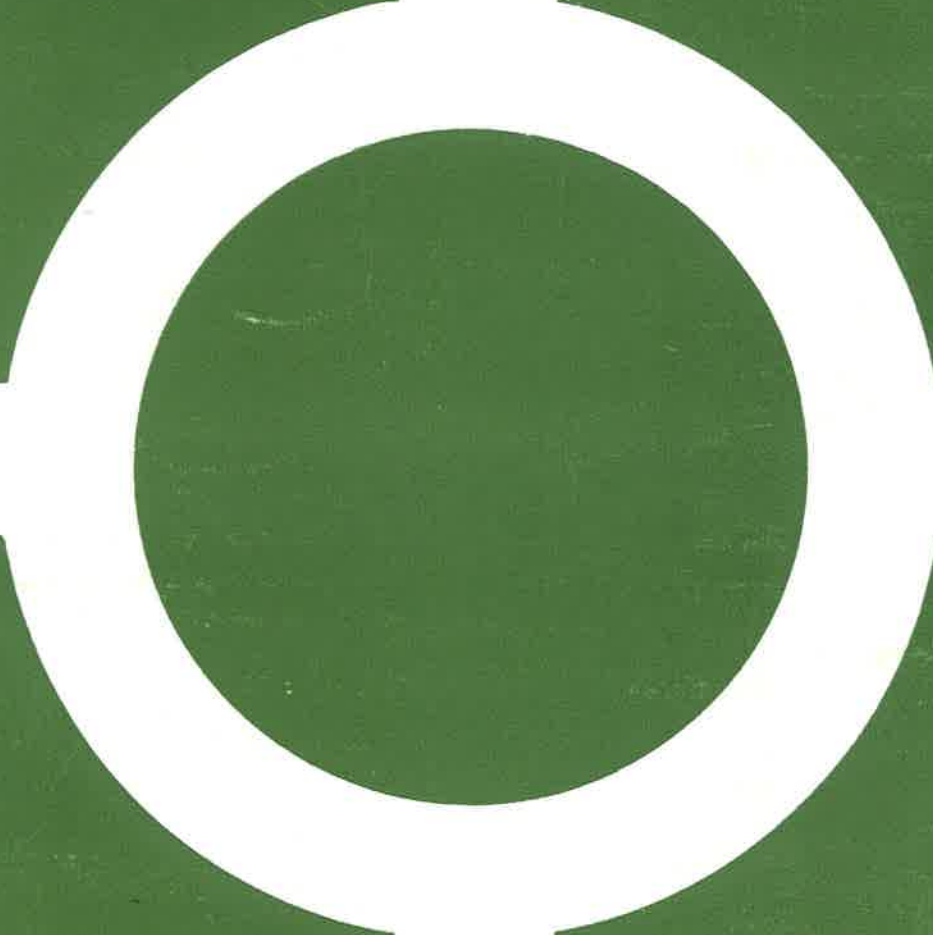

peyzaj mimarlığı

ÖZEL SAYI

1976.2

IFLA76

İstanbul

peyzaj mimarlığı

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ
YAYIN ORGANI

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Başkan : Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN

Sekreter : Doç. Dr. Salih VURAL

Üyeler : Dr. Metin BAŞAL

Ziraat Y. Müh. Ekrem GÜRENLİ

Asis. Yalçın MEMLUK

PEYZAJ MİMARLIĞI DERGİSİ'nin

Sahibi : Dernek Adına Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN

Yayın İşleri Müdürü : Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN

Yayın Kurulu : Dernek Yönetim Kurulu

Yardımcıları : Dr. Nur SÖZEN

Asis. Murat E. YAZGAN

Yılda iki defa yayınlanır.

Yazışma Adresi :

A. Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarisi Bölümü

Ankara — Türkiye

Tel : 16 11 65 / 36 - 74

Yayınlanan yazı ve resimler geri verilmez.
Yayınlanan yazı ve resimlerin sorumluluğu yazarlara aittir.

FİATI : 50 TL.

İlan tarifesi : Kapak dışı 1.000 TL., kapak içi 800 TL., tam iç sahife 600 TL., yarım iç sahife 350 TL., dörtte bir iç sahife 200 TL., sütun san-
timi 6 cm.'lik sütun 10 TL., 4.5 cm.'lik sütun 7.5 TL.

En küçük ilân birimi dörtte bir sahifedir.
İlanlardan sorumluluk kabul edilmez.

PTT. Posta Çekleri Merkez Hesap No : 64904

Akbank Hesap No : 102286 - 18

Basıldığı yer : T İ S A Matbaacılık Sanayii

Tel : 17 54 38 - 28 95 62 — ANKARA

İÇİNDEKİLER

● IFLA - ULUSLARARASI PEYZAJ MİMARLARI FEDERASYONU ...
Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN	3	● FOTOĞRAFLARLA KONGREDEN İZLENİMLER	31
● XV. IFLA KONGRESİ	7	● BOĞAZIÇI'NDE İNSAN AKTİVİTELERİNİN TARİHSEL PERSPEKTİFİ VE BUGÜNKÜ DURUMU ...	39
● XV. IFLA KONGRESİ AÇILIŞ KONUSMASI
Prof. H. B. OWENS
IFLA Başkanı	13	● TÜRKİYE'NİN MARMARA KIYILARINDA İNSAN AKTİVİTELERİNİN ETKİSİ	42
● PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ ADINA KONUŞMA
Prof. Dr. Y. ÖZTAN
Dernek Başkanı	15	● ULUSLARARASI BİR MİLLİ PARK KAVRAMI ALTINDA KIYILARIN KORUNMASI	50
● KONGRENİN RESMİ AÇILIŞ KONUSMASI
Lütfi TOKOĞLU
Turizm ve Tanıtma Bakanı	16	● IFLA - ULUSLARARASI PEYZAJ MİMARLARI FEDERASYONU TÜZÜĞÜ	55
● KONGRE İÇİN MESAJLAR
Mr. Georg KHAN-ACKERMANN
Avrupa Konseyi Genel Sekreteri
ve Mr. Amadou - Mahtar B. BOW
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim
ve Kültür Örgütü (UNESCO - PARIS) Genel Müdürü	18	● IFLA DÜNYA KONGRESİ (1976 - İSTANBUL), RAPOR - KONGRE SONRASI GEZİ, 1 — GÖREME 2 — PAMUKKALE	58
● TÜRKİYE'DE KIYISAL ALANLARIN KORUMA VE GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR ...
Prof. Dr. Cevat GERAY	19	● KIYILARIMIZ VE KORUNMASI ...
Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN	62
● TÜRKİYE'NİN AKDENİZ KIYILARINDA SİVİL MİMARİ
Cengiz BEKTAŞ	25	● XVIII. İSKANDİNAV PEYZAJ MİMARLARI KONGRESİ VE IFLA 1977 TEKNİK KONGRESİ	66

«PEYZAJ MİMARLIĞI» Dergisinin 1976 - 2 sayısı, IFLA — Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu XV. DÜNYA KONGRESİ (İstanbul, 1976)'ne ayrılmış bulunmaktadır.

Bu sayımızda, IFLA'nın tanımı yapılmış; kongrede sunulan Türk Bildirilerine yer verilmiş; kongre ve kongre sonrası yurtiçi gezilerine ilişkin izlenimler fotoğraflarla yansıtılmıştır.

Yabancı delegelerin sunduğu bildiriler, çevirileri tamamlandıktan sonra Dergimizin 1977 - 1 sayısında yayınlanacaktır.

+

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ, XV. DÜNYA KONGRESİ'Nİ TÜRKİYE'DE
YAPTIĞI İÇİN **IFLA** 'YA İÇTENLİKLE TEŞEKKÜRLERİNİ SUNAR.

**TURKISH ASSOCIATION OF LANDSCAPE ARCHITECTS SINCERELY FEELS
GRATEFUL TO IFLA FOR HOLDING ITS XV. WORLD CONGRESS IN TURKEY.**

ifla

ULUSLARARASI PEYZAJ MİMARLARI FEDERASYONU

International Federation of Landscape Architects

PROF. DR. YÜKSEL ÖZTAN
PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ
BAŞKANI

IFLA'nın iki yılda bir düzenlediği dünya kongresinin onbeşincisi, 6-9 Eylül/1976 tarihinde İstanbul'da yapıldı.

Bu kongre, Derneğimizin iki yıla yakın bir uğraşı ve IFLA ile yakın işbirliği sonucunda, kamu ve özel kuruluşlarımızın yakın ilgi ve değerli destekleriyle gerçekleşmiştir.

Kongreye 5 kıtanın 36 ülkesinden 370 yabancı delege ile ülkemizden 250 delege katılmıştır.

Bu kongre dolayısıyla yaklaşık 500 yabancı konuk ülkemizi ziyaret etmiştir.

Kongreden sonra düzenlenen iki yurtiçi bilimsel ve turistik gezinin on günlük turuna 78, altı günlük turuna ise 65 yabancı delege ve eşleri katılmıştır.

Federasyon tarafından bugüne kadar yapılan IFLA dünya kongreleri içinde bütünüyle en başarılı ve organizasyonu mükemmel olarak değerlendirilen kongrenin yankıları devam etmekte, yabancı delegelerin olumlu izlenimleri ve içten eleştirileri Derneğimize iletilmektedir.

Kongrenin bilimsel yönden ve ülkemiz açısından çok yararlı olduğu kanısındayız.

Peyzaj Mimarisi Derneği olarak böyle büyük ve yararlı bir organizasyonu ülkemizde gerçekleştirmiş olmaktan dolayı büyük bir mutluluk duymaktayız.

Bu yazımızda, Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun özet olarak tanımı yapılmış, derginin son kısmında ise tüzüğü verilmiştir.

Peyzaj Mimarisi konularına ilişkin düşünce ve ilkeleri geliştirmek amacıyla, çeşitli ülkelerden Peyzaj Mimarları ilk kez 1935 yılında Brüksel'de, daha sonra 1937'de Paris'te ve 1938'de Berlin'de bir araya geldiler.

Bununla birlikte, gerçek anlamda bir birliğin oluşması, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çeşitli konularda uluslararası kuruluşlara olan gereksinimlerle ortaya çıkmıştır.

Bu nedenle kurulmuş olan IFLA (International Federation of Landscape Architects-ULUSLARARASI PEYZAJ MİMARLARI FEDERASYONU), 1948 yılında Cambridge (İngiltere) de 15 ülkenin bir araya gelmesiyle oluşturulan meslekî bir örgüttür.

Bu kuruluş, her yıl Grand Council (Büyük Konsey) toplantısı ile iki yılda bir uluslararası düzeyde kongre yapılmasını kararlaştırmış; 1949 yılında Paris'teki bir toplantıda Federasyon Tüzüğü'nün genel hatlarını saptamış, 1950 yılında ise Madrid'te tüzük taslağını resmen kabul etmiştir.

Kongreler ve daha küçük ölçekte Büyük Konsey toplantıları çağdaş anlayışları açıklamak, tüm dünyayı ilgilendiren önemli projeleri saptamak, mesleki düşünce ve teknik bilgi alışverişini sağlamak amacına dönüktü. İlk kongrelerin genel konuları, 1960 yılına kadar çeşitli ülkelerdeki uygulamaların kazandırdığı meslekî görüşler ve peyzaj mimarisinin çeşitli alanlardaki aktivitelerine ilişkin tecrübeleri

kapsamaktaydı. 1960 yılından sonra ise diğer meslek dallarının temsilcileri de aktif rol oynamak üzere davet edildiler.

Mesleklerarası İşbirliği

Amsterdam'daki IFLA 1960 Kongresinde genel konu, mimarlık, mühendislik, kent planlaması ve sanat gibi birbirleriyle yakın ilgisi bulunan mesleklerle peyzaj mimarisi arasındaki ilişkiyi belirtmek idi. Peyzaj Mimarisinin gelişmiş bir meslek dalı ve aktivitesinin yaygınlığı göz önünde bulundurularak, yukarıda değinilen meslek dallarıyla çok sıkı bir işbirliğinin gerekli olduğu zorunlu görüldü. Bu nedenle bundan böyle kongreler yeni bir amaca yöneltilmeli idi: ulusal ve uluslararası dü-

zeyde ekip çalışmasını geliştirmek ve herhangi bir çevresel projede peyzaj mimarisinin katkısı ve değerini belirtmek suretiyle, peyzaj mimarisiyle ilişkisi olan diğer meslek dallarını uyarmak yararlı görüldü. Dünya'nın ünlü konuşmacıları IFLA kongrelerinin başarısında yıllar boyu yardımcı oldular.

IFLA mesleklerarası dayanışma ve ilişkileri günümüzde de sürdürmektedir. Yakın mesleklerin temsilcileri IFLA'nın iki yılda bir düzenlenmekte olduğu uluslararası kongreye katılmakta; bu temsilcilerin üyesi oldukları birliklerin kongre ve seminerlerine de IFLA delegeleri davet edilmektedir.

Bu gibi karşılıklı ilişkiler sonucunda, aşağıdaki uluslararası kuruluşlar arasında işbirliği giderek artmaktadır:

UIA — International Union of Architects

ICOMOS — International Council of Monuments and Sites

ICOM — International Council of Museum

IUCN — International Union of Conservation of Nature and Natural Resources

AIT — Alliance Internationale Tourisme

EUROPA NOSTRA —
INTERNATIONAL YOUTH
FEDERATION —

IFHP — International Federation For Housing and Planning

IFPRA — International Federation of Park and Recreation Administration

INTECOL — International Association For Ecology ve diğerleri.

Uluslararası Kamu Kuruluşlarıyla İlişkiler

Öte yandan, peyzaj mimarlarının çalışmalarını da içeren

programlarla ilgili uluslararası kamu kuruluşlarla ilişki kurmanın gerekli olduğu anlaşıldı. ve **UNO** (Birleşmiş Milletler Organizasyonu) ve onun **UNESCO**, **FAO** gibi kuruluşlarına başvuruldu. Bununla birlikte, bu ilişkiler sonucunda bir gerçek ortaya çıkmış oldu: Peyzaj mimarlığı ve konuları henüz yeteri kadar bilinmemekte ve önemi kavranmamıştı.

Bu nedenle, peyzaj mimarlarının aktiviteleri, gücü, öğrenimi ve amaçlarının en üst karar organlarında açıklanması ve bu suretle tanıtılması IFLA'nın ana amaçlarından biri olmuştu.

UNESCO bünyesinde danışman olarak yer alma amacıyla ilk başvurmadan sonra, adı geçen kuruluşun (C) kategorisine girmek amacıyla 1965 yılına kadar büyük çabalar harcadı. 1968 yılında IFLA'nın önemli bir UNESCO konferansına gözlemci olarak çağrılmasını, bu çabaların çok başarılı bir sonucu olarak belirtebiliriz.

«**Man and Biosphere**» (İnsan ve Biyosfer) konulu bu konferans sırasında çalışma gruplarına katılan IFLA gözlemcileri UNESCO yetkilileri ile ilişki kurmuşlar, IFLA'ya meslek açısından birçok yararlar sağlamışlardır. Öte yandan, bu konferansta biosfer kaynaklarının rasyonel kullanımına bağlı sorunları tartışan ilgililer Peyzaj Mimarlığı mesleğini «**Kaliteli Bahçevanlık**» olarak kabul etmişler, biosfer kullanışıyla ilgili meslekler listesine ise Ziraatçiler, Ormancılar, Coğrafyacılar, Mühendisler, Mimarlar, Ekonomistler, Sağlık Hizmetlileri ile Sosyologları almışlardı. Bu listeye Peyzaj Mimarı'nın eklenmesi için yapılan öneri, çok uzun süren tartışmalardan sonra reddedildi. Çok az bir çoğunlukla kabul edilmeyen bu öneri için, Peyzaj Mimarı'nın Ziraatçiler ve Mimarlar tarafından yeterince savu-

nulduğu saptandı. Bununla birlikte, Peyzaj Mimarlığı mesleği birçok eksperler tarafından ilk kez büyük ölçüde tartışılmış ve 1968 yılı bu yönden başarılı olmuştu.

Peyzaj Mimarlığı mesleğinin tanınması ve kabul edilmesi konusunda çok önemli bir yardım 1968 yılında sağlandı. IFLA'nın çabası sonucunda **BIT** (Bureau International du Travail - International Labour office) uluslararası meslek sınıflanmasında peyzaj mimarlığını «Ziraatçiler» bölümünden «**Mimarlar ve Kent Plâncıları**» bölümüne aktardı.

Bundan sonra; UNESCO'da yeniden ilişkiler kurmak için girişimlerde bulunuldu ve 1970 yılında, adı geçen kuruluşun (B) kategorisi olan «**Information and Consultative Status**»e katılması sağlandı. Bu katılmadan sonra, IFLA'ya her yıl için 1973 ve 1974 de sağlanan 2500 dolar yardım, 1975 de 3000, 1976 da ise 4000 dolara yüksetildi.

IFLA, bazı özel çalışmalar için UNESCO tarafından davet edilerek anlaşma yapmış ve üç çalışmayı başarı ile tamamlamıştır. UNESCO yayınlarında kısmen yada bütünüyle yer alan (31 Aralık 1970) bu çalışmalar özellikle,

a) Tarihsel bahçelerin korunması ve onarımı için programlar,

b) Kent parkları ve atmosfer kirliliğine dayanıklılığı denenmiş ağaçların plantasyonu,

c) Kentlerde bitki örtüsünün nem ve ısı üzerindeki etkisi,

d) Önemli bazı kentlerdeki yeşil alanların bakımı için ortalama fiatlar,

e) Kentsel çevrenin kalitesinde yeşil alanların rolü,

f) Kentlerde Peyzaj Mimarlığı çalışmalarının kullanılmasını ve kent insanların mutluluğu açısından katkısını belirten prog-

ramlar, gibi konuları içermek suretiyle, kentsel yerleşme alanları için karşılaştırmalı bir araştırma olarak yürütülmüştür.

31 Ekim 1972 de UNESCO, IFLA'ya «İnsan Yapısı Peyzaj» adlı kitabın iki ek bölümünü yazma görevini vermiş, 1973 yılında tamamlanan bu çalışma için 350 dolar ödemiştir.

Çeşitli ülkelerdeki peyzaj ve sitlerin korunması ile ilgili yasaların incelenmesi ve bu tip yasaların bulunmadığı yerler için öneriler içeren diğer bir çalışma yine UNESCO tarafından görev olarak verilmiş ve 1974 de tamamlanan bu çalışma için 300 dolar ödenmiştir.

1968 yılı IFLA'nın uluslararası yeri yönünden önemli olmuştur. Çünkü, bu yıl içinde Newyork'da bulunan UNO (Birleşmiş Milletler) genel sekreteryası, 1972 de Stockholm'da toplanacak olan «İnsan Çevresi Sorunları» konulu UNO konferansı için, IFLA'dan aktiviteleriyle ilgili kısa bir araştırma yapmasını istemiştir.

Bu çalışmanın bitiminde, IFLA'ya Birleşmiş Milletler'de I. sınıf danışmanlık statüsünde görev verilmiş ve UNEP (United Nations Enviromental Programme - Birleşmiş Milletler Çevre Programı)'ın kurulduğu Stockholm konferansına resmen davet edilmiştir.

UNEP çevre ile ilgili bütün sorunlarla ilgilenmekte, merkezi Nairobi (Afrika)'da bulunmaktadır.

1968 yılında, IFLA, **AVRUPA KONSEYİ** danışma statüsünde yer almak için başvurmuştur. Özellikle, 1970'deki Uluslararası Doğayı Koruma Yılı hazırlıkları için birçok çalışmalar yapan Federasyon 1970 Şubat ayında başlayan konferansa davet edilmiş, genel sekreter konuyla ilgili görüşlerini belirtmiştir.

1971 yılında ise Federasyon Avrupa'da «Yeşil Koridorlar»ın oluşturmasıyla ilgili bir proje taslağını Avrupa Konseyine sunmuştur.

Yasal bazı formalitelerin yarattığı gecikmeler nedeniyle IFLA, AVRUPA KONSEYİ danışman statüsüne ancak 1973 yılında alınmıştır. Bu tarihten sonra, çok daha sıkı bir işbirliğinin gerçekleşmesi olanağı sağlanmıştır. Nitekim, konseye üye ülkeler için öneriler hazırlayan birçok komitelerde aktif olarak çalışmaya çağrılan Federasyon özellikle doğal peyzaj yönetimi için kurulan komitede etkin bir görev almıştır.

Öte yandan, UNESCO kanalıyla «Organisation of African Unite» ile 1972 ilişki kurma çabası başarısızlığa uğramış, işbirliği önerisi reddedilmiştir.

Bununla birlikte, Avrupa Konseyi ve bazı örgütlerle işbirliğinin geliştirilmesi sonucunda, Peyzaj Mimarlarının yerel ve hükümet düzeyindeki herhangi bir çevre projesi yada politikasına olan katkısının giderek daha çok anlaşılacağı bir gerçektir.

Nitekim, çevre kalitesinin geliştirilmesinde peyzaj mimarlarının yetenekleri ve rolü bugün birçok ülkelerde eskiye oranla daha fazla anlaşıldığından, bu konudaki uzmanların hizmetlerine olan istek hızla artmaktadır.

IFLA'nın Yönetimi

1965 yılına kadar sekreteryaya ilişkin bütün işleri, genel sekreter özel bürosunda yürütmekteydi. 1965 yılını takib eden üç yıl için Lizbon'da Gülbenkian Vakfı tarafından yapılan yıllık 100.000 Escudos (yaklaşık 90.000 IL.)luk bağış, IFLA'nın bir sekreteryaya kurmasına olanak sağlamıştır.

1964 yılında, Grand Council, sonraları «Büro» adını alacak olan Başkan, Genel Sekreter ve

Sayman grubunun yılda 3 - 4 kez toplanmasını Federasyonun gelişmesi yönünden yararlı görmüş ve kararlaştırmıştır. Bu toplantıların sonuçları o derece yararlı olmuştur ki, 1967 tarihinden itibaren «Büro» kavramına Federasyonun tüzüğünde yer verilmiştir.

IFLA'ya bireysel ve ülkesel üyelikler için başvurular her yıl artmaktadır. Bugün, Federasyon ülkesel 35 Peyzaj Mimarları Birliği ile 8 ülkenin bireysel üyelerinin bağlı olduğu yaklaşık 5000 üyeden oluşan bir örgüt durumuna gelmiştir.

Grand Council, Federasyonun evrensel yönden gelişmesini hızlandırmak amacıyla 1972 yılında bütün ülkeleri üç bölge içinde toplamıştır :

1. Orta Bölge (Avrupa ve Afrika Ülkeleri)
2. Batı Bölgesi (Kuzey, Orta ve Güney Amerika ülkeleri)
3. Doğu Bölgesi (Ortadoğu, Asya ve Afrika Ülkeleri)

Her bölge bir Asbaşkan tarafından temsil edilmektedir.

Kuruluşundan 1976 yılına kadar her iki yılda bir dünya kongresi düzenlenmiştir. Ancak, 1972 yılında alınan bir karara göre, bu toplantıların her yıl «Bölgesel Teknik Konferans», her dört yılda bir kez «Dünya Kongresi» olarak yapılması kararlaştırılmıştır.

1976 yılı Eylül ayında İstanbul'da yapılan XV. IFLA Dünya Kongresine kadar, bu gibi toplantılar iki yılda bir düzenlenmekte iken, bundan böyle 4 yılda bir olacaktır.

Bugüne kadar Uluslararası IFLA kongrelerinin yapıldığı yerler :

1950 — Madrid

1952 — Stockholm

1954 — Viyana

- 1956 — Zürich
 1958 — Washington
 1960 — Amsterdam
 1962 — Haifa
 1964 — Tokyo
 1966 — Stuttgart
 1968 — Montreal
 1970 — Lisbon
 1972 — Bruxelles
 1974 — Viyana
 1975 — San Antonio (Texas
 - Teknik Konferans)
 1976 — İstanbul

IFLA 1980 Dünya Kongresi'nin Zürich'te, 1977 Teknik Konferansı'nın ise Copenhagen'de yapılması kararlaştırılmıştır. 1978 ve 1979 yılları Teknik Konferanslarının Rio de Janeiro ile Tahran'da olması için bazı girişimlerde bulunmaktadır.

Yayımlar

IFLA kuruluşundan sonra, yapılan projeleri, gelişmekte olan teknik yöntemleri ve mesleki haberleri duyurmak ve değerlendirmek amacıyla yıllık yada üç ayda bir kez dergi yayınlamayı amaç edinmiş idi. 1956 dan önce iki IFLA gazetesi yayınlanmış, fakat abone sayısının azlığı nedeniyle devam olanağı bulunmadığından 1960 yılında vazgeçilmiştir. 1955/56 da «Yıllık» için yeterli materyal toplanmış olmakla birlikte, parasal nedenlerle gerçekleştirilememiştir.

Üç ayda bir yayına ilgili sorun, İsviçre Peyzaj Mimarları Birliğinin yayın organı olan «ANTHOS» dergisinin IFLA'nın yayın organı olarak da yayınına izin vermesiyle çözümlenmiş oldu.

Yıllık yerine IFLA'nın 1960, 1962 ve 1964 kongreleri bildirilerinin yayınlanması daha yararlı görülmüş, IFLA üyelerinden yetenekli bir grubun çalışmaları

ve idealist bir Hollanda'lı yayıncının desteğiyle üç kitap halinde basımı yapılmıştır :

Peyzaj Mimarları yada bu meslekle ilgili olmayan herkes için yararlı ve kolay anlaşılır nitelikteki bu kitaplar şunlardır.

1. Space for Living - Landscape Architecture and the allied arts and professions (1960 Kongresi)

2. Shaping tomorrow's Landscape - 2 Cilt - The Landscape architect's role in conservation and re-shaping of the Landscape (1962 kongresi)

3. Landscape and Human Life - The impact of Landscape architecture upon human activities (1964 Kongresi)

IFLA 1968 yılında dünyada peyzaj mimarlığı eğitimini incelemiş, ilgili kuruluşların mümkün olduğu kadar eksiksiz bir listesini hazırlamıştır. Halen sürdürülmekte olan bu çalışmayı yürüten komitenin başkanlığını Prof. A.E. Weedle (İngiltere) yapmaktadır.

1964 de bir bibliyografya merkezini örgütlemek amacıyla yapılan çabalar sonuçsuz kalmıştır.

1967 yılında ise Prof. R. Pec here (Belçika) başkanlığında bir komite restorasyon ve bakımı gereken önemli tarihi bahçelerin listesini hazırlamıştır. ICOMOS'un Tarihi Bahçeler Bölümü Başkanı olan Prof. R. Pec here bu kuruluş ile ortaklaşa iki yılda bir kez simpozyum düzenlemiştir.

IFLA, 1967 yılında mesleki yönden terimlerin saptanması ve çeşitli dillere çevirisi çalışmalarına başlamış, Prof. F.C. Cabral (Portekiz) ilk kez Almanca, İngilizce ve Fransızca dillerinde 50 terimin listesini hazırlamış ve ANTHOS dergisinde yayınlamıştır.

Federasyonun 1967 de kesinleşmiş tüzüğü, 1969 da yayınlanmıştır.

IFLA, 1952, 1956, 1960 ve 1976 yılındaki dünya kongrelerinde geçici olarak sergiler düzenlemiştir.

Çalışma Grupları

Federasyon, her yıla ilişkin özel çalışmaları gözden geçirecek rapor düzenlemek ve yürütmek amacıyla «Çalışma Grupları»nın kurulmasına karar vermiştir.

Uluslararası Peyzaj Yarışmaları kurallarını saptamak için 1958 yılında görevlendirilen bir komitenin 1974 yılında tamamlanan çalışması IFLA tarafından kabul edildiğinden grubun görevi sona ermiştir.

1970 de kurulan Kongre Organizasyon Komitesi 1972 yılından beri çalışmasını yürütmektedir.

IFLA'nın diğer çalışma grupları şunlardır :

1973 de kurulan :

Derleme Komitesi - Başkan, Prof. D. Ogrin (Yugoslav)

Araştırma Komitesi - Başkan, Prof. M. Vroom (Hollanda)

Kısa ve Uzun Süreli Amaçlar Komitesi - Başkan, E. Lovelace (USA)

UNESCO'nun tavsiyesi üzerine 1974 de kurulan komiteler :

Tarihi Peyzajın Korunması Komitesi - Başkan, J.B. Perrin (Fransa)

Hukuki ve İdari İşler Komitesi - Başkan, Prof. E. Fontes (Portekiz)

Kentsel Alanlarda Peyzaj Plânlama K. - Başkan, Mr. R. Grebe

Kentsel Alanlarda Sosyal Plânlama K. - Başkan, M.W. Swain

IFLA

Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu
International Federation of Landscape Architects
Fédération Internationale des Architectes Paysagistes
Internationalen Bundes Der Landschaftsarchitekten

UNESCO ve AVRUPA KONSEYİ Genel Sekreterliği Yüksek Patronajında

XV. IFLA DÜNYA KONGRESİ - İstanbul

Konu : KIYISAL ALANLARDA (deniz göl, nehir) İNSAN AKTİVİTELERİNİN EKOLOJİK ETKİLERİ; PEYZAJ MİMARLARININ PLANLAMA, GELİŞTİRME VE KORUMA YÖNÜNDEN ROLÜ

Tarih : 6 - 7 - 8 - 9 Eylül/1976

Yeri : İstanbul Sheraton Oteli

Kongre dili : Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca (Simültane çeviri)

**Organizasyon : Peyzaj Mimarisi Derneği – Ankara
ve
Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu**

KONGRENİN TÜRK ONUR ÜYELERİ
THE TURKISH HONORARY MEMBERS OF THE CONGRESS

- Sayın Lütfü TOKOĞLU, Turizm ve Tanıtma Bakanı
The Minister of Tourism and Information
- Sayın Rifki DANIŞMAN, Kültür Bakanı
The Minister Of Culture
- Sayın Nurettin OK, İmar ve İskân Bakanı
The Minister of Reconstruction and Resettlement
- Sayın N. Kemal ŞENTÜRK, İstanbul Valisi
Governor of İstanbul
- Sayın Ahmet İSVAN, İstanbul Belediye Başkanı
Mayor of İstanbul
- Sayın Mukadder SEZGİN, Turizm ve Tanıtma Bakanı Müsteşarı
The Secretary of State, Ministry of Tourism and Information
- Sayın Hamit ŞERBETÇİOĞLU, İmar ve İskân Bakanlığı Müsteşarı
The Secretary of State, Ministry of Reconstruction and Resettlement

TEŞEKKÜR

XV. IFLA DÜNYA KONGRESİ, Peyzaj Mimarisi Derneği ile Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu Sekreteryası tarafından örgütlenmiş ve TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU'nun büyük destekleriyle gerçekleştirilmiştir.

Kongre Örgütleme Kurulu, çok değerli destek ve işbirliğinden dolayı :

KÜLTÜR BAKANLIĞI, İMAR ve İSKÂN BAKANLIĞI, ORMAN BAKANLIĞI, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, A. Ü. ZİRAAT FAKÜLTESİ (Ankara), T. TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU, YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş., AKBANK A.Ş., Sayın Vedat DALOKAY (Ankara Belediye Başkanı), Sayın AHMET İSVAN (İstanbul Belediye Başkanı), Sayın KAYA MUTLU (Mersin Belediye Başkanı), Sayın SELAHATTİN TONGUÇ (Antalya Belediye Başkanı), İNGİLİZ KÜLTÜR HEYETİ, SINIRLI SORUMLU ÇİÇEKÇİLİK İSTİHSAL ve SATIŞ KOOPERATİFİ, GÜNAS ZİRAAT ve İNŞAAT ŞİRKETİ İLE LİDER TURİZM ve SEYAHAT ACENTASI'na teşekkürlerini sunar.

KONGRE ÖRGÜTLENME KURULU
CONGRESS ORGANIZING COMMITTEE

BAŞKAN - President

Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN
A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarisi Bölümü Başkanı

GENEL SEKRETER

Secretary General

Özdoğan AKTAR

Ziraat Y. Mühendisi
Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Teknik Araştırma ve Geliştirme
Daire Başkanı

SAYMAN ve YAYIN
Treasurer and Publication

Dr. Metin BAŞAL

A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarisi Bölümü Asistanı

ÜYELER - Members

Dr. Nur SÖZEN

Asis. Yalçın MEMLUK

Asis. E. Murat YAZGAN

A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarisi Bölümü Asistanları

Çetin ÇATAN

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı

Aydın TÜZER

Ziraat Y. Mühendisi

İstanbul Belediyesi

Park ve Bahçeler Müdürü

Bilimsel Program

(6 - 9 EYLÜL 1976)

- Açılış Konuşması
Prof. H.B. OWENS, IFLA Başkanı
- IFLA Flamasının Peyzaj Mimarisi Derneği (Türkiye)'ne Teslimi
- Peyzaj Mimarisi Derneği Adına Konuşma
Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN, Peyzaj Mimarisi Derneği Başkanı
- Kongrenin Resmi Açılış Konuşması
Sayın Lütfi TOKOĞLU, Turizm ve Tanıtma Bakanı
- Avrupa Konseyi Adına Konuşma
Mr. Georg Kahn - ACKERMANN, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri
- UNESCO Adına Konuşma
Mr. S. NAQVI, Unesco Delegatesi

BİLDİRİLER

- Prof. Dr. OGRIN ve Dr. I. MARUSIC (Yugoslavya)
«Kıyisal Peyzajın Gelişme ve Korunması İçin Yapılacak Plânlamaya Entegre Bir Yaklaşım»
- Mr. E. Robles PIQUER (Venezuela)
«Gelişmiş Olan Ülkelerin Kıyisal Alanlarında Hızlı Gelişmenin Sorunları»
- Prof. Dr. G. AKDOĞAN (Türkiye)
«Türkiye'de Kıyisal Alanların Önemli Peyzaj Sorunları»
- Mr. J. OLDHAM (Avustralya)
«Batı Avustralya'da Bir Delta Parkı Çalışması»
- Prof. Dr. P. Zaremba (Polonya)
«Kıyisal Kentleşmelerin Yapısal Formları ve İnsan Çevresine Etkileri»
- Mr. E. LOVELACE (USA)
«Peyzaj Mimarı ve Çevre Yönetimi : Amerika Birleşik Devletleri Denemesi»
- Prof. Dr. C. GERAY (Türkiye)
«Türkiye'de Kıyisal Alanların Korunma ve Geliştirilmesine İlişkin Sorunlar»
- Mr. R. BÖDEKER (Federal Almanya Cumhuriyeti)
«Kıyisal Alanların Plânlanmasında İlk Görev Peyzaj Mimarlarına Verilmelidir»
1. Akdeniz Kıyılarında Turizm Gelişmeleri İçin Peyzaj Plânlaması,
2. Basra Körfezi'nde Kent Plânlaması İçin Peyzaj Plânları»
- Dr. J. BUGNICOURT (Senegal)
«Senegal Deltası'ndaki Gelişmelerin Yarattığı Ekolojik Etkiler, Peyzajda Bugünkü ve Geleceğe İlişkin Değişmeler»
- Prof. S. I. GHABBOUR (Mısır)
«Kıyisal Çöl Alanlarının Geliştirilmesinde Peyzaj Mimarının Rolü»
- Dr. J. P. RIBAUT (Fransa - Avrupa Konseyi Delegatesi)
«Doğal Çevre ve Kıyisal Koruma Açısından Avrupa Konseyi Politikası»
- Sayın Cengiz BEKTAŞ (Türkiye)
«Türkiye'nin Akdeniz Kıyılarında Sivil Mimari»
- Mr. S. G. STOILOV (Bulgaristan - Uluslararası Mimarlar Birliği Delegatesi)
«Ulusal ve Yerel Devlet Örgütlerinin Kararlarında Teknotratların Katkısı»
- Prof. Dr. D. SOUGAREV (Bulgaristan)
«Kıyisal Alanlarda Peyzaj Plânlama Sorunları; Beton Yığınları Arasında Kirlenme»
- Prof. Dr. A. HOMMA (Japonya)
«Japonya'da Kıyisal Gelişmelerin Peyzaj Amenajmanı»

- **Prof. Dr. D. KUBAN** (Türkiye)
«Boğaziçi'nde İnsan Aktivitelerinin Tarihsel Perspektifi ve Bugünkü Durumu»
- **Prof. Dr. C. STEINITZ** (USA)
«Çevre Düzenlemesinde Kompüter Modellerinin Kullanımı»
- **Mr. T. OSMUNDSON** (USA)
«Kaliforniya'nın 1850 km. lik Kıyı Şeridi İçin 1976 Kararı»
- **Mr. J. B. PERRIN** (Fransa)
«Sentez Raporu, Öneri ve Kararların Saptanması»
- Peyzaj Mimarisi Derneği Adına **Prof. Dr. Y. ÖZTAN**'ın Veda Konuşması
- IFLA Başkanı (yeni dönem) **Mr. F. G. BREMAN**'ın Kapanış Konuşması.

YEDEK BİLDİRİLER

- **Doç. Dr. N. KOÇ** (Türkiye)
«Türkiye'nin Marmara Kıyılarında İnsan Aktivitelerinin Etkileri»
- **Sayın Ö. AKTAR** (Türkiye)
«Uluslararası Bir Milli Park Kavramı Altında Kıyıların Korunması»

Sosyal Program

4 Eylül, Cumartesi

- 18.30 — 21.00 Peyzaj Mimarisi Derneği Tarafından IFLA Grand Council Üyeleri ve Eşleri İçin Motorbotla Boğaz Gezisi
- 21.00 — 23.30 Peyzaj Mimarisi Derneği'nin IFLA Büyük Konsey Üye ve Eşleri Onuruna Tarabya Palet II Lokantası'nda Akşam Yemeği

5 Eylül, Pazar

- 20.00 — 23.00 IFLA Büyük Konsey Üye ve Eşlerinin Türk Evlerinde Ağırlanması

6 Eylül, Pazartesi

- 13.00 — 14.00 İstanbul Belediye Başkanı Sayın Ahmet İsvan'ın Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Ekselels G. KAHN - ACKERMANN ve IFLA Büyük Konsey Üye ve Eşleri Onuruna Sheraton Oteli Merhaba Salonunda Öğle Yemeği
- 20.30 — 24.00 Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Lütfi TOKOĞLU'nun Kongreye Katılan Delege ve Eşleri Onuruna Carlton Oteli'nde Akşam Yemeği

7 Eylül, Salı

- 19.30 — 21.30 Bahçe ve Peyzaj Mühendisleri Zir. Y. Müh. Sayın R.N. GÜNDAY ve Sayın S. ASLAN'ın IFLA Büyük Konsey Üyeleri ve Eşleri Onuruna Kokteyl Partisi
- 22.00 — 22.35 Sultanahmet Camiinde «Işık ve Ses» Gösterisi

8 Eylül, Çarşamba

- 12.45 — 14.00 Topkapı Sarayında Öğle Yemeği
Topkapı Sarayı
Ayasofya
Sultanahmet Camii
- 20.30 — 21.45 Peyzaj Mimarisi Derneği Tarafından Kongreye Katılan Delegeler Onuruna «Suna KAN ve Gülay UĞURATA'nın Keman ve Piyano Resitali»

9 Eylül, Perşembe

- 19.00 — 20.30 Turizm Bankası Genel Müdürü Sayın İhsan EVLİYAOĞLU'nun Kongreye Katılan Delegeler ve Eşleri Onuruna Sait Halim Paşa Yalısı'nda Veda Kokteyli

Hanımlar Programı

6 Eylül, Pazartesi

10.00 — 12.00 Kongrenin Resmi Açılış Töreni

14.00 Çamlıca Gezisi : Taksim - Dolmabahçe - Yıldız - Boğaz Köprüsü - Çamlıca
Çamlıca Tepesinden İstanbul Panoraması, Kanlıca'da Türk Yoğurdu İkramı

7 Eylül, Salı

10.00 — 11.00 Yapı ve Kredi Bankası Halk El Sanatları Sergisi (Tepebaşı)

11.30 — 12.00 Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı ve Kilim Müzesi (Sultanahmet)

12.30 — 14.30 Gelik Lokantasında Öğle Yemeği

15.00 — 18.00 Kapalıçarşı'da Gezi ve Alışveriş

8 Eylül, Çarşamba

9.30 — 12.00 Ayla ERYÜKSEL Modaevi

10.45 — 11.45 Jale YILMABAŞAR Seramik Atölyesi

9 Eylül, Perşembe

9.30 — 12.00 Dolmabahçe Sarayı

KONGRE SONRASI YURTIÇİ GEZİLER

6 Günlük Gezi Programı

10 Eylül, Cuma

İzmir. Şehir Turu.
Meryem Ana ve Efes'i Ziyaret.
Kuşadası'nda Geceleme.

11 Eylül, Cumartesi

Dilek Yarımadası Milli Parkı'nda İncelemeler ve Orman Bakanlığı Tarafından Piknik Yemeği.
Kuşadası'nda Geceleme.

12 Eylül, Pazar

Aphrodisias ve Pamukkale'yi Ziyaret.
Pamukkale'de Geceleme.

13 Eylül, Pazartesi

Termessus Milli Parkı, Aspendos ve Side'yi Ziyaret.
Alanya'da Geceleme.

14 Eylül, Salı

Antalya Tarihi Limanı'nı Ziyaret.
Antalya Müzesini Ziyaret ve Müze Salonunda Antalya Şehri İmar Plân Çalışmalarının Açık-
lanması.
Olympos - Bey Dağları Milli Parkı ve Valtur Tatil Köyü.
Antalya Belediye Başkanı Sayın Selahattin Tungaç Tarafından Kokteyl Yemeği.
Antalya'da Geceleme.

15 Eylül, Çarşamba

Antalya'dan İstanbul'a Hareket.

10 Günlük Gezi Programı

10 Eylül, Cuma

Ankara. Şehir Turu ve Anıtkabir'i Ziyaret.
Eski Anadolu Medeniyetleri Müzesi.
Ankara Belediye Başkanı Sayın Vedat Dalokay Tarafından Müze Avlusunda Kokteyl Parti.
Ankara'da Geceleme.

11 Eylül, Cumartesi

Göreme'yi Ziyaret.

12 Eylül, Pazar

Kaymaklı Yeraltı Şehri ve Ağzıkarahan Kervansarayını Ziyaret.
Mersin'de Geceleme.

13 Eylül, Pazartesi

Tarsus Ökalyptüs Ağaçlama Alanında İnceleme.
Mersin Belediyesini Ziyaret, Mesleki Görüşme ve Tartışmalar.
Pompeipolis, Kanlıdivane, Cennet ve Cehennem, Kız Kalesi'ni Ziyaret.
Mersin Belediye Başkanı Sayın Kaya Mutlu'nun Soli Tesislerinde Akşam Yemeği.
Mersin'de Geceleme.

14 Eylül, Salı

Mersin - Alanya Kıyı Bandında İncelemeler.
Anamur Kalesini Ziyaret.
Alanya'da Geceleme.

15 Eylül, Çarşamba

Alanya Kalesi Çevresinde Motor Gezisi.
Side ve Aspendos'u Ziyaret.
Alanya'da Geceleme.

16 Eylül, Perşembe

Antalya Tarihi Limanını Ziyaret.
Antalya Müzesini Ziyaret ve Müze Salonunda Antalya Şehri İmar Plân Çalışmalarının Açıklanması.
Antalya Belediye Başkanı Sayın Selâhattin Tonguç Tarafından Belediye Plâj Tesislerinde Öğle Yemeği.
Pamukkale'de Geceleme.

17 Eylül, Cuma

Pamukkale'de İncelemeler.
Aphrodisias'ı Ziyaret.
Kuşadası'nda Geceleme.

18 Eylül, Cumartesi

Priene'i Ziyaret.
Dilek Yarımadası Milli Parkında İncelemeler ve Orman Bakanlığı Tarafından Piknik Yemeği.
Meryem Ana ve Efes'i Ziyaret.
İzmir'de Geceleme.

19 Eylül, Pazar

İzmir Şehir Turu.
İzmir'den İstanbul'a Hareket.

XV. IFLA KONGRESİ AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Hubert B. Owens
IFLA Başkanı

Bu güzel ve tarihsel kentte, Federasyonun iki yılda bir yapılan kongrelerinin XV. sinin açılış oturumunda IFLA başkanı olarak hizmet etmek benim için büyük bir onurdur.

1976 Kongremizin İstanbul'da yapılmasından büyük bir kıvanç duyuyorum. Boğaziçi'nde, Doğu ile Batı'nın kaynaştığı çok önemli bir coğrafi konuma sahip bu kentte insan, yüzyılların tarihini kolaylıkla algılayabilmektedir.

Önce, bu toplantıya olanak sağlayan Türk evsahiplerimiz; kongremizi resmen açarak bizi onurlandıran Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Lütfi Tokoğlu; diğer Türk destekleyiciler, UNESCO Türkiye Ulusal Komisyonu ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'na değerli işbirlikleri ve konukseverlikleri için; ayrıca, Prof. Dr. Yüksel Öztan başkanlığında bütün bir yıl, bu toplantıyı gerçekleştirebilmek için çalışan Türk meslektaşlarımız ve organizasyon komitesi üyelerine en içten teşekkürlerimizi iletmek isterim.

Aramızda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Sayın Georg Kahn - Ackermann, UNESCO Temsilcisi Mr. S. Naqvi ve bu kongre için işbirliği yapmayı kabul eden seçkin konuşmacıların bulunması, uluslararası bir dinleyici kitlesinin lâyük olduğu yüksek bilimsel değerlerin güvenliği, ev sahiplerimizin özveri ve çabalarının olumlu sonucudur.

Biliyorum ki, bu yüksek katılma oranı, federasyon üyelerinin ve ilgili mesleklerden olan arkadaşlarımızın kongre konusuna ve IFLA'nın tüm çalışmalarına ilgisini yansıtmaktadır.

Benim IFLA ile ilk deneyim, Federasyonun kurulmasın-

dan yalnızca altı yıl sonra 1954 de Viyana'da olmuştu. O zamana kadar ülkemizin yalnızca birkaç profesyonel peyzaj mimarı bulunan bir kesiminde peyzaj mimarlığı öğretiminde öncülük etmekteydim. Bu sıralarda peyzaj mimarlığı halk tarafından pek iyi anlaşılmıyor ve tanınmıyordu. Viyana'daki III. Kongre'ye katılarak Federasyonun kurucu üyelerini ve ilk liderlerini tanımak beni çok etkilemişti. Bu etki benim için IFLA'ya 22 yıllık üyeliğim süresince giderek artan, ödüllendirici ve güçlendirici bir ilgiyi oluşturmuştur. Benim IFLA'dan kazandıklarım, IFLA'ya verebildiklerimden fazla olmuştur.

Katıldığım ilk IFLA toplantısında beni en çok etkileyen şeylerden biri, bir konuşmacının Peyzaj Mimamları Federasyonu gibi dünya çapındaki kuruluşların, dünya barışını kurmaya yardımcı olabileceği hakkındaki sözleri olmuştu. Konuşmacı, değişik uluslardan, fakat aralarında ortak bir ilgi bağı bulunan kişileri biraraya getirmenin onlara birbirini tanıma ve dost olma olanağı sağladığını, böylece siyasal sorunların akılcı yollardan çözümlenmesi olasılığının arttığını belirtmişti. O zamanlar Viyana, yakın geçmişteki askeri çatışmaların izlerini taşıyordu. Ben bu fikrin dünya barışına olabilecek katkısını hiç unutmadım. Bu konu kâğıt üzerinde yer almamakla birlikte, her zaman için IFLA'nın yürekten desteklenen bir amacı olmaktadır.

1954 Viyana toplantısından bu yana Dünya'da ve IFLA'da pek çok değişiklik olmuştur. 20 Temmuz 1976'da Viking I insansız uzay aracı Mars gezegenine başarılı bir iniş yaptı. Bu başarı, 1969'da insanın Ay'a ilk

ayak basışından tam yedi yıl sonra gerçekleşti. Biz şimdi Ay ve Mars'ın çorak ve kayalarla kaplı yüzeyleri hakkında fikir sahibiyiz. İnsanın Ay yolculuklarından edindiği en önemli izlenimlerden biri, görevden dönen bir astronot tarafından yeryüzünün uzaktan çekilmiş bir resmi idi. Resimde Yeryüzü, karanlık uzay boşluğu içinde beyaz bulutlarla bezeli, güzel, küçük, mavi bir kürecik olarak görülmekteydi.

Bu resim, Yeryüzünün uzaktan çok daha güzel görüldüğü acı gerçeğinin inandırıcı bir kanıtıdır. Bunun nedeni Dünya'nın fiziksel güzelliklerden yoksun oluşu değildir. Yeryüzünde pek çok görkemli peyzaj örnekleri vardır, fakat bunların çoğu, bazan gelen ziyaretçilerin dışında hemen hemen tümüyle boştur, insan nüfusunun yoğun olduğu yerlerde ise doğa güzelliklerinin kirlenmeler; manevi güzelliklerin ise baskı ve adaletsizliklerle giderek yitirildiği görülmektedir.

İnsanoğlunun Yeryüzünü Ay'dan gerçekte olduğu gibi görebilmesi çağımızın eşsiz bir nimetidir. Peyzaj mimarları da dahil olmak üzere doğayı koruma ile ilgilenenlerin tümü, Yeryüzünün, insanoğluna yaşanabilir bir ortam sağlayan, fakat kaynakları oldukça sınırlı küçük bir uzay aracı olduğu konusunda anlaşmışlardır. Heilbroner, «Dünya gezegenindeki yaşam, yeryüzü çekirdeğini uzay boşluğundan ayıran hava, su ve kayadan oluşan ince tabakada can bulan çok duyarlı bir mucize-

dir» demiştir. Biz, Yeryüzü sakinleri akıl ve özgürlüğümüzle, gezegenimizin güzelliğini kanıtlayacak ve onu daha insanca yaşanabilir hale getirecek yapay sistemler geliştirebilir, yada onu insanların yaşamlarını güçlülükle sürdürebilecekleri, her tür güzellikten yoksun çirkin bir moloz yığına çevirebiliriz.

Bugünün kuşaklarının içinde bulunduğu ve kendini koşullarına uydurduğu büyük değişiklik nedeniyle son 20 yıl, «Uzay Çağı» yada «Jet Çağı» olarak adlandırılmaktadır. Uzaya ilişkin çeşitli buluşlar ve Yeryüzünün uzaydan çekilen fotoğraflarından sağlanan bilgiler, insanların kirlilik sorununa karşı eğitim ile doğa güçlerini daha iyi anlaması, doğa yasalarına daha saygılı olması gereğini ve doğal çevreyi tahrip etmesizin insanlığa en iyi biçimde nasıl hizmet edilebileceğini ortaya koymuştur.

1945'de Birleşmiş Milletler Kurulmuş ve «İnsan Hakları Evrensel Bildirisi»ni oluşturmuştur. Bu bildiri, her insanın sahip olduğu tanrı vergisi onur ve erdemlerinin anlaşılmasına yönelik, dünyayı daha insancıl ve adil yapmaya olanak sağlayan en mükemmel bir bildiridir.

Artan nüfus, aşırı kentleşme, yitirilen doğal kaynaklar ve insanoğlunun sosyal refahını içeren tüm güçler, peyzaj mimarlığı mesleğini etkilemişlerdir. Tüm faktörler biraraya gelerek peyzaj mimarlarının, doğanın duyarlı dengesini anladığını ve doğal dengenin bozulmasının insan ve tüm varlıkların yaşam ortamına felâket getireceğini bildiğini göstermiştir.

1900'lerden bu yana, bilimsel alandaki gelişmelere koşut olarak çağdaş peyzaj mimarlığı konusu ortaya çıkmıştır. Hepimizin bildiği gibi başlangıçta mesleğimiz, konut çevrelerini düzenleme çalışmaları ile sınırlı idi. Günümüzde iyi öğrenim görmüş peyzaj mimarları dış

mekanı kullanma, koruma ve insanın mutluluğu için ondan yararlanma konularında tasarımcı ve uygulayıcı olarak çok daha büyük sorumluluklar alabilmektedir.

Tüm IFLA üyesi ülkelerde geçerli olmamakla birlikte, peyzaj mimarlığı öğretimi yapılan bazı üniversitelerimizin programlarını, zamanın değişen gereklerine uydurabilmeleri haklı bir gurur nedenidir. Bugün, yeterli öğrenim görmüş peyzaj mimarları, arazi kullanma plânlama çalışmalarının tüm konularında önemli hizmetler verebilecek düzeye ulaşmıştır. Bir çok ülkede peyzaj mimarlığı hizmetlerinin artık lüks değil, gereksinme olarak kabul edilmekte olduğunu mutlulukla belirtmek isterim.

Yüzyılımızda bir çok üniversitelerimizin öğretim ve araştırma görevlileri, dış mekân düzenlemede insan gereksinmelerini anlayabilmiş ve buna saygı duymuşlardır. Bu kişiler sürekli ve zorlu çalışmalar sonucunda gereksinmeleri analiz etmişler ve peyzaj mimarlarını çağdaş yaşamın gereklerini karşılayabilecek biçimde eğitmek için, eğitim programlarını geliştirmişlerdir. Öğrenci yetiştirmede sürekli olarak değişen gereksinmeleri karşılamak amacıyla öğretim programlarının geliştirilmesi zorunluğu, bu öğretim kurumlarının kabul edilemiş bir sorumluluğudur.

Günümüzde IFLA dünyamızın bazı kesimlerinde kendi coğrafi ve politik bölgelerinde çalıştırmak üzere öğrenci yetiştirmede çok başarılı olan öğretim kurumlarının varlığını vurgulamak isterim. Bu öğretim kurumları, yeterince eleman için iş alanı ile fiziksel olanakların sağlanabileceği ve bu tür meslekte eğitim programlarının oluşturulmasını amaçlayan ülkelerde, programların geliştirilmesine yardımcı olmaya hazırdır.

1972 IFLA Brüksel Kongre-

sinde, Avrupa Ekonomik Konseyi Çevre Sorunları Seksiyonu Müdürü Mr. T.S. Terpstra'nın «Bahçe mimarının peyzaj mimarına doğru evrimi, günümüz gerçeklerinin zorunlu kıldığı yeni görevlerin, bu meslek tarafından anlaşıldığını ve peyzaj mimarlarının görevlerini başarıyla yürütmeye hazır olduklarını yansıtmaktadır» sözleri beni çok ilgilendirmişti. Yaşamın süresince, üyeleri günümüz gerçeklerinin gerektirdiği yeni görevleri yapmaya gönüllü, mütevazı ve az tanınmış mesleğimizin olgunluk ve güvene eriştiğine tanık oldum.

Dünya ve Mars'ı çevreleyen uzayda yapılan araştırmaların peyzaj mimarlığı mesleği ile doğrudan ve yakın bir bağlantısı olmamakla birlikte, bu başarılı buluşlar, insan aklının kavrama yeteneğinin, herkesin sahip olduğu tanrı vergisi onur kavramını anlamaya yöneleceği ve insanlık için sağlıklı bir yaşam ortamı sağlanmasında zafere ulaşılacağı konusunda umut vermektedir.

Sözlerimi editör Norman Cousins'in, Saturday Review of Literature adlı derginin 7 Ağustos 1976 sayısında yayınlanan yazısından aldığım bir bölümle bitirmek isterim: «Belki de, Viking Projesi'nin insan aklının gücü hakkında bize anlattıkları Mars yada Güneş Sistemi hakkında verdiği bilgilerden daha önemlidir. Uzay aracının sağladığı ilgi çekici başarı, insan beyninin erişme gücünün ancak küçük bir örneğidir. Dünya'da belki de Evren'de en ilginç olay, kavrama yeteneğidir. İnsanoğlu kavrayabildiği herşeyi başarabilmektedir. Bundan insan aklı ve manevi varlığının, Yeryüzünde vahşet, sefalet ve savaş olmaksızın yaşanabileceğini kavramasıyla en büyük başarıya ulaşılacağı anlamı çıkarılabilir.»

XV. IFLA Kongresi
İstanbul, Türkiye
6 Eylül 1976

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ BAŞKANI PROF. DR. YÜKSEL ÖZTAN'IN DERNEK ADINA KONUŞMASI

Sayın Başkan,Değerli,
Delegeler, Muhterem Konuklar,
Konuşmama, Uluslararası
Peyzaj Mimarları Federasyon'un
Onbeşinci Dünya Kongresini
Ülkemizde örgütleyen Türkiye
Peyzaj Mimarisi Derneği adına,
bu önemli olaydan ve Kongreyi
onurlandıran Ekselans Georg
KHAN - ACKERMANN ve Mr.
NAQVI'ye, bütün seçkin delege
ve davetlilere hoşgeldiniz
demekten bir gurur ve mutluluk
duyduğumu belirtmekle
başlamak istiyorum.

Bunu yaratan iki büyük
neden vardır :

Birincisi; 5000'e yakın üyesi
olan, ülkesel ve bireysel olarak
35 ülkenin temsil edildiği,
IFLA gibi dünya çapında etkin
bir kuruluşun iki yılda bir
yaptığı bilimsel dünya kongresi
için ülkemizi seçmiş olmasıdır.

İkincisi; özellikle son
yıllarda, ekonomik, turistik,
estetik ve sağlık yönünden
tüm dünya ülkelerinde önem
kazanmış ve diğer alanlara
oranla kullanımını çok daha
yoğunlaşarak sorunları
evrensel boyutlara ulaşan
«Kıyasal Alanlar»ın bu kongrede
konu olarak ele alınmış
olunmasıdır.

Öte yandan, bu Kongre
gerek Ülkemiz ve gerekse tüm
dünya ülkeleri açısından çok
yönlü bir değer ve önem
taşımaktadır.

İzninizle bunlara kısaca
değinmek istiyorum :

Derneğimiz, peyzaj Mimarisi
gibi çok geniş kapsamlı ve
Yirminci Yüzyılın İkinci
Yarisında önemi ve fonksiyonu
daha çok anlaşılan, önümüzdeki
yıllarda ise giderek artacak bir
meslek konusunu Ülkemizde
temsil eden 64 üyeli bir

kuruluşur. Bu kuruluşun
onuncu yılında, IFLA XV. Dünya
Kongresinin Ülkemizde yapılmış
olmasını, Derneğimiz tarihinde
önemli bir dönemin başlangıcı,
ya da kilometre taşı olarak
kabul ediyoruz.

Bu günden sonra,
sorumluluğumuzun daha da
artmış olduğunu biliyor, ama
güçlendiğimizi de hissediyoruz.

Kongrenin bir diğer
özelliği, Ülkemiz açısından
daha da önemlidir.

Ülkemiz, ada kıyıları dahil
8210 km. lik bir kıyı bandına
sahiptir. Bu kıyı şeridinde,
değişik iklim koşullarının ortaya
koyduğu farklı yapıdaki doğal
ve kültürel bitki örtüsü,
fevkalade ender rastlanan bir
arazi yapısı ve yüzyıllar boyu
oluşan Anadolu Uygarlığına
ilişkin tarihi eserler ile
arkeolojik kalıntıları bir dizi
halinde izlemek mümkündür.

Bütün bu özelliklere
ilâveten, 8210 km. lik bir kıyıda,
1520, km. uzunluğunda denize
girmeye uygun kumsal şeridi
bulduğunu ve bunun büyük bir
kısmının çok uzun güneşlenme
mevsimine sahip olduğunu
belirtirsem, kıyılarımızın ne
derece zengin peyzaj özelliği ve
kullanış ortaya koyduğunu ana
hatlarıyla açıklamış olurum.

Bazı yoğun yerleşim ve
kullanım alanları dışında,
binlerce yıllık bir tarihin
karşın, kıyılarımızın birçok
ülkelere oranla en az yağma
edilmiş ve kirletilmiş olduğunu
söylemek gerçek dışı bir sav
değildir.

XV. IFLA Dünya Kongresi,
Ülkemizin kıyılarıyla ilgili
sorunları ve plâncılarına, bu
durumun Yirminci Yüzyıl İkinci
Yarısı için değerini ve
korunması mutlak gereken çok
önemli bir özellik olduğunu

belirtecek ve dünyanın çeşitli
ülkelerinde yapılmış
çalışmalardan ve alınmış
önlemlerden örnekler vermek
suretiyle yararlı olacaktır.

XV. IFLA Dünya Kongresi
bütün dünya ülkeleri yönünden
de önemlidir. Çünkü, XX.

Yüzyılın çevre sorunları içinde
kıyasal alanlarla ilgili olanları,
diğerlerine oranla çok ciddi bir
düzeye ulaşmıştır. Bu
sorunların yasal ve parasal
yönden çözümleri giderek çok
zor, pahalı ve hatta olanak dışı
olmaktadır.

Bu nedenle, kongrenin en
önemli yönü belki de bütün
ülkelere son uyarı niteliğini
taşımasıdır.

İşte böyle önemli bir
kongrenin Ülkemizde yapılmış
olmasından ve mütevazî de olsa
katkımızdan dolayı büyük bir
gurur ve mutluluk duyuyoruz.
Bu nedenle bize böyle bir fırsat
sağlayan IFLA Başkanı Sayın
Prof. Hubert Owens'e ve IFLA
Büyük Konseyi Üyelerine
müteşekkirimiz.

Böyle önemli bir Kongre
için büyük ölçüde ilgi ve
yardımlarıyla bizi destekleyen
Turizm ve Tanıtma Bakanı
Sayın Lütfü Tokoğlu'na,
Türkiye Bilimsel ve Teknik
Araştırma Kurumu ile UNESCO
Türkiye Milli Komisyonu'na
teşekkürlerimizi sunmayı bir
borç bilirim.

Ayrıca bu konuyla ilgilenen
diğer Bakanlıklar ve
kuruluşların değerli destekleri
için de teşekkürlerimi sunarım.

Kongrenin, Dünyamızın
bütün kıyıları için başarılı
katkılarıda bulunmasını dilerken,
sayın delege ve davetlilere
saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim.

6 Eylül 1976 - İstanbul

**TURİZM VE TANITMA BAKANI
SAYIN LÜTFİ TOKOĞLU'NUN KONGREYİ AÇIŞ KONUŞMASI**

**Sayın Başkan, Peyzaj
Mimarları Uluslararası
Federasyon'un Değerli
Delegeleri, Muhterem Konuklar,**

18 aylık titiz bir çalışma sonucu gerçekleştirilen «Kıyasal alanlarda insan aktivitelerinin ekolojik etkileri, Peyzaj Mimarlarının plânlama, geliştirme ve koruma yönünden rolü» konularını tartışacak olan

Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun 15. nci Kongresini açmak ve dünyanın beş kıt'asındaki dost ülkelerden Türkiye'ye teşrif etmiş olan siz çok değerli delegeleri saygı ile selamlarken, Peyzaj Mimarlarını, Plâncıları, Mühendisleri, Bilim adamlarını, araştırmacı ve eğitimcileri biraraya toplayan bu Kongreye ev sahipliği

yapmaktan mutluluk duyduğumu samimiyetle ifade etmek isterim.

Bu vesile ile, dünya çapında etkili olacağına inandığım bu toplantıyı 1976 yılında Türkiye'de düzenleyen IFLA'ya ve IFLA'yı destekleyen UNESCO temsilcilerine ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri

Ekselans Ackermann'a ve bu Kongrenin Ülkemizde yapılabilmesini temin amacı ile büyük gayret ve çaba gösteren Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarisi Bölümünün kıymetli öğretim üyelerine ve «Türkiye Peyzaj Mimarisi Derneği» Yöneticilerine en samimi teşekkürlerimi sunmayı zevkli bir vazife telakki ediyorum.

Şüphe etmiyorum ki, IFLA'nın bu Kongrede tartışmak üzere seçtiği konular tüm Dünya Ülkeleri için çok önemli olduğu, kadar, üç tarafı denizle çevrili ve sahilleri henüz doğal güzelliklerini muhafaza eden Türkiye için de hayati bir değer taşımaktadır.

Çünkü, Uluslararası bu Kongrede, Bakanlığımın yoğun faaliyet alanı olarak önemle üzerinde çalışma yaptığı, «Kıyıların Korunma, Geliştirme, Plânlama ve Yönetimi» konuları hakkında beş kıt'aya yayılmış fikir ve deneyler tartışılacak ve elde edilecek neticeler çalışmalarımıza ışık tutacaktır.

İnanıyorum ki, sıhhatli ve uzun ömürlü bir Turizm, ancak doğanın güzelliği, Tarihi yörelerin ve tarihi eserlerin korunması, bir muhitin kendine has niteliklerini muhafaza etmesi, turist celbeden ülke insanının gülyüzü, misafirperverliği ve turistin rahat edebileceği konaklama imkanlarını temin etmekle mümkün olur.

Malûmlarıdır ki, son yirmibeş yılda sahil turizmi, özellikle Akdeniz'de, çok hızlı bir gelişme göstermiş, ne yazık ki, bu gelişmede turizmin yalnız iktisadi yönüne önem verilmiş, doğanın tabii güzelliğini

korumak, iktisadi fayda uğruna feda edilmiştir.

Değerli Delegeler,

Şüphe yok ki, turizm, bir yandan iktisadi gaye taşıyan, diğer taraftan kuvvetli bir sosyal yönü olan bir fenomendir. Bu manada Turizm, insan mutluluğunun bir vasıtasıdır.

Turizmin kökeninde tabiat güzelliği yatar. Bu sebeple, turizme hayat veren, onun var oluş sebebini teşkil eden Tabiata önem vermemek mümkün değildir.

Sizler, yalnız göz estetiği için değil, bundan daha çok, insan oğlunun içinde yaşadığı çevre ile kendini bütünleştiren, çevresinden memnun olmasını, çevresini sevmesini ve korumasını sağlamak için çalışmaktasınız. Bu sebeple Peyzaj Mimarlarının faaliyetlerini turizm faaliyetlerinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Sayın Delegeler,

Hemen ifade etmek isterim ki, Türkiye'de turizm politikasını yürütmekle görevli Bakanlığım, 8000 km. uzunluğundaki sahillerini, 20 milyon hektarı bulan ormanlarını ve turizme elverişli diğer imkanlarını entegre bir master plân anlayışı ile değerlendirme kararındadır.

Bakanlığımın Plânlama Dairesi diğer ilgili Bakanlıklarla koordinasyon içinde, Ülkemizin bu konuda ihtisas yapmış 150'yi aşkın uzmanı halen bütün Ege, Marmara ve Batı Karadeniz kıyılarımızda master plân çalışmalarını büyük bir heyecan ve azimle gerçekleştirme

çabasını başarı ile yürütmektedirler.

Bakanlığımdan bir konuşmacı bu konuda sizlere ayrıntılı bilgileri Kongrenin ikinci gününde sunacaktır. Böylece, Bakanlığımın plânlama anlayışında doğal, kültürel ve arkeolojik varlıklarımızın tabii haliyle korunmasının ön plânda yer aldığı müşahede edilecektir.

İnanıyorum ki; doğal, kültürel ve arkeolojik kaynakların korunmasına ilişkin Uluslararası kriterler, istikrarlı bir turizm politikasının tespit edilmesinde mühim rol oynayacaktır. Bu sebeptendir ki, 4 gün devam edecek Kongrede tartışılacak tebliğler ve neticede varılacak kararlardan Dünya Turizmi kadar, belki ondan daha fazla Türkiye Turizmi fayda sağlayacaktır.

Çok değerli Delegeler,

Kongre sonrası program gereğince tertiplenen turlara katılarak sahillerimizin bir kısmını, Kapadokya ve Pamukkale gibi dünyada emsaline ender rastlanan yörelerimizi bizzat görmek imkânını elde edeceksiniz. Muhterem zatîâllerinizden bu seyahatiniz esnasında edineceğiniz kanaatlerinizi ve varsa önerilerinizi bize intikal ettirmenizi hassaten rica ediyorum.

Çok Değerli Delegeler,

İnsanlık âlemine ve Dünya Turizmine önemli katkısı olacağına samimiyetle inandığım Kongrenize gönülden başarılar dilerken, siz muhterem misafirlerimize dostunuz Türkiye'de mutlu günler temenni ediyorum.

KONGRE İÇİN MESÂJLAR

Mr. Georg KHAN - ACKERMANN
Avrupa Konseyi
Genel Sekreteri

Mr. Amadou - Mahtar B. BOW
Genel Müdür
Birleşmiş Milletler Eğitim,
Bilim ve Kültür Örgütü
(UNESCO - PARIS)

Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun bu yıl yapılacak olan XV. Kongresinde tartışılacak konu, Avrupa'da doğal çevrenin yönetimi ile ilgili önemli birçok sorunları ortaya koymaktadır.

Böyle akıllıca bir konuyu seçen Federasyon Üyelerini kutlamak isterim. Çünkü, yılın bu zamanında, tatilden hemen sonra, insan aktivitelerinin kıyasal alanlar üzerindeki etkileri kolaylıkla anlaşılıp kabul edilebilir.

Çağımızın bu gününde kıyı bölgeleri değişik biçimde bozulma ve kayıpla karşı karşıyadır. Bunlar içinde turizmin baskısı en az olanı değildir. Fakat, bu bölgelerin değişik biçimlerde insan dinlenmesi ve sağlığına, kişiliğinin gelişmesine yararlı rekreasyonel değerleri vardır. Eğer kamu kesimi bu değerden mümkün olan en büyük yararı sağlayacak ise, bu değer mutlaka korunmalıdır.

Öte yandan, kıyasal alanların büyük çapta ekolojik değeri vardır ve çok hassastır. Bu nedenle, titizlikle korunmaları gerekir. Kıyılarda, dinlenme ve tatil yerleri ile turistler için gerekli olanakların geliştirilmesi, hem ekolojik ve hemde estetik yönlerden özenli biçimde düşünülmelidir.

Bu nedenle, ekolojik açıdan tolerans eşikleri ve kıyıların bozulmasından kaçınacak taşıma güçleri saptanmalıdır. Üzülerek söylemek gerekir ki, birçok kıyı bu eşikleri aşmışlardır.

Kıyı bölgelerinin değer ve kaynaklarını ancak yeterli bir plânlama anlayışı kurtarabilir. Doğal görünümü olduğu kadar, rekreasyonel ve estetik değerleri tehlikeye sokacak, yöresine kötü biçimde adapte edilmiş çevre ilişkileri olumsuz yapıları engellemek için güçlü önlemler gerekir. İşte böyle bir ortamda, çevre planlamasından sorumlu kişilerden ve özellikle kıyasal alanların doğal, tarihsel, kültürel ve estetik değerlerin korunmasında önemli bir rolü olan peyzaj mimarlarından eylem gerekmektedir.

İkinci Avrupa Bakanlar Konferansının (Brüksel, Mart 1976) yayınladığı meydan okuma sürdürülmeli, ekonomik kalkınma doğayı koruma ile uzlaştırılmalıdır.

Bu, aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin doğal çevrenin planlanması ve yönetimi ile ilgili çalışmalarına ilişkin en önemli görevlerden biridir.

Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun 6-9 Eylül 1976 tarihlerinde İstanbul'da yapılacak XV. Dünya Kongresi'nin başarısı için en iyi dileklerimi iletirken, UNESCO'nun bu tür profesyonel derneklere ve çalışmalarınıza olan ilgisini bir kez daha onaylama olanağına sahip olduğum için büyük bir mutluluk duymaktayım. Özel inceleme ve araştırma konularında yaptığımız katkılardan başka, basılmakta olan «İNSAN YAPISI PEYZAJ» adlı kitabın yayınlanmasındaki katkınızın değerini özellikle takdir ediyorum. Bundan sonra da, UNESCO ile olan danışmanlık statünüzden doğacak daha fazla işbirliği ve karşılıklı yararları beklemekteyim.

Peyzaj, insan çevresini bütünleyen bir parçadır ve onun insan yaşamı için olan önemini giderek daha fazla anlaşılması, salt estetik ve düşünsel kaygılara dayanmamaktadır. Dünya nüfusunun aşırı çoğalması, kasaba ve kentlerin artan bir hızla gelişmesi ve bunun yarattığı aşırı kalabalık, gürültü ve dumanın paha biçilmez kültürel anıtları yutarcasına içine alması; ekolojik ilkelere uymayan tarımsal süreçlerin kullanılması; yüzey sıyırma madenciliği; plânsız endüstriyel kuruluşlar; özensiz demiryolları ve karayolları yapımı; enerji ve haberleşme direk ve tellerinin tepeler ve vadiler üzerine çökercesine yerleştirilmesi ve kırsal alanları koruyan bölgelemenin yokluğu, ekolojik bütünlük ve yaşam niteliği için zorunlu olan zihinsel dengeyi tehdit eden faktörlerden yalnızca birkaçıdır. Kuşkusuz, kongreniz bunları ve sorunun duyulan yöntem ve standartların niteliğine değerli katkılarda bulunacaktır. Peyzaj Mimarının, toplumların dengeli gelişiminden gerçekten artan sorumluluğu ve önemli bir rolü vardır.

XV. Dünya Kongrenize katılan bütün seçkin delegelere, toplantının her yönde başarısı, uluslararası hükümet dışı örgütler arasında ve bu örgütlerle UNESCO arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi için içtenlikle en iyi dileklerimi sunarım.

XV. IFLA Dünya Kongresi, bütün bu sorunları tartışarak Avrupa biyolojik mirasımızın korunmasından sorumlu kişileri büyük ölçüde ilgilendirecek öneriler getirecektir.

Kongre'ye çalışmalarında başarılar dilerim.

TÜRKİYE'DE KIYISAL ALANLARIN KORUNMA VE GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Prof. Dr. Cevat GERAY
A.Ü. Siyasal Bilgiler
Fakültesi Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Kıyıların kullanılması, geliştirilmesi gerçekte ülke topraklarının, doğal kaynakların toplumsal ereklere, toplumsal adalete, toplum yararına kullanılması sorununun bir parçasıdır. Başka bir deyişle, kıyıların toplum yararına kullanılması, ülke topraklarından doğal kaynaklardan yalnızca toplumda egemen olan ekonomik, toplumsal, siyasal güçlerin ya da sınıfların mı, yoksa tüm toplumun, geniş halk kitlelerinin mi yararlanacağı sorusunun yanıtına bağlıdır. Kalkınmakta olan bir ülkede topraktan yararlanılması, doğal kaynakların kullanılması sunu - istem «arz-talep» kuralına bırakılamaz. Bu ilke, kıyılardan yararlanma için de geçerlidir.

Suyun, karanın, havanın birleştiği bir alan olarak kıyıda toprak, yalnızca konut, dinlenme, turizm için en elverişli konumu oluşturmakla kalmıyor. Suda, denizden, kumsaldan, güneş ışığından temiz havadan, güzel görünümünden yararlanmak için fırsat sağlıyor. Üstelik, kıyıda özel mülkiyete izin verilirse, kıyıda toprak, kıyının sağladığı bu olanaklar üzerinde de tekeli bir egemenlik, ayrıcalıklı bir kullanım gücü vermektedir. Kıyıda, kırsal, kentsel alanlardaki toprak mülkiyetinden daha büyük bir toprak kanti, daha büyük bir tekel eğilimi söz konusudur. Çoğu ülkelerde kıyıların genellikle devletin egemenlik ve kullanımında bırakılmasının, daha doğrusu toplumun yararlanmasına açık tutulmasını özel mülkiyete konu edilememesinin ya da özel mülkiyetin bu amaçla sınırlandırılmasının nedeni budur.

Tüzüğe göre kıyıların halkın ortaklaşa, eşit, serbestçe (karşılıksız) yararlanmasına ayrılan, üzerinde özel mülkiyete izin verilmeyen bir orta mali ya da kamu malı niteliğinde sayılmasına karşın, gerçek durum tam tersinedir. Kıyıda özel mülkiyet oluşturulmuş, kıyının halka kapatılması sonucunu doğuran bir yağma düzeni ortaya çıkmıştır.

Kıyıların kapaşılması, yağma edilmesi gerçekte son yirmi yıl içinde yoğunluk kazanmıştır. Endüstrileşme, kentleşme, modernleşme ve kapitalistleşme sürecinin hızlanmasının kuşkusuz bunda önemli etkileri olmuştur. Doğa ile ilişkisi hiç ya da biraz olan kentli nüfusun dinlenme, sağlık, tatil gereksinimleri, alışkanlıkları değişmiştir.

Ulaşım kolaylıklarının öncelikle kıyılara götürülmesi, turizmin tek kalkınma yoluymuş gibi gösterilmesi, kıyıda toprak sahibi olmanın özendirilmesi, dışa bağımlı turizm girişimlerinin türlü yollardan desteklenmesi kıyıya yönelik istemleri, özelemleri kamçulamıştır. Öte yandan küçük anamal sahipleri ile tüketiciler turizme kaydırılmışlardır.

Çeşitli kamu kuruluşları, yalnızca görevlilerinin yararlandıkları kamp ve benzeri sosyal dinlenme tesisleriyle kıyı yağmacılığına öncülük etmişlerdir. Yabancıların yaptıkları «tatil köyleri», Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına kapalı, modern kapitülasyon biçiminden başka birşey değildir. Yerli gölge şirketlerin arkasındaki yabancılara kıyıda «muvazaa»lı satışlar yapılmış ya da uzun süreli olarak kiralanmıştır.

Büyük sermaye, kıyılara kârlı bir iş ve spekülasyon alanı durumuna sokmuştur. Uzunluğu 2800 km.'yi bulan Ege kıyılarının 1500 km.'lik bölümünün 10-12 aile tarafından kapatıldığı ileri sürülmektedir. İstanbul Metropolitlen bölgesinde Tekirdağ'a kadar 250 km.'lik kıyı şeridinin 1967 yılında halka kapalı olduğu özel kişiler, kurumlar derneklerce kıyının işgal edilmiş bulunduğu saptanmıştır. Denize düşen bir yurttaşın canını kurtarmak için çıkacak kıyı parçası bulamayacağı gözleminde bulunanlar vardır.

Hazine arsalarının, turistik tesis yapacakları uzun süreli olarak yok bahasına kiraya verildiği de bilinmektedir. Kıyı yağması için ormanların da yok edilmesine ilişkin örnekler az değildir. Kıyıda tesislerden ancak yüksek gelirli ile gösterişçi eğilime kapılan orta gelirliiler yararlanabilmektedir.

Çevre kirlenmesi yönünden çok olumsuz artıklar çıkararak endüstri kuruluşları en güzel turistik kıyılarda hiçbir denetime bağlı olmaksızın yerleşmişlerdir. İstanbul, İzmit, İzmir metropoliten bölgelerindeki kirlenme deniz ürünlerini halkın sağlığını tehlikeye düşürmüştür. Kocaeli körfezinde, Marmara'da kıyı içeren belediyelerin kurdukları yerel birliklerin ana savaşın konularının başında çevre kirlenmesi geliyor.

Özet olarak belirtelim ki devletin gerekli önlemleri almaması, gerekli uyanıklığı göstermemesi yüzünden kıyılarımız büyük halk kitlelerine kapatılmış, birtakım açığözlerin tekeline girmiştir.

KIYIDA TOPRAK MÜLKİYETİ

Devletin çıplak mülkiyetine dayalı Osmanlı toprak düzeninde kıyıların da devlet malı sayıldığı görüşü ağır basmaktadır. Ekonomik, toplumsal açıdan ayrı bir önem taşımadığı için de devlet malı sayılan kıyıların herkesin yararlanmasına açık tutulduğu belirtilmektedir. 1958 yılında yürürlüğe konan «Arazi Kanunu» bir yandan toprakta özel mülkiyete izin verirken, bir yandan da denizden doldurma yoluyla özel kişilere toprak edinme olanağını 132. maddesi ile tanıyordu. Burada, sahibine yalnızca balık avlamaktan ayrı bir hak vermeyen «dalyan, voli kurma» hakları zamanla bu yerlerin mülk edinilmesine yol açabiliyordu. Bu arada eski tapu kayıtlarında «deniz», «leb-i derya» sınırlarına rastlanabiliyordu.

Mecelle'ye göre, deniz ve göllere herkes ortak bulunuyordu. (Madde 1234). Ötekilere zarar vermeksizin herkes deniz ve göllerden yararlanabilirdi (Madde 1237). Mecelle'nin 1264. maddesinde, hava gibi, ışık deniz ve göllerden herkesin yararlanabileceği belirtilmekteydi. 1876'da yürürlüğe giren Mecelle'nin bu maddeleri deniz ve göllerin herkesin başkasına zarar vermeksizin yararlanabileceği orta malı niteliğinde olduğu, özel mülkiyete konu edilemeyeceği sonucunu çıkarabiliriz.

Cumhuriyet döneminde, kıyıların tüzel durumu Yurttaşlar Yasası ile buna dayalı Yargıtay Kararlarına göre belirlenmiştir. Şöyle ki; kıyı, kamu malı niteliğindedir. Kıyının öteki kamu mallarından en önemli farkı, bir kamu hizmetinin aracı ya da orta malı olarak ayrılması için ayrıca özel bir işleme gerek olmamasıdır. Bir sahipsiz mal olarak doğal nitelikteki gereği doğrudan doğruya kamunun ortak yararlanmasına, kullanımına açık bulunmaktadır. Öteki sahipsiz mallar ya da yararlanması topluma açık bulunan mallar gibi kıyılar da devletin egemenliği ve kullanımı (hüküm ve tasarrufu) altındadır. Bu nedenle, özel mülkiyete elverişli değildir.

Öteki kamu malları gibi kıyılar da, özel mülkiyete geçirilemez, haczedilemez, zamanaşımıyla özel kişilerce ele geçirilemez. Tapu siciline kaydı gerekmez, kamulaştırılmaz, vergilendirilemez. Ayrıca, özel biçimde elkoymalardan saldırılardan korunur.

Kıyı, toplumun doğrudan yararlanmasına ayrıldığına göre, bitişiğindeki toprağın sahibi kıyıyı mülk

edinemez, kullanımını tekeli altına alamaz. Başka deyişle, yalnızca kıyıyı bitişik arsanın sahibi değil, herkesin kıyıya ulaşmak, kıyıyı eşit, ortaklaşa, özgürce kullanmak hakkına sahiptir. Yüzmek, yelken kullanmak, kürek çekmek, gezinmek ve benzeri eylemler için, kısacası denizden, kumdan, güneşten, kıyının sunduğu olanaklardan yararlanmak için ayrıca özel bir izin almaya gerek yoktur. Kıyıda daha iyi yararlanmak için gerekli hizmetlerin, kolaylıkların maliyetine katılmanın ötesinde herhangi bir ücret istenemez. Devlet, belli kişi ya da kümeler çıkarına olarak halkın kıyıda, özgürce, eşitlikle, ortaklaşa yararlanmasını sınırlandıran kısıtlamalara gidemez. Aksine, kıyıda herkesin eşitlikle, özgürce, ortaklaşa yararlanmasını gerçekleştirmek, bunu önleyen engelleri kaldırmak, Anayasaya devlete verilmiş bir görevdir.

- 1 — Devletin egemenlik ve kullanımı altındadır, özel mülkiyete konu oluşturmaz.
- 2 — Herkesin eşitlikle, özgürce ortaklaşa yararlanmasına açıktır.
- 3 — Herkesin kıyıda yararlanmasını sağlamak devletin görevidir.

KIYILARIN KULLANIMINA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEME

1972'de 6785 sayılı İmar Yasasında değişiklik yapan 1605 sayılı yasayla getirilen düzenlemeye benzer yetkiler, imarla ilgili olan daha önceki yasalarda da yer alıyordu. Örneğin, 1957'den önce İmar Yasası yürürlüğe girinceye değin 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Yasası (1933'te çıkarılmıştır) 4. maddesi ile deniz ve göl kenarlarından ya da rıhtım yapılacak noktalardan 10 m. genişliğindeki yerin kamunun yararlanmasına ayrılmış yer olarak serbest bırakılmasını öngörmekteydi.

1957'de yürürlüğe giren, İmar Yasasının 25. maddesi yapıların yol ve su kenarlarına olan uzaklıklarını saptama yetkisini yönetmeliklere, tüzüklere bırakmıştır. İmar Tüzüklere bırakmıştır. İmar Tüzüğü'nün 40. maddesi, imar plânı bulunmayan yerlere su kenarlarından en az 30 m. uzaklıkta özel yapıya izin verilemeyeceğini belirtmiştir.

Ek Madde 7. ile getirilen yeni düzenleme şöyle özetlenebilir :

1 — Deniz, göl ve nehir kenarlarından başlayarak genişliği en az 10 m. olmak üzere, İmar ve İskân Bakanlığınca saptanan bir kıyı kuşağında toplumun yararlanmasına ayrılmayan özel yapıya izin verilmeyecektir.

2 — Bakanlık, kıyıda toprak kullanma, ayırma, birleştirme, yapı izni ile ilgili ilkeleri, kuralları, yöntemleri, aranan koşulları işlemleri yönetmelikle düzenleyecektir.

3 — Bakanlar Kurulunca saptanacak bir öncelik sırasına göre kıyı bölgelerinde imar plânları hazırlanacaktır.

4 — Kıyıda kamu toprakları özel mülkiyete geçirilmeyecektir. Ne de özel kişiler adına deniz ya da

bataklık kurutma yoluyla toprak edinilebilecektir.

Bölge plânlaması, metropoliten gelişme, turistik önemi, yerleşme özelliği, ulaşım ağı üzerinde bulunması gibi nedenlere, yönetime imarla ilgili yetkilerini belediye ve komşu (mücvir) alanların dışında da kullanma olanağını sağlayan Ek Madde 8 ile birlikte düşünüldüğünde, söz konusu Ek Madde 7, böylece kıyılarda da topraktan yararlanma, yapılanma konularının önemli plânlama, imar, denetleme, örgütleme ve uygulama yetkileri, sorumlulukları da yüklenmiş oluyordu.

KIYININ TOPLUMUN YARARLANMASINA AÇILMASI

Kıyının topluma açılması, yapılacak düzenlemelerde en basit anlamıyla, halkın kıyıya ulaşabilmesi ilkönce akla gelmekteydi. Bunu engelleyen fiziksel engeller kaldırılmalı, yenileri konulmamalıydı. Kıyıda yapı yasağı konulması bu amaca yöneliyordu (yönetmelik madde 106) Kıyıda, duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık v.b. engeller yapılmamalıydı (yönetmelik madde 107). Gerekirse kıyı bitişiğindeki taşınmazlar üstüne kamu için geçit hakkı konabilirdi. Yönetmelikle çözüm getirilememiştir. Kıyıda sona eren yollar da aynı amaca yarayabilirdi. Sonra, kıyı bitişiğindeki alanlarda (kıyı kuşağında «toplumun yararlanmasına açık olmayan yapı»ya izin verilemezdi (yönetmelik madde 108) pragraf A, B, C.). Özel ev, klüp, tatil köyü, kamu kuruluşu kampı gibi yalnızca sahibine, üyelerine ya da belli kümelere açık olan yapılar yapılması kıyidan halkın yararlanmasını engellemekteydi. Burada, «toplumun yararlanmasına açık yapı» (Yönetmelik madde 105, paragraf d) ya da kullanım kapsamına giren otel, motel, lokanta, mo-camp ve benzerleri acaba gerçekten halka açık sayılabilir miydi? Yalnızca bunun ücretini ödeyebilecek güçte olan yüksek gelir düzeyinde olanların girebileceği yapılar, tesisler gerçekten topluma açık sayılmaz. Ancak kıyidan yararlanmayı kolaylaştıran, plâj tesisleri (örneğin giyinme, soyunma, yıkanma yerleri vb.) toplumun yararlanmasına açık nitelikte sayılırdı. Antalya Belediyesinin «halk plâjlarında» somut örneğini bulan anlayış, amaca en uygun kullanım biçimini anlatıyor, diyebiliriz.

Plânlama ve toprak kullanımı açılarından «kıyı» ile «kıyı kuşağı» arasındaki farkın açık seçik belirtilmesi gerekmekteydi. İlk başta «kıyı» tanımını vermek kolay gibi görünüyordu. Fakat hem hukukçuların hemde yerbilimciler ile coğrafyacıların birleşecekleri bir tanıma varmak güçtü. Tüze adamları açısından kıyı, tarıma elverişli toprakların başladığı yerde sona eriyordu. Oysa yerbilimcileri bunu yeterli görmüyorlardı. Onlara göre, kıyı, bin yılların sonunda, dalgaların biriktirme, aşındırma ve etkileriyle oluşan jeo-morfolojik öğelerin şekillerin varolduğu bir alandır. Dalgaların kara yönünde en çok erişebildiği düzeyde iken kapladığı alanlar ya da dalgaların oluşturduğu jeomorfoloji öge ve sakinlerin bulunduğu alanlar (tarıma elverişli olsun olmasın) kıyı sayılmalıydı. Yasa-

nın öngördüğü yönetmelikte bu amaçları karşılayan bir tanım yapılmıştır (Bkz. Madde 105, paragraf a, b, c) şöyle ki :

Madde 105 — a) Kıyı çizgisi :

Deniz, göl (doğal ve yapay) ve nehirlerde, herhangi bir anda suyun kara parçasına değdiği noktaların birleşmesinden oluşan meteorolojik olaylara göre değişen çizgidir.

b) Kıyı :

Deniz, göl (doğal ve yapay) ve nehirlerin kıyı çizgisi boyunca uzanan kara parçasıdır.

Bu kara parçası, deniz ve göllerde, taşkın durumları dışında, kara yönünde en çok ilerlediği anda suların belirlediği kıyı çizgisi ile bu çizgiden sonra da devam eden, kıyı hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık, sazlık, bataklık alanın kara yönündeki doğal sınır çizgisi arasında kalan alandır.

Nehirlerde (akarsularda) bu alan suyun olağan yatakları ile bu yataklardan sonra da devam eden, suyun etkisiyle oluşan kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık, sazlık, bataklık alanın kara yönündeki doğal sınır çizgisi arasında kalan alandır.

Deniz, göl (doğal ve yapay) ve nehirler devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu için bunların tamamlayıcı parçası (mütemmim cüzü) ve uzantısı olan kıyılar da bir ayrıcalık ve tekel sözkonusu olmaksızın herkesin ücret ödemeksizin mutlak olarak eşitlik ve serbestlikle yararlanmasına açık alanlardır.

c) Deniz, göl (doğal ve yapay) ve nehir kenarı :

6785 sayılı yasaya 1605 sayılı yasa ile eklenen Ek 7 ci maddede anılan «kenar»; deniz, göl ve nehir kıyılarının kara yönünde bittiği çizgidir.

Yukarıda tanımı verilen kıyı, özel mülkiyete konu olmayan, üstelik üzerinde kesinlikle yapı yasağı konulmuş olan bir alandır.

Kıyının toplum yararına kullanımını sağlamayı kolaylaştırma ya da kıyıyı koruma amaçlarına yönelik kamu yararlı yapılar dışında hiçbir yapı yapılamaz. Kıyının kullanılmasını engellemek, özel mülkiyete konu olmamak kayıtları ile, toplumun yararlanmasına açık olan çayhane, lokanta, soyunma yeri gibi yapıların bir kesiminin ya da tümünün su üstünde yapılmasına imar plâni kararları ile izin verilmesi olanağı sağlanmıştır. (Yönetmelik madde 106).

«Kıyı kuşağı», yasanın yarattığı, kıyı kenarından kara yönünde en az 10 m. genişliğindeki bir alandır. Yönetmeliğin 105. maddesinin c paragrafında, deniz, göl ve akarsu kıyılarının kara yönünde bittiği çizgi olarak tanımlanan «kenar» bu kuşağın saptanmasında önemli doğal bir çizgi oluşturmaktadır. Bu alanda, yasa toplumun yararlanmasına açık olmayan yapı yapılmasına izin verilmemesini öngörmüştür. Yönetmelik bu genişliği genel olarak 100 metre olarak saptamış, fakat plânlama kararları ile en az 30 metreye değin daraltılabileceği gibi 100 metreden daha da genişletilebilir.

Ek Madde 7. ile, yönetime önemli plânlama görevleri yükleniyordu. Ülkesel, bölgesel, yerel düzeylerde kıyıların kullanımına ilişkin plânlamaların yapılması öngörülmüş bulunuyor. Gerçi, ülke fiziksel plânlaması yapılmadan, bölge plânları ortaya çıkmadan kıyı kullanımını amaçlayan bu tür plânlarda elde edilmesinde elbette güçlükler vardır. Fakat, Devlet Plânlama örgütünün, Turizm ve Tanıtma, İmar ve İskân Bakanlıklarının, bu konulardaki deyimleri, meslek odalarının buna ilişkin çalışmaları değerlendirilerek bu güçlükler aşılabiliirdi : Belli sınırlı çalışmalar dışında, kıyılarla ilgili bölgeleri, bunların önceliklerini saptamak amacıyla herhangi bir araştırma ve taramaya girişilmiş değildir.

YÖNETMELİKLE DÜZENLEME YETKİSİ

Kıyıların korunması, toplum yararına kullanılması amacıyla İmar Yasasının Ek 7. ve 8. maddeleriyle, yönetime verilen düzenleme yetkisini işbaşındaki iktidarlar uzun süre bunu uygulamaya koymamışlardır. Konu, Ecevit yönetimi döneminde ele alınmıştır. İmar ve İskân Bakanlığı önce, 4 Kasım 1974 günlü genelge ile yasaların uygulanacağını hem kamu oyuna duyurmuş, hem de Valiler, öteki görevliler uyarılmıştır. Adigeçen Bakanlığın Müfettişleri Türkiye kıyılarını tarayarak yasadışı yapıları saptamışlardır. Bu arada, 10.1.1975 günlü resmî gazetede yayınlanan bir Bakanlar Kurulu kararı ile 47 il, bölge plânlaması, endüstriyel gelişme, turizm açılarından önemi, ulaşımı, çevrenin yerleşme özellikleri nedeni ile İmar Yasası kapsamına alınmıştır. 18 Ocak 1975 de Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmelikle kıyıların plânlaması, korunması, değerlendirilmesi konusunda ana ilkeler getirilmiştir.

Yönetmeliğin dayandığı bu ilkeler şöyle özetlenebilir :

(1) Kullanılacak yetkiler, belediye sınırları dışında Ek 8. maddede öngörülenden farksız olması nedeni ile, her iki maddenin uygulanmasını birlikte düzenlemek üzere tek bir yönetmelikle yetinilmiştir.

(2) Yönetmelik, kıyıda mülkiyet sorunlarını çözmeyi değil, kullanma, yapılanma ve plânlama konularını düzenlemeyi amaçlamaktadır.

(3) Yargıtay kararlarında da öngörüldüğü gibi, denizin ayrılmaz bir parçası, bir uzantısı olan kıyılar, herkesin tam bir serbestlikle, eşitlikle yararlanabileceği alanlardır.

a. Kıyılardan herkesin serbestçe yararlanmasını engelleyen yapı, duvar, çit ve benzeri her türlü yapının, tesisin kıyıda yapılması yasaktır.

b. Kıyının bittiği, tarıma elverişli toprakların başladığı deniz, göl ve nehir kenarlarından içeriye doğru, yasada da öngörüldüğü gibi, en az 10 metre genişlikteki bir kuşak içinde ancak «toplumun yararlanmasına açık olan» otel, motel, lokanta gibi yapılara izin verilebilir. Böylece, klüp, tatil köyü, yazlık ev gibi yalnızca sahiplerinin ya da üyelerinin girip çıkabileceği yapılar toplumun yararlanmasına açık sayılmamıştır.

c. Köy, kasaba ve kentlerin yerleşik alanları dışında sözü edilen kuşağın genişliği 100 m. olarak belirtilmiştir. İmar plânları yapılırken bu kuşağın genişliği, yörenin özelliklerine, koşullarına göre plâncılarca 30 m. den az olmamak üzere saptanabilecektir.

(4) Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra kıyı kenarında 10. m'den yakın olmamak koşulu ile, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 18 Ocak 1975 gününden önce başlamış, fakat bitirilmemiş yapı sahiplerinin yasalara aykırı olmayan yerleşmiş, elde edilmiş hakları saklı tutulmuştur.

(5) Kıyı içeren yörelerin imar plânları altı ay içinde yönetmelik ve yasa açısından gözden geçirilerek ayarlılık sağlanacaktır.

(6) Her türlü sınır ve yerleşmiş hak anlaşmazlıklarını önlemek amacıyla üç ay içinde (18 Nisan 1975'e değin) tüm Türkiye kıyılarının hava fotoğrafları çekilecektir. (Harita Genel Müdürlüğü ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün işbirliği sonucunda süresi içinde çekim bitirilmiştir).

Kıyıların korunması, toplumun yararlanılmasına açılması konusunda önce Ecevit, sonra İrmak hükümetleri dönemlerinde gerçekleştirilen bu düzenlemeler M.C. iktidarınca askıya alınmıştı. Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden bu yana en az bir yıllık bir süre geçmiştir. Buna karşın, açıklayıcı fakat gerçekçi olmayan, bir ek yönetmeliğin çıkarılması dışında, uygulama için zorunlu önlemler alınmamıştır. Söz konusu yönetmeliğin uygulanması bir anlamda askıya alınmıştır. Daha doğrusu üç yıllık gecikmeden sonra 18 Ocak 1975'te yürürlüğe konulan yönetmeliğin uygulanabilmesi için koşullar, olanaklar sağlanmamıştır. Şöyleki :

1. Toplumun yararlanmasına açık yapıların yapılabileceği kıyı kuşağının başlangıcını belirlemek için «kenar çizgisi»nin saptanması gerekirdi. Aralarında yerbilimcilerin de bulunacağı kenar saptama takımları kurulup göreve çıkarılmamıştır.

2. Onanmış imar plânı bulunan, kıyı içeren yerlerin imar plânlarının yönetmelik açısından gözden geçirilmesi, uyarlanması zorunluydu. Uyarılma çalışmaları henüz sonuçlandırılmamıştır.

3. Turizm, endüstrisi, sağlık amaçları açısından önem taşıyan yörelerin imar plânlarının öncelikle yapılması yasa gereğidir. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının birkaç yerdeki çalışmaları dışında buna ilişkin bir izleme yapılmış, Bakanlar Kurulu kararı alınmış değildir.

4. Kıyılarda, belediye sınırları ile komşu alanlar dışında yapı izni, denetimi işlerini yürütecek biçimde il imar müdürlüklerinin yeniden düzenlenmesi, yeterli araç, taşıt, gereç, teknik insan gücü ile donatılması, güçlendirilmesi zorunludur.

5. Kıyıda yapı denetimi gevşemiştir. Denetleme etkin biçimde kurulmayınca, geçmiş günlü belgelerle yönetmeliğin edinilmiş haklara ilişkin maddeleri amaçından saptırılmaktadır. Kısacası, kıyı yağması sürmekte kıyılardan, özellikle kullanımı sınırlandırılmış

olan kıyı kuşağı şeridinde toplumun yararlanmasına açık olmaları yapılar yükselmektedir.

6. Yurddaşın kıyıya serbestçe ulaşabilmesini önleyen tesbit, tel örgü, duvar, hasır gibi engellerin kaldırılması gerekir. Bakanlık bu konuda da etkin bir denetleme kuramamıştır.

7. Arsa spekülâtörleri, kıyı kuşağının kamulaştırılacağı söylentilerini yayarak iyi niyetli yurddaşları aldatmaktadırlar. Bilindiği gibi, kıyı kuşağında toplumun yararlanmasına açık olmaları yapıların yapılmaması Yasa ile öngörülmüştür. Yazlık ev, klüp, tatil köyü ya kurum kampı gibi yalnızca sahip ya da üyelerinin yararlanabileceği yapıların yasaklanması ile burada bir imar kısıtlaması getirilmiştir. Kullanma hakkı tümünden kaldırılmış değildir. Tıpkı, kentlerde, endüstri bölgesinde konuta, konut bölgesinde fabrikaya izin verilmemesi gibi bir imar kısıtlaması sözkonusudur. Bu nedenle kamulaştırma gerekmemektedir. Spekülâtörlerin bu yoldaki söylentileri yayarak halkı kandırmaları, kuşak dışındaki alanlara spekülâsyonu kaydırmak istemeleri sözkonusudur.

8. Deniz doldurma yoluyla kıyıda özel mülkiyete toprak geçirmeler sürmektedir.

9. Kıyılarda, özellikle kumsalda, çakılda, mülkiyet söz konusu olamaz. Bu konuda alınmış olan tapuların da yok sayılması için Maliye Bakanlığının ilgili yargıçlıklara başvurması gerekir. Bu konuda, ildeki maliye örgütünün girişkenliğine bırakılmıştır.

10. Kıyı kuşağında, «geçici yapıya izin verilmesi» önerisi ile yeni olup bittiler yaratılmak istenmektedir. Kentin imar programına alınmayan iskân sınırı içinde belli alanlarda belli koşullarla verilebilen geçici yapı izninin imar plânlarını yozlaştıracak biçimde kötüye kullanılması yetmiyormuş gibi kıyıda getirilen kısıtlamalardan kurtulmak için araç olarak kullanılmak istenmektedir. Buna yasal olanak yoktur.

DANIŞTAY YÖNETMELİĞİ ANAYASAYA UYGUN BULDU

Kıyıları, kırsal alanları İmar Yasasının denetimine sokan yönetmelik ile Bakanlar Kurulu kararına karşı Danıştay'da davalar açılmıştır. İddiaya göre, yönetmelik ile Bakanlar Kurulu kararı Anayasaya aykırı idi. Anayasanın güvencesi altındaki mülkiyet hakkının özüne dokunulduğu ileri sürülüyor.

Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, 30.1.1975 günlü, E. 75/82. K. 76/18 sayılı kararıyla, İmar ve İskân Bakanlığının İmar Yasasının Ek 7. ve 8. maddeleriyle tanınan yetkilerini kullanarak çıkardığı yönetmeliğin «mülkiyet hakkının özüne dokunduğu» yolundaki iddianın, bu hakkın çağdaş niteliği karşısında kabule değer görülmemiş» olduğu saptamıştır. Kararın gerekçesinde İmar Yasası'na dayalı tüzükteki «yasal hükmünün yeterli ve mutlak olmayışı sonucu kıyı yağmacılığı önlenememiştir. Türk hukukunda deniz göl ve nehir kıyıları toplumun yararlanmasına açık tutulduğu halde fiili durum büyük oranda bunun aksi olmuştur» denilmektedir. İmar Yasasının kırsal alan-

ları içermemesi yüzünden turistik, endüstriyel hareketlerinin yoğun olduğu ulaşım yolları üzerinde bulunan yerlerde ve kıyılarda düzensiz yerleşmelere ve gelişmelere yol açmış olduğu kararda belirtildikten sonra, İmar Yasasına 1972 yılında eklenen maddelerle İmar ve İskân Bakanlığına yeni görev ve yetkiler yüklendiği sözü edilen kararda açıklanmıştır. Danıştay, bu yasaya dayalı olarak yapılan yönetmeliğin mülkiyet hakkının özüne dokunmadığını saptarken Anayasa Mahkemesinin kararlarına da dayanarak mülkiyet hakkı kavramının çağdaş niteliğini de açıklamıştır. Mülkiyet hakkı, bireyin dilediği gibi kullanılabileceği bir hak ve sınırsız bir özgürlük olma niteliğini yitirdiği belirtilmektedir. Mülkiyet hakkının başkasının hakkına zarar vermeksizin yasaların koyduğu kayıtlamalara uyularak kullanılabileceği açıklandıktan sonra, «mülkiyet anlayışı, bu hakkın sosyal yapıda bir hak olduğu yolunda gelişmiş, birçok haklar gibi, bu hakkın da kamu yararı amacı ile sınırlandırabileceği ilkesi benimsenmiştir» denilmektedir. Bu hakkın, Anayasanın «temel haklar ve ödevler» başlığını taşıyan ana bölümünün «sosyal ve iktisadî haklar ve ödevler» bölümünde yer alması, 36 ve 37 nci maddelerde bu hakkın sınırlandırabileceğinin belirtilmesi bu çağdaş anlayışın bir sonucudur. Gerçekten, Anayasa Mahkemesinin, bir kararında, belirtildiği gibi «Mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak tanınmamış, bireyin yararı ile toplum yararının karşılaştığı alanlarda, toplum yararı üstün tutulmuştur» (28.1.1966 günlü, E. 66/3. K. 66/23 sayılı karar). Yine aynı mahkemenin başka bir kararında da «geçen yüzyılın öğretilerinin bireyci öğretilerinin etkisi altında malikin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, kutsal ve doğal haklardan sayılırken günümüzde bu görüş değişmiş ve mülkiyet hakkı, malikin toplum yararına bazı ödevler ve görevler yükleyen sosyal bir hak olarak görülmeğe başlanmıştır» denilmektedir. (2.6.1964 günlü, E. 64/13, K. 64/43 sayılı karar).

Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğundan toplumun yararlanmasına ayrılmış bulunan kıyı kuşağının yönetmelikle saptanmasında Danıştay, yasalara, kamu yararına aykırılık görmemiştir. Kararda, «gerçekten kıyıların özel kişilerin ve bilhassa spekülâtif gayelerle kapatılmasının önlenmesi ve halkın bu yerlerden tam bir eşitlik ve mutlak bir serbestlikle yararlanmasının sağlanabilmesi için deniz, göl ve nehir kenarlarında belli bir şeridin bu amaca tahsis edilmesi ve bu yerlerde ancak toplumun yararlanmasına elverişli yapıların yapılması zorunluğunun getirilmesinde kamu yararına aykırılıktan söz edilemez» denilmektedir. Denizden yararlanmanın kıyı aracılığıyla gerçekleşebileceğini belirten yargıtay kararına koşut olarak Danıştay, «...deniz, göl ve nehir kıyılarının ve bu kıyıların kara yönünde içeriye doğru belirli bir alan kuşağının toplumun eşitlik ve serbestlikle yararlanmasına açık tutulmasında kamu yararına ve hukuka aykırılık bulunmamaktadır» sonucuna varılmıştır.

SONUÇ :

Kıyılarımızı, toplumun güçlü katmalarının tekelinden kurtarıp yararlanmasına açılmasını sağlamak amacıyla, kamuoyunda ya da meslek odalarının bildirilerinde genellikle kıyıların kamulaştırılması önerilmektedir. Bu öneri, tüzel açıdan sakıncalıdır. Yağmacıların ekmeğine tereyağ sürmekten öteye bir sonuç da sağlayamaz. Kanımızca, kıyıların kamulaştırılması sözkonusu olamaz. Kıyı, zaten kamu malıdır. Kamu malının kamulaştırılmasından söz edilemez. Kıyının üzerinde özel mülkiyet oluşturulamıyacağına göre, kamulaştırma değil, kamu malı üzerinde yasa dışı olarak özel mülkiyet sahipliği kuranların tapularının ortadan kaldırılması gerekir.

Kıyının bitişiğinde saptanan «kıyı kuşağı» için de kamulaştırma sözkonusu olamaz. Gerçi bu kuşaktaki taşınmazların üzerinde toplumun yararlanmasına açık olmayan yapıların, yapılması kısıtlanmıştır. Fakat, bu bir yapı yasağı değildir. İmar tüzemizde toprağın toplum yararının gerektirdiği kullanımlara ayrılması, plânın öngördüğünün dışındaki kullanımlar için yapı izni verilmemesi biçimindeki bir «bölgeleme» sınırlaması sözkonusudur. Taşınmazın kullanılması yasayla belli koşullara bağlanmaktadır. Kullanım tümünden ortadan kaldırılmadığından mülkiyetin özünü de dokunulmuş sayılmamaktadır. Mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı kullanılmıyacağı, daha doğrusu mülkiyet hakkının toplum yararına kullanılmaması hem çağdaş mülkiyet anlayışının, hem de Anayasamızın öngördüğü ilkelerin gereğidir. Kıyı kuşağındaki taşınmazların da toplum yararına kullanılması gerektiğinden bunların kamulaştırılması sözkonusu edilemez.

Kıyıda kötü kullanımlar, çirkin uygulamalar konusunda da uzun soluklu önlemlere gereksinme vardır. Yasalara aykırı tapuların, bunların üstünde yapılmış yapıların da ortadan kaldırılması, temizlenmesi zorunludur. Burada, «edinilmiş haklar» «hüsnüniyetle zilyedlik» ve benzeri kuralların, tüze dışı hak edinilememesi ilkesi karşısında geçerli olmadığı kanısındayız. Aksi durumda, kıyıda çirkin yapı perdesinin kaldırılmasının haksız edinilmiş tapuların maliyetini topluma yükleyecek ölçüde açıkgozlüğe ödün verilmiş olur.

Bugüne değin girilen sınırlı çabalarda genellikle kıyıların yağma edilmesini önlemek, geliş güzel bir kullanımdan koruma amacı ağır basmıştır. Geçmişteki kötü kullanımların temizlenmesi bir yana, koruma, yasaklama önlemleriyle sağlanamaz. Önemli olan, kıyının toplumun yararlanmasına açılmasını kıyılarından toplum yararına en yüksek ekonomik ve de toplumsal yararın sağlanmasını amaçlayan bir siyasal denetime zorunluk vardır. Yapı bölgeleme, toprak ayırma gibi imar denetimi kıyılarına ilişkin plânlama çalışmaları yapılmaksızın etkisiz, verimsiz bir kolluk önleminden ileri gidemez. Toplumsal, ekonomik, ruhsal nedenlere dayalı olayların kökeninde yatan temel

çelişkiler dikkate alınmaksızın öngörülen kolluk önlemleriyle kıyı yağması denetim altına alınmaz, alındığı sanılsa bile, bu geçici, aldatıcı olmaktan ileri gidemez. Tıpkı gecekonduların kolluk önlemleriyle güdüm altına alınamamış olması gibi.

Kıyıda nasıl yararlanılacağına ilişkin ulusal, bölgesel yerel ölçekte plânlamalar yapılmadan kıyının toplumun yararlanmasına açılmasından söz edilemez. Bu tür plânlamaların gerektirdiği araştırma, plânlama birikimi Türkiye'de vardır. Fakat ülke topraklarından nasıl yararlanılacağına, kentleşme, endüstrileşme sürelerinin gerektirdiği toprak istemlerinin nasıl karşılanacağına ilişkin temel kararlar verilmiş değildir. Üstelik, yasanın öngördüğü gibi kıyı bölgelerinin plânlamadaki öncelikleri henüz saptanmamış ya da bunu saptamak için çalışmalara girişilmemiştir. Bölgesel yerel düzeylerde de çok sınırlı bir plânlama çalışması yapılmaktadır. Öte yandan, onanmış imar plânlarının da toplum yararı açısından yeni yasa ilkelere göre uyarlanması gecikmektedir. Bütün bu plânlamaların gerçekleştirildiğini biran için düşünsek, bunların amacına ulaşabilmesi, kıyıların toplumun yararlanmasına açılması için bir yatırım izlenmesinin saptanması zorunludur.

Kıyıların gerçekten toplumun yararlanmasına açılması, yalnızca plânlar, yatırım izlenmeleri yapmakla, imar denetimlerini etkili kılmakla da sağlanamaz. Özel kesime dayalı, yabancı ekonomilere bağlı turizm anlayışını bir yana bırakmalıyız. Yurddaşların dinlenme, sağlık gereksinmelerinin karşılanması için toplumsal turizm hareketlerinin devlet eliyle başlatılması, daha doğrusu bunun bir ticaret, dolayısıyla sömürü aracı olmaktan kurtarılması gerekir. Bugünkü kıyı yağmasını kamçılaman kamu kuruluşları (müesseseler) kampları yerine, düşük gelirli yurddaşların, serbestçe yararlanabilecekleri toplum turizmi tesisleri devlet eliyle kurulup geliştirilmedikçe halkın kıyıda yararlanması soyut, bir kavram olarak kalmak zorundadır.

Kıyı yağmasının önlenmesi, kıyının toplumun yararlanılmasına açılması için koruma, denetleme amaçlı önlemleri bile bugünkü iktidarın bir yana itmesinin nedeni açıktır. Toplumla egemen olan güçlerin işbaşına getirdiği bugünkü iktidardan kıyıların toplumun yararlanmasına açılmasını elbette bekleyemeyiz.

Kıyıların her türlü saldırı, elkoyma ve kötü kullanımdan korunması, toplumun yararlanmasına açılması, tüze gereğidir. Toprakların, kıyıların, taşınmazların toplum yararına kullanılması herkesçe uyulması zorunlu Anayasa ilkesidir. Tüm temel özgürlükler konusunda olduğu gibi, kıyılardan herkesin özgürce, eşitlikle yararlanma hakkını gerçekleştirmek, bunu önleyen engellerini kaldırmak, gerekli önlemleri almak devletin Anayasal bir görevidir. Temel pek çok sorunun burada kıyı sorununun çözüm bulması için Anayasadan yana olanların iktidara gelmesi zorunludur.

TÜRKİYE,NİN AKDENİZ KIYILARINDA SİVİL MİMARİ

A. HALK YAPI SANATI

Halkın kendi olanakları ve yöresel koşullar içinde gerçekleştirilen yapı sanatı ürünleri; iddiasız, açık gönüllü, gereksinmelere doğrudan karşılık bulan çözümleriyle, halk kültürünün en iyi yansıtıcılarıdır.

Devlet yapıları, bir yöreyi, o yörenin yapı sanatı, kültürünü yansıtmaktan, genellikle, uzaktırlar; dış etkiler taşırlar, çoğu kez yöreyle uyumsuzluk içindedirler. Bilinçli ya da bilinçsiz tepeden inme bir siyasanın, kişisel davranışların izlerini, etkilerini taşıyabilirler.

Halk yapı sanatı, anonim, kolektif bir olaydır; zaman içinde oluşur, çeşitlenmeye açıktır; katkılardan korkmaz; devingendir. Yaşamla birlikte yürür; yaşamın, yaşam kültürünün aynasıdır. Bu yüzden de incelenmesi büyük önem taşır.

B. TÜRKİYENİN AKDENİZ BÖLGESİ

Bu çalışmada halk yapı sanatı açısından gözden geçirilen yöre, Türkiye'nin Akdeniz kıyıları, (Çizime bakınız) Suriye sınırındaki Hatay ilinden başlayarak Antalya'ya dek, giderek Muğla ilinin Bodrum yarımadasına dek uzamaktadır.

B1. COĞRAFYA

Batıda Toros dağlarının bir kolu olan Beydağları, Doğuda Hatayın içine sokulan Amanos dağları ve bunların arasındaki Toros dizisi bu yöreyi belirler.

Bu çalışmada yardımları dokunan

Syn. Halit Ulaş'a Y. Mimar

Syn. Başak Acar'a Mimarlık öğrencisi

Syn. Arif Kaptan ustaya (Bodrumdan, 75 yaşında)

Syn. Mehmet Kader ustaya (Bodrumdan, 65 yaşında)

Syn. İsmayil Göl ustaya (Bodrumdan, 57 yaşında)

Syn. Ahmet Göl ustaya (Bodrumdan, 54 yaşında)

Syn. Mustafa Evyapan ustaya (Antalyadan, 70 yaşında)

Syn. Zeki Gülhancıoğlu'na (Antalyadan, 43 yaşında)

Syn. Selim Gülhancıoğlu ustaya (~ 70 yaşında)

Syn. Mustafa Dizdar ustaya (Antalyadan 74 yaşında)

Syn. Cemali Ferbeton ustaya (81 yaşında)

Yürekten teşekkürü bir borç bilirim.

Özellikle Syn. Halit Ulaş'un Antalya evleri ile ilgili yıllarca önce yaptığı relöveleri yararlanmama sunması benim için unutulmaz bir anı olacaktır.

Cengiz BEKTAŞ, Mimar

Nisan. 1976. Ankara

Bu dağlarla kıyı arasında; koyaklar, küçük ya da Çukurova gibi büyük düzlükler vardır. Buralar yılın her döneminde yeşildir. Akdeniz mavisini bu yeşil, ve üç bin metrelik dağların doruklarında, çoğu yaz aylarında bile duraduran kar doğanın doyulmaz renk uyusurluklarını, karşılıklarını oluştururlar.

B2. İKLİM

Bir yılda yalnızca üç mevsim yaşanır bu kıyılarda ilkbahar, Yaz, Sonbahar. Yılın hemen hemen her ayında denize girilebilir. Örneğin, Antalya'da, ortalama yılın üç yüz günü tüm güneşlidir. Yazlar sıcak, yağmursuz kışlar ılık ya da serindedir. Bahar ve kış aylarında yağmur vardır. Gene örneğin Anamur'da ya da Kaş da yılın en soğuk ayının sıcaklık ortalaması + 10 C°'nin üzerindedir.

B3. TARIM

Türkiye'nin turuncgiller, muz gereksinimini, kışlık sebzelerini, bu yöre karşılar. Anamur çevresinde hurma yetişir. Seracılık gittikçe gelişmektedir. Kışın bile Türkiye'nin yaz sebzelerini karşılamak olanağını sağlayacak duruma gelmek üzere Akdeniz bölgesi. Kıyıda içerilere yükseldikçe önce zeytinlikler başlar, sonra çamlar. Bergama Kralı Attalos kuracağı yeni kent için uzmanlarına dünyadaki cenneti bulmalarını emretmiş, söyleneceye göre; onlar da, Antalya yöresini bulmuşlar...

Katran ağacı vardır bütün bu yörede; güzel kokar, çok dayanır, boya istemez, kolay işlenir. Yapım işlerinin ana gereçlerinden biridir.

Isparta'nın gülleri, Adananın, Çukurovanın pamuğu yeryüzü ölçeğinde ünlüdürler. Yılın her döneminde kişinin başını döndürecek bir koku vardır bu yörede.

B4. TARİH

İklimin ve denizin sağladığı olanaklarla, her çağda önemini korumuş olan bu yöre, tarihsel kalıntılar açısından yeryüzünün en varıl yöresidir belki de. Yalnızca Antalya ili içinde, eski çağdan 27 büyük kent kalıntısı vardır. Antakya, bir çağlarda, yarım milyonluk, yeryüzünde ikinci büyük kenttir Romadan sonra. Antalyadaki Karain mağrası, Mersindeki Yümüktepe, Amik ovasındaki höyükler bölgesi, tarih öncesi çağların yerleşme yerleridir.

Hititler, Antalyadan Amik ovasına dek geniş bölgelere egemen olmuşlardır. Özellikle genç Hitit çağından Karatepe, Karakamış, Zincirli, Sakçagözü, Alalah (Amik ovasında) önemli uygarlık yerleşmeleridir.

Burdur çevrelerinde Frig, Libya egemenliği; Adana, Antakya, Gaziantep bölümlerinde Asur etkileri görülür.

Büyük İskender kartal yuvası dediği Termessos'u alamamış; Tarsus'ta, ölümcül sayılanmış; Isos'da Persleri raslantıyla yenebilmiştir ama; onunla, tüm Akdeniz bölgesi de Makedonyalıların yönetimine girmiştir. Bundan sonra kentler yarı bağımsız duruma gelerek en parlak dönemlerini yaşamışlardır.

Önce İskenderin komutanlarının yönetilen yöre sonra Roma egemenliğine girmiştir.

İlk Hıristiyan kilisesi Antakya'dadır. Ermenilerden çok önemli izler vardır. 8. yy. da araplar, 11. yy. da Türkler bölgededirler.

12., 13. yy. daki Selçuklu dönemi çok önemli yapıtlar bırakmıştır. Haçlı orduları da çöğnemiş yöreyi...

14., 15. yy. da Antalya yöresi Hamit ve Teke oğullarına ve Karamanoğlu'na doğu yöresi Dülkadiroğulları'na bağlanmıştır.

16. yy.'ın ilk yarısında da tüm yöre Osmanlıların elindedir. Çoğu kez, bir yapıda, bütün bu dönemlerin üçünün beşinin izini bir arada, el el üstünde görür, insanlığınızın, sürekliliğin sıcaklığını duyarsınız.

C. YERLEŞMELER

Özelliklerini çok kabaca özetlemeğe çalıştığım bu yöredeki yerleşmeler, Tarih öncesi çağlardanberi, ufak tefek kaymalarla kesintisiz var olagelmışlerdir.

Ekli çizimde gösterilen, bu çalışma için denizden ve karadan, yeniden yaptığım yol üzerindeki, dünden bugünden yerleşmeleri; plânlar, çizimler, fotoğraflarla çok kabaca yansıtmaya çalıştım. Kısıtlı sürede

aktarıma koşulu olan bir konunun, ister istemez, özetlenmesi gerekiyor. Bu nedenle, bu büyük yörenin en genel çizgilerini yansıtmakla yetinme zorunluğu var.

Seçtiğim yerleşmelerden birincisi Bodrum.

Bodrum, taş yapı yönteminin kullanıldığı, orta gelir dilimini pek aşmayan kişilerin evlerinden oluşan bir yerleşme...

Seçtiğim ikinci yerleşme, Antalya.

Antalya, gereç olarak taş ve daha çok ahşabın kullanıldığı, orta ve üst gelir dilimindeki kişilerin evlerinden oluşan bir yerleşme....

D. BODRUM

Bodrum kraliçe Artemisin ülkesidir.

Herodot, ozan Kallimachos, Turgut Reis, Neyzen Teyfik yetişmişlerdir burada....

Başlangıçta Asya'dan gelme Leleglerin, Karyalıların ülkesidir burası. Bundan üç bin yıl önce Dorlar ele geçirirler. Dor birliğinin kentlerinden biri olur. Sonra ayrılır bu birlikten, Karya birliğine katılır. II. Mozol çağında (İ.Ö. 377 - 353) başkent olur, en parlak çağını yaşar.

İsa'dan 334 yıl önce İskender yakar yıkar burayı. Karya döneminden kalan kent duvarlarının bir bölümünü, Mindos kapısını görürüz bugün de.

Salmakis kalesi ile bugünkü Bodrum kalesi alt bölümündeki Zifiriya iç kaleleri vardır o dönemden... Şimdilerde kazıp çıkarılmış temizlenmiş bir tiyatro; dünyanın yedi tansığından biri Moseleum'un temeli durup durmaktadır. Anadolulu mimarlar Pythios, Sparaksis, Satirus'un yaptıkları bu anıt gömütü romalı Vitruvius, İsa'dan sonra 1. yüzyılda görüp anlatmıştır. 1402 de depremin yıktığı bu anıtın taşlarından, yıkılmamışlar da sökülerek bugün de ayakta olan Bodrum kalesi yapılmıştır şövalyeler tarafından. Ondan sonra 1852 de İngilizler kazarlar burayı; ne bulurlarsa Britanya müzesine taşırlar.

İskenderin sillesinden sonra kendini bir daha toparlayamayan Bodrum, daha sonra, Mısırlıların, Suriyelilerin, Romalıların, Bizansın, 1300 yıllarında da Menteşe beyliğinin elindedir; Ondan sonra da Osmanlı ülkesidir.

İki ayrı yerleşme bölümü vardır Bodrum da..

Batı bölümü daha çok toprakla uğraşanların yerleştiği bölümdür. Doğru bölümünde denizle uğraşanların yerleşmesi vardır.

Bu ikisi arasında merkez vardır. Çarşıdır burası; Kale de, bölümün denize doğru çıkıntısıdır.

Doğru bölümü sürekli, yoğun, Batı'ya oranla daha geniş bir kıyı şerididir. Taş döşeli küçük avluları olan evlerden dar gölgeli sokaklardan oluşur. Batı

bölümü daha dar bir şerittir daha az yoğundur, süreksizdir. Daha çok yeşille içicedir. Yüksek bahçe duvarları dar, gölgeli sokakları oluştururlar.

Bodrumun en güzel yörelerinden biri, belki de başlıcası, evlerinin, her iki bölümde de saygılıca bir araya gelişleri, kümelenmeleri, bütünleşmeleridir. Bir sokağın kesiti, açılım olarak da perspektif olarak da doyumsuz güzelliكتedir. Zemine, yere uyan, dar gölgeli, çoğunlukla taş kaplı sokaklar, 2 metreyi geçen beyaz bahçe duvarları, güzel, oranlı pencereler, kapılar, duvarlardan sarkan mor, konsolos çiçekleri, zakkum ve başka çiçekler; nar, incir, dut gibi ağaçlarla en az ev içlerince güzel dış oylumları, Akdenizi yansıtırlar; Kişilerin doğaya katkısına saygı uyandırırklar. Tekilden çoğula; dengeli, sürekli geçişi; doğayla, ve birbirleriyle bütünleşmeyi dengeler bu durum.

Oturanların sayısı 1970 de 6100 dür.

D1. BODRUM'DA EV TÜRLERİ

Çok önemli olmayan ayrıntıları bir yana bırakırsak, çok kaba çizgilerle üç değişik ev türü ile karşılaşılıyor Bodrum'da...

1. Musandıralı ev,
2. Sakız türü ev,
3. Kule ev,

Bodrum'da bugün yaşamakta olan ustalar için kule evler çok eskidir. Onlara sorduğumuzda uyguladıkları iki türlü ev vardır.

1. Musandıralı ev, birde daha sonra çıkan 2) Sakız türü ev. 30 - 40 yıl öncesine dek en çok geçerli olan musandıralı ev türüdür. Ev türü, yaptırmanın isteğine bağlıdır.

MUSANDIRALI EV

Daha çok toprakla uğraşanların yaptıkları ev türüdür.

Plân bir dikdörtgendir. Bu dikdörtgenin dar boyutu, ara kat döşemesinin, ya da çatının yapılacağı gereçin olanaklarına bağlıdır. Gereç, ağaçtan elde edilen dilmedir. Dilme ve tahtaları, dağdan tahtacılar (genellikle bekaşiler) el bıçısıyla biçip, katırlarla getiriyorlarmış. Daha çok çıralı çam kullanıyor. Finike'den kayıkla katran ağacı da getirilirmiş. Ölçüleri, 14/7 - 8 cm. kesitte ve 3.5 - 4 m. uzunluktadır. Buna göre, evin dar boyutunun, duvar kalınlıkları çıktıktan sonra, temiz iç ölçüsü 3.20 - 3.60 m. arasındadır.

Dış ölçü, duvar kalınlıklarıyla, 4.20 - 4.60 m. eder.

Dikdörtgenin uzun boyutu ise, iç ölçüleriyle 5.5 - 6.5 m. dir.

Dış ölçüleri duvar kalınlıklarıyla 6.5 - 7.5 m. olmaktadır.

(İligi duyanlar için belirtmek doğru olur : Bu, tam bir altın oranıdır. Bu oran, evin pek çok ögesine (kapı, pencere)' ginelenmiştir.)

Dikdörtgenin uzun boyutunun üçtebir noktasında giriş kapısı vardır. Buradan düz ayak girilir içeriye. Genellikle, girişe göre yakın olan, dar boyutu oluşturan duvarın ortasında ocak vardır. Ocak, girişin karşısına gelen duvarda da olabilir. Alt ev denilen bu bölüm, pişirme yeri olarak kullanılır. Ocağın, hemen yanındaki ev köşesinde, duvar içinde, yunmalık vardır. Burası daracık, içinde küple ya da tenekeyle su bulunan bir yıkanma yeridir. Burası gelişerek dışarıya çıkıntı da yapabilir.

Girişin öteki yanındaki bir merdivenle, aşağı yukarı 160 - 180 cm. yükseklikteki oturma yerine çıkılır. Buranın altı olan, pişirme giriş yerinden kullanılan bölüm, depo - anbar - kilerdir. Toprakla uğraşan kişi için çok gerekli olan bir yerdir. Oturma bölümünün, evin, pişirme yeri ocak duvarının karşısındaki dar boyutu olan duvarında da gene ortada, bir ocak daha yapılıyor. Bu iki duvara bu yüzden ocak duvarı da denir. Oturma gereksinimi kerevetlerle karşılanır.

Burası ile pişirme yeri arasında yüklük denilen ahşap dolaplar vardır. Oturma yerinden, öteki uzun duvara yaslanmış bir merdivenle (100 - 120 cm. yükseklikte) gene yüklüğün gerdiği Musandıraya çıkılır. Böylece merdivenler yüklüğün iki yanında yer almış olurlar. Bu merdivenlerin hemen yanyana yapılarak yüklüğün bir yanda kaldığı çözümler de çoktur. Burada, yatak, yorğan, şu - bu durur; sandık odası işlevi görür. Tavan yüksekliği 160 - 180 cm. arasındadır. Yatma yeri olarak da kullanılabilir. Musandıradaki pencereden dama çıkma olanağı vardır. Sonuçta, çok zengin bir iç oylum doğmuş olur. Bu oylumda bölmelerin yükseklikleri işlevlerine uygundur. Pişirme - giriş bölümü olan alt ve (260-280 cm), musandra bölümü (160 - 180 cm.) ancak gerekli yüksekliktedirler. (Ölçüler bölümünde verilen bilgilere de bakınız). Oturma bölümü, tavanı en yüksek bölümdür (yaklaşık olarak 300 cm.) Böylece, hava değişimi, havanın içerdeki dönüşü kolaylaştırılmış olur. Musandıralı ev türü, alttaki bir yer katının üzerine de oturtulabilir. Basık olan bu kat, ahır olarak kullanılır. Asıl eve dıştan merdivenle ulaşılır. Helâlar daima bahçededir.

SAKIZ TÜRÜ EV

Dış ölçüler, hemen hemen, musandıralı evdeki gibidir. İçeriye, uzun boyutun ortasından girilir. Giriş, gün doğusuna bakan yöndedir. Sabah güneşi alır. Ev içinin hava değişimini kolaylaştırır. Burası, doğal olarak, bakış yönüdür de. (Denize yönelme). Girişten, kapıdan az daha geniş bir bölüme (150 - 200 cm.) girilir. Buranın sağında ve solunda birer oda vardır. Girişin karşısına gelen duvara

yaslanan bir merdivenle ikinci kata çıkarılır. İkinci katta, orta bölümün giriş kapısı üzerine gelen yüzüne, ayazlık denilen, üzeri örtülü olabilen, bir çıkma eklendiği de olur. Birinci katta, orta bölümün iki yanında, alttaki odaların tam üstlerinde birer oda daha vardır. Alt ev denilen zemin kat yada yer ev, üst ev denilen birinci kattan daha basıktır. Ocaklar genelde alt evdedir. Alt evde ocak olduğunda da üst evde ocak yapılmaz. Alt evdeki odalardan biri, kışın, pişirme ve yemek yeri olarak kullanılır. Yazın, bu iş, doğal olarak dışarıda görülmektedir. Ocağın yanında, gene köşe içinde, yunmalık vardır. Gün genellikle alt evde geçer. Güzel eşyalar üst kata konur. Bu evlerde, orta bölüm yapılmadan,

dikdörtgen plân, ortadan ikiye ayrılarak, girişin, doğrudan odalardan birine yapıldığı, yukarıya çıkan merdivene de bu odada yer verildiği, üst katta, merdivenin çıktığı odadan bir yüklükle ayrılmış ikinci odaya geçilen çözümler de çoktur. Bütün türlerde ilerde göreceğimiz gibi, gereçlerin yapım yönteminin, kapı - pencere oranlarının bir olması, kitle benzerliği, nedenleriyle, tüm Bodrum da, değişik yerleşme bölümleri arasında bile bir bütünlük oluşmuştur. Her iki türde de helâlar dışarıda ve genellikle bahçe duvarının kıvrılması yoluyla yapılmıştır. Bahçeler, Kumbahçe de küçücük avluya dönüştürülürken de, büyüklerde de, ev içlerince özenle tasarlanmışlardır. Ocak, bulaşık yıkama yeri, su havuzu yada su küpü, kuyu başı, açıkta yemek yeme, oturma yerleri, gölgelikler, içerden çok dışarıda yaşanan bu iklim için, işlevlerine en uygun yolda düşünülmüşlerdir.

KULE EV

Bodrum'da kale içindeki tarihi yerleşmeden sonra, kale dışına taşma sırasında ilk yapılan tür «Kule Ev» olmuştur. Sonra bu türde evler bütün ilçeye serpiştirilmiştir.

İlerdeki bölümlerde kendisinden söz edeceğimiz, konuştuğumuz ustaların en yaşlısı Arif Kaptan, kulelerin, benim bugün Bodrum içinde göremediğim köprülerinden söz etti. Yerlilerin kule ev diye gösterdikleri pek çok ev, altında ahır katı olan musandıralı evden başka bir çözüm değildir. Azıcık yüksek olan her eve «kule ev» adı yakıştırılmaktadır. Kulenin zeminden bir kat yukarıdaki girişine dıştan merdivenle çıkılır. Eskiden bu merdiven evin girişinden ayrı yapılırdı, ve ev içinden indirilen bir köprü ile bağlantı sağlanmış. Kulelerin girişleri, öteki türlerden değişik olarak, poyraza açılır. (Denizin ters yönü). Gene de poyrazın sert esintisine karşı bir duvarla korunuyorlar. Bu evlerin üstleri de kale gibi sivri uçlu dişlerle, mazgallarla bitirilmektedir. Bu dişler pek çok eve süs olarak da yapılmışlardır.

Bütün bunların (girişin köprülü oluşu; kapının, denizin ters yönüne, poyraza açılışı; mazgallar)

savunma zorunluğundan doğduğu söylenmektedir. Kule evin plânı, kare ya da kareye yakındır.

(4 × 4, 4.5 × 4.5, 4 × 5 m. gibi). Zeminden, önce ahıra girilir.

Dışarıdan, yukarıda sözü edilen ayrı bir merdivenle asıl eve girilir. İçleri, Musandıralı evler gibi, ahşap merdivenlerle bağlantıları kurulmuş yarım katlardan oluşan zengin oylumlardır.

Bu kulelere daha alçak servis bloku (helâ vb.) eklenir. Bu da kanımızca, savunma sırasında bahçeye çıkılamaması nedeniyledir.

D2. YAPIM DENETİMİNDE TOPLUMUN GENEL KURALLARI

Osmanlı düzeninde, yapılardan, teknik yönlere, denetimlerinden Hassa baş mimarı sorumludur. Hesap işleri, ücret ödemeler, gereç alımı gibi işler için de Şehremini sorumludur.²

Eyaletlerde, Hassa baş mimarının görevini, onun tayin ettirdiği hassa mimarları görmektedir. Bu görevin, arada bir, yetenekleriyle sivrilen yerli ustalara da verildiği bilinmektedir.

Bodrum'da geçmiş dönemde bu konunun nasıl çözümlendiği üzerine bir bilgi edinemedim.

1321 doğumlu Arif (Kaptan) usta, bu konudaki sorumuza «komşular konuşa konuşa» karşılığını verdi. «Önemli olan birbirinin içine bakmamak, görüşü, güneşini, havasını kesmemek, komşuluk ilişkilerini titizlikle korumak» diye özetledi. Onun çırağı olan 1926 doğumlu Ahmet (göl) usta, daha sonraki dönemler için, belediyede Derviş Şakar adında bir ustanın (Girit bozgunundan sonra İstanköy'e, oradan Bodrum'a gelip yerleşmiş, asıl uğraşı alanı da yapıcılık değil, berberlikmiş) oturduğunu, yine yapı yerine gelip görerek, onun izin verdiğini söyledi. Komşu gelip «şu bana zarar veriyor» diye yakındığında, gider bakar, işi yargı yerine düşürmeden çözümlermiş. «Yıkılacak» dediğinde, yanlış iş, komşuya zarar veren iş, yıkılmış. Bazen komşunun karşılıklı ilişkilerini koruyabilmek için zararı yok dediği de olurmuş.

Kısacası evlerin birbiriyle ilişkisi, Arif ustanın dediği gibi, iyi komşuluk ilişkilerini koruyarak düzenlenirmiş. Birbirlerine göre yaparlarmış.

Evet konuşa konuşa...

D3. İŞVEREN - USTA, İŞÇİ İLİŞKİLERİ

Ev tipinin seçilmesi, ölçüler (evin büyüklüğünden pencere büyüklüğüne dek) işverenin, ev yaptıranın,

(1) *Nevca - Tuğrul Akçura, Kasaba Ölçeğinde çevre değerlerini koruma amaçlı bir inceleme: Bodrum Mimarlık dergisi, 1972/8.*

(2) *Eski Türk şehirlerinde yapı işlerinin fonksiyonel düzenlenişi ve yapı örgütü. İlbek Ortaylı. Mimarlık dergisi, 1974/7. Hassa mimarları Şule Öz, Köken dergisi, Ocak 1975, 11. sayı.*

isteğine kesinlikle bağlıdır. Usta bir yol göstericidir, danışmandır; yalnız işçilik yapmaktadır. Yanında iki üç işçisi vardır. Evin üstünün örtülmesinde tüm komşular üşüşüp yardım ediyorlar. Örneğin sakız tipi bir ev 1.5 ayda bitirilebiliyor.

Bütün gereçleri işveren sağlıyor. Kazma, kürek, teneke, işverence alınıyor. Çekiç, mala, çekül, ustanın kendi el araçlarıdır. Örneğin, dilmeleri, işveren kendisi önceden kestirip ya da tahtacıardan alıp bekletiyor. Yoksul işveren, ormandan kendisi kesip getiriyor. Gereçler, işverenin ödeme olanaklarına göre seçiliyor. Örneğin, yoksul olan, çatı alt kaplamasında tahta yerine kargı kullanıyor. Taşını, eriştesini kendisi sağlayıp yapı yerinde hazır tutuyor.

Bacanın biçimine varıncaya dek herşey işverenin isteğine, beğenisine uyuyor.

E. ANTALYA

Bergama kralı II. Attalas (İÖ. 159 - 138) bir liman kenti olarak kurmuş Antalya'yı. O zamanki adı Attaleia. Ondan önce de bir yerleşmenin burada var olduğu kuşkuvarı, giderek kanıtları var.

Bergama krallığı toprakları İ.Ö. I. yy. başlarında Romalılara geçerken, çoğu kıyı kentleri gibi, burası da korsanların eline geçmiş. Roma egemenliği ancak İ.Ö. 79 dan sonra görülüyor.

Bu dönemde kent genişletilmiş, yeni yapılar yapılmış.

Bizans döneminde işlek bir limandır Antalya. Malazgirt savaşından sonra Selçuklu Sultanı Süleyman Şah alır buraları (1085).

Bir kaç kez de el değiştirir Bizanslılar, Latinler, Türkler arasında. En sonunda Selçuklu İzzettin Keykavus'un elinde kalır. Kent duvarları pekleştirilir, gemiler için yanaşma yerleri, dalgakıranlar, gemi yapım yerleri yapılır.

Selçuklu döneminde Teke Türk boyu vardır burada. Sonra, bu boyun bir kolu olan, Hamitoğullarının egemenliği görülür. Bir ara Kıbrıs kralınca da ele geçirilen Antalya, 15. yy. başından sonra Osmanlı ülkesi içindedir.

Evliya Çelebi, 17. yy. ın ikinci yarısında (1671 - 72) Antalyayı; üç yönü bahçe, bir yönü denizle çevrili bir kale ve onun içinde, dar, gölgeli sokaklar, 4 mahalleli 3000 evli bir kent olarak anlatır. Kale dışında da 20 Türk, 4 Rum mahallesi vardır. Çarşı Kalenin dışındadır. Limanın 200 parça gemiyi alacak genişliktedir. 4400 adım uzunluğundaki kent duvarlarının 80 burcu vardır. 19. yy. da çok göçmen gelir buraya, bırakılan Osmanlı topraklarından...

19. yy. ikinci yarısında Konya'nın bir sancağı olan Teke'nin merkezidir. Birinci savaştan önce bağımsız bir sancaktır. Silah bırakışma döneminde bir ara İtalyanların elinde kalır. Sonra da Türkiye Cumhuriyetinin bir ilidir.

Avusturyalı K. Lanckoronski, arkeolog mimar Nieman ve arkeolog E. Petersen 1884 de bu bölgede incelemeler yaptıklarında, kent duvarları sağlamış. Bu güne, bu duvarlardan, kent içinde bir kaç burçla, Hadrian kapısı ve kuleleri, limana bakan büyük kule, liman duvarlarının bazı parçaları kalabilmiştir. İki surdan biri, limanı, öteki kenti, at nalı gibi kuşatırlarmış oysa... Bu iki duvarın birleşme uçlarından, başlarında kuleleri olan dalgakıranlar uzarmış. Kentin iki kapısı varmış; biri Hadrianın Antalya'ya gelişinde (130) ötekinin adı «Çiçekli kapı»; ama bugün ortada yok...

Antalya bugün 130.000 kişinin yaşadığı, Türkiye Cumhuriyetinin önemli kentlerinden biridir. Dar, iklimine uygun sokaklardan, arabaların, develerin, atların geçebileceği büyüklükte kapılar, ya bir bahçeye ya da genellikle küçük çakıl taşlarıyla işlenmiş bir taşığa açılırlar. Bahçeler sebze ve meyve ağaçları doludur. Bir su kuyusu hemen her evde vardır.

E1. ANTALYA'DA EVLER

Büyük bahçeler açılan taşlıklar, gölgeli taş döşemeleriyle, iki katı bulan yükseklikleriyle Antalya evlerinin vazgeçilmez açık yaşama, bölümleridir. Yüksek duvarlarla, istenmeyen bakışlardan korunmuş bahçelerle birlikte basamak basamak değişik gölgelikler sunarlar.

Taşlıktan, bir merdiven, birinci kata çıkarken, sahanlığından ara kata geçit verir. Bu, basık ara katlarla; hizmet, ara, kiler katları olan yerkatları (zemin kat) taş duvarlarla yapılmışlardır. Taş duvarlar ~ 75 cm. kalınlıktan başlarlar, yukarıya doğru dış bırakılarak inceltirler. Elli cm. de, en çok bir metrede bir, ahşap hatılları vardır.

Bu katlarda pencereler ufaktır. Kalın duvarlarıyla kışın sıcak, yazın serindirler.

Birinci kat, ahşap çatkı üzerine ahşap çıtalar çakılarak bağdadi kıtık sıva yapılmış incecik duvarlarla kurulur. Bu, iki ince ahşap çıtalı sıva katı arasında kalan boşluğun, altta üstte delikler bırakılarak havalandırıldığı görülür. Böylece sığağa karşı en ince, fakat en doğru yapım yöntemi uygulanmış olur.

Bu katlara çıkan merdivenler hayata ulaşırlar. Çoğu kez yatay kapaklarla ağızları kapatılır. Böylece kışın oradan soğuk gelmesi de önlenmiş olur; Yada dış kapıdan sonra ikinci bir güvence sağlanır böylece.

Birinci katla, odaların döşemesinde açılan bir kapak ve gemici merdiveniyle, ara katlardaki odalara doğrudan bağlantı kurulduğu çaktır. Giderek, ara kattaki bir çok odanın dış bağlantısının, yalnızca üstündeki odanın tabanındaki delikten oluştuğu görülür. Birinci katın yüksekliği hava dönüşümünü

sağlamak için fazla tutulur. Hemen her yöne, elden geldiğince çok pencere açılmıştır.

Hayattan odalara geçilir. Bu geçiş için kullanılan kapı, doğrudan odaya açılmaz; seki altı denilen ve asıl odadan bir basamak alçak olan bölüme açılır. Seki altının bir yüzü ahşap dolaplardan oluşur. Bu dolaplar yatakların bulunduğu yüklük, yunmalık, ve değişik büyüklükte raflardan oluşurlar.

Bir basamakla çıkılan odanın bir duvarı ocak duvarıdır. Öte yanları sedirle çevrilidir. Oturma yüksekliğine göre ayarlanmış bu sedirler pencere yüksekliklerini saptarlar.

Odanın duvarlarında 2 - 2.20 m. yüksekliğinde sergen denilen bir raf vardır. Buraya süs olarak öteberi konur. Bunun üzerinde de tepe pencereleri vardır. Tepe pencereleri odayı daha bir aydınlık eylerler; genellikle renkli camlarla ışığa da bir başka nitelik kazandırır. Çatılar kiremitle örtülüdür. Pencereler dıştan görünüşe göre değil, iç yaşama göre açılmışlardır. Bütün bu evlerin düzenlenmeleri, plânlanmaları içten dışa bir davranışı yansıtır. Bu, içtenliğin; gösterişten çok yaşam gereksinmelerinin en doğru yoldan karşılanışının, önce kendine karşı doğru oluşu kanıtıdır.

Plânları çok kaba çizgilerle, üç bölüme ayırabiliriz.

I. Yan sofalı yada hayatlı tür.

Bu türde, bir yanıla bahçeye açılan hayatın öteki yanına odalar dizilmişlerdir.

II. L biçimli tür.

Bu türde, hayatın bir yanı bahçeye açılırken, öteki yanına odalar sıralanırlar.

III. U biçimli tür.

Bu türde, U biçimli hayatın ortası bahçeye açılırken, üç yanına odalar dizilirler.

Bütün türlerde, hayatın, odalar arasında sokağa doğru uzandığı çözümlerle daha iyi bir havalandırma sağlamağa çalışıldığı görülür. Böylece hayatın sokakla da ya da evin ön yüzüyle de bağlantısı sağlanmış olur.

Bütün bu evlerde, ahşap işçiliği; yapım yöntemi olarak da, süslemecilik olarak da, en üst düzeylere ulaşmıştır. Ahşap olarak, yörede bulunan çam ve en çok katran ağacı kullanılır. Taş duvarların köşe bağlantılarına özen gösterilir. Köşeler, yörede por taşı adı verilen taşlarla örülürler.

E2. YAPIM DENETİMİNDE TOPLUMUN GENEL KURALLARI

Yapı işlerinde bir kamu denetimi yoktur. Uyuşmazlıkları mahallenin yaşlılar heyeti çözümler. Burası için de, Bodrum'da söylendiği gibi, şu söz geçerlidir: «Komşular konuşa konuşa»

E3. İŞVEREN - USTA İLİŞKİLERİ

Usta çırak ilişkisiyle yetişen usta, bir teknik yardımcıdır. Asıl olan işverenin istekleridir

İşverene yol gösteren görenektir. Ustayı alıp bir örneğin karşısına götürüp, «böyle istiyorum» dermiş. «Kötü bir şey isterse» diye bir soru sorduğumda, 75 lik bir ustanın verdiği karşılık ilginçti: «Kötü bir örnek yoktuki göstereceği»

Tutulmuş genel yol, işverenin gerçekleri sağlaması, ustaya yalnızca işçilik ödemesidir. Ancak ufak tefek işlerde, onarımlarda, «götürü» yolun tutulduğu görülür. İşveren, taşçı (Yapıcı), dülgere gibi her işin ustasıyla ayrı anlaşır. İşveren, çok önceden kirecini söndürür ahşabını, tahtacılarından sağlayıp kurumak üzere ızgaralar. Ahşap ancak 1930 lardan sonra dükkânlarda da satılır olmuştur. Gelecekteki onarımlar düşünülerek, kirecin fazla söndürülüp bir kuyuda saklandığı çoktur.

İşveren ev yaptırmaya karar verince, örneğin bir yıl önceden, ustanın evine bir yük buğday gönderir gönlünü almış. İş sırasında da, ustaların, işçilerin günlükleri dışında, yiyecekleri de işverenin üstünedir. Çatı tahtaları çakıldığında usta keser oynatarak, (keseyi bir müzik yapar gibi tıkırdatarak) keseri konuşturarak durumu bildirmiş. O zaman askı asılmış. Bir başka deyişle işveren, komşuları, yakın dostları, ustalara armağanlar getirirlermiş. Ustanın ustalığını kutlarmış. Ahşap işlerinde daha 1935'e dek her şey elle yapılmış.

F. SONUÇ

Birbirinden önemli ayrımlar gösteren Bodrum evleriyle, Antalya evleri; gerçekte tüm Akdeniz kıyılarının evlerine, bu büyük yelpaze içinde şöyle ya da böyle en güzel örnekleri ortaya koyarlar. Tümünün ortak yönlerini en kaba çizgilerle şöylece özetleyebiliriz :

- Hayata, doğaya, çevre koşullarına bağlılık, uyusurluk,
- Pratiklik,
- Gerçekçilik,
- Biçimden önce işleve önem veriş,
- Strüktürde, çözümde, görünüşte; açıklık, içtenlik; ne eksik ne fazla, olduğu gibi görünme,
- Akılcılık,
- Gereçleri en yakından seçme,
- Esneklik,

Öyle sanıyorum ki çağdaş mimarlık ve çevre plânlamasının amaçları da bunlar olmalıdır.

XV. IFLA DÜNYA KONGRESİNDEN FOTOĞRAFLARLA İZLENİMLER

1

1. Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Lütü TOK-OĞLU kongrenin resmi açılış konuşmasını yaparken.

2. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Ekselans Georje KHAN - ACKERMANN Avrupa Konseyi adına konuşmasını yaparken.

3.4. Kongreden diğer görüntüler.

2

3

4

5

6

5. Basın toplantısına katılan temsilciler. Sol-
dan Sağa :

Mr. F. G. BREMAN (IFLA Yeni Dönem Bşk.)

Mr. S. NAQVI, (Unesco Delegesi)

Prof. H. B. OWENS (IFLA Eski Başkanı)

Sayın Lütfi TOKOĞLU (Turizm ve Tanıtma
Bakanı)

Sayın Mukadder SEZGİN (Turizm ve Tanıtma
Bakanlığı Müsteşarı)

Prof .Dr. Yüksel ÖZTAN (Peyzaj Mimarisi
Derneği Başkanı)

6.7. Kongre dolayısıyla düzenlenen sergiden gö-
rüntüler.

8.9.10. İstanbul Belediye Başkanı Sayın Ahmet İsvan
tarafından IFLA Büyük Konsey delegeleri ve
eşleri onuruna Sheraton Oteli'nde verdiği
öğle yemeği.

(Fotoğraflar : Zeynel YEŞİLAY - Turizm ve
Tanıtma Bakanlığı)

7

8

10

9

TURİZM VE TANITMA BAKANI SAYIN LÜTFİ TOKOĞLU'NUN KONGREYE KATILAN DELEGE VE EŞLERİ ONURUNA CARLTON OTELİ'NDE VERDİĞİ AKŞAM YEMEĞİNDEN İZLENİMLER : (6.9.1976)

11. Sayın Lütfi TOKOĞLU ve Mrs. J. BREMAN
12. Solda, Prof. H. B. OWENS ve Sayın Mukadder SEZGİN.
13. Prof. D. T. SOUGAREV ve Mlle. Nedialka SOUGAREVA (Bulgaristan)
14. Yabancı ülke delegelerinden bir grup.
15. Japon delegelerinden bir grup. Solda : Prof. Dr. A. HOMMA.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

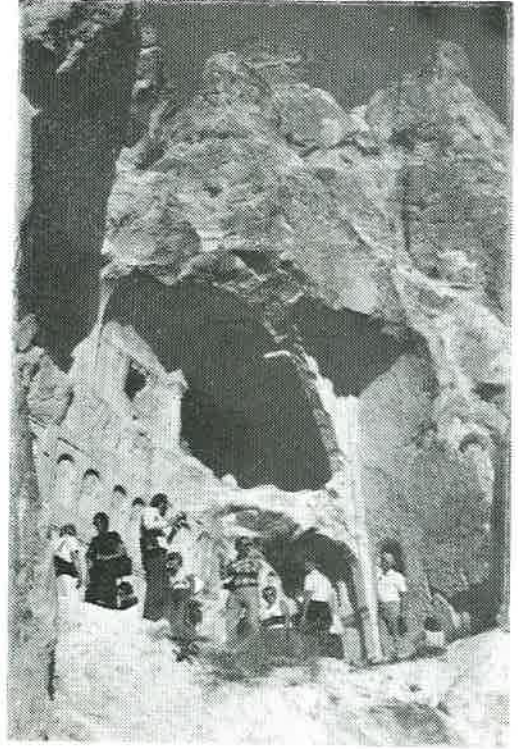
25

26

TURİZM BANKASI A.Ş. GENEL MÜDÜRÜ SAYIN İLHAN EVLİYAOĞLU'NUN KONGREYE KATILAN DELEGE VE EŞLERİ ONURUNA SAİT HALİM PAŞA YALISI'NDA VERDİĞİ VEDA KOKTEYLİN-DEN GÖRÜNTÜLER : (9.9.1976)

16. Mr. F. G. BREMAN (IFLA Başkanı) ve Mrs. J. BREMAN.
17. Prof. H. B. OWENS (USA) ve eşi ile Miss ROSENBROJER (Finlandiya)
18. Sağda : IFLA Orta Bölge Asbaşkanı Dr. H. F. WERKMEISTER (B. Almanya) ve eşi ile Prof. Dr. Y. ÖZTAN ve eşi birarada.
19. Solda, Ankara Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Turan GÜNEŞ, sağda, Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Ömer BAKIR.
20. Solda, IFLA Genel Sekreteri Prof. E. FONTES (Portekiz) ve eşi ile Mr. E. R. PIQUER (Venezuela) ve eşi.
21. Sağdan sola : Mlle. N. SOUGAREVA (Bulgaristan), Mrs. C. DIESSEL (Batı Almanya) ve Bn A.yla SELİ (Türkiye).
22. Soldan sağa : Mr. G. SNELDER (Hollanda), Prof. FRIEBERG (İsveç) ve Prof. R. PECHERE (Belçika)
23. Solda, Prof. Dr. Y. ÖZTAN, Miss. K. VEZZOLI, Prof. Dr. S. ARAN ve eşi.
24. Solda, Mr. TATTERSFIELD (Kanada) ve eşi ile Prof. A. E. WEDDLE (İngiltere).
25. Kokteylden diğer bir görünüm.
(Fotoğraflar : Suna ZİREK - Dünya Gazetesi)

27

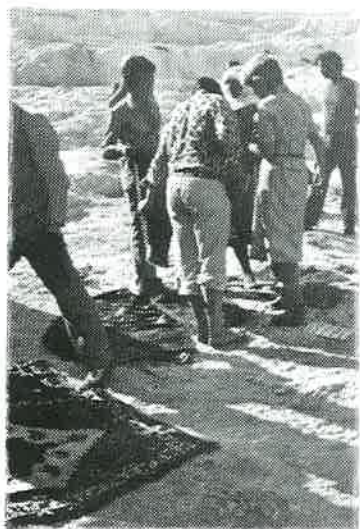
28

29

30

32

33

31

34

35

36

38

37

39

40

**KONGRE SONRASI 10 GÜNLÜK YURT İÇİ GEZİ
POST CONGRESS TOUR : A - 10 DAYS
(10 - 19.9.1976)**

- 26. Tuz Gölü kıyısında mesleki inceleme (Salt Lake).
- 27.28. Göreme (Cappodacia)
- 29.30.
- 31.32. Pamukkale'den değişik izlenimler (Hieropolis)
- 33. Gezi'den eğlenceli bir anı : Delegelerden ülkesel şarkılar. Mr .P. ZBINDEN - IFLA Saymanı (İsviçre).
- 34. Gezi grubu Aspendos - Antalya'da.
- 35. Antalya Tarihi Limanı Koruma Alanında incelemeler (Antalya Harbour Conservation Area).
- 36.37. Tarihi Prienne kentinden iki anı.
- 38.39. Dilek Yarımadası Milli Parkı'nda Orman Bakanlığı'nın piknik yemeği. (Dilek Yarımadası National Park).
- 40. Milli Parkta mesleki açıklamayı dinleyenler ve Dr. WERKMEISTER.
- 41. Efes'i ziyaret (Ephesus).

41

**KONGRE SONRASI 6 GÜNLÜK YURT İÇİ GEZİ
POST CONGRESS TOUR : B - 6 DAYS
(10 - 15.9.1976)**

42.43.

44. Afrodisiyas'dan değişik izlenimler (Aphrodisias).

45. Dilek Yarımadası Milli Parkı'nda mesleki görüşmeler (Dilek Yarımadası National Park).

46. Gezinin son durağı İzmir'e yolculuk.

42

43

45

44

46

BOĞAZIÇIN'DE İNSAN AKTİVİTELERİNİN TARİHSEL PERSPEKTİFİ VE BUGÜNKÜ DURUMU

Prof. Dr. Doğan KUBAN
İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi
Öğretim Üyesi

İnsanla yarattığı çevre arasında üzerinde az durulan bir ilişki var : İnsanın çevreye kattıkları kadar, çevrede korudukları da bir kültürü belirliyor. Gerçi İnsanlık tarihi doğanın sürekli tahribine tanık olmuş ve daha da sürüyor bu olgu. Yine de doğal çevre ile yerleşmeler arasında kurulan ilişkilerin, bugün henüz kuramsal olarak değerlendirmedığımız proto - tarihinde, doğa için spontane bir insan sevgisi yattığını kabul etmek yanlış olmaz.

Bütün büyük kültürlerde doğal öğelerle çevre yaratma çabasını görüyoruz. Bahçe düzenlemek eski bir sanat. Fakat bahçe yapmanın ötesinde yerleşmelerin toprak, su ve yeşille kurdukları ilişki yerel coğrafi koşulların saptadığı bir çerçevede gerçekleşmek zorunda olsa ve bilinçli ve sistemli olmasa bile kültürden kültüre değişen bir niteliği olduğu söylenebilir. Bunun bir mimarî üslûp gibi, ayrıca niteliklerini inceleyen çalışmaların varlığını duymadım. Fakat nasıl bir mimarî üslûp yapılaşmadaki işlevsel bağların özellikleriyle olduğu kadar biçimsel özellikleriyle de ayırıcı oluyorsa, yerleşme ile doğal öğelerin ilişkisi de işlevsel ve ekolojik nitelikleriyle olduğu kadar biçimsel özellikleriyle de ele alınmalı. Doğaya yerleşirken onu korumak için gösterilen dikkat ve onunla kurulan biçimsel ilişki bir kültür göstergesi olarak incelenmeli.

Boğaziçi'nde Osmanlı çağındaki Türk yerleşmesinin yarattığı peyzajı bu açıdan yorumlamak, bunun günümüzdeki değişimi üzerinde gözlemlerde bulunmak, korunması öngörülen özelliklerine değinmek konuşmamın çerçevesini oluşturuyor.

Önce kültürel oluşum olarak nitelediğim ve biçimlenmesinin özelliklerinin spontane olarak ortaya çıktığını düşündüğüm sanayi öncesi Boğaziçi peyzajının tarihinden söz etmek istiyorum.

Boğaziçi'nde Roma çağından öteye küçük köyler olduğunu ve Aristokrasi tarafından yöreye, saraclar manastırlar yapıldığını biliyoruz.

Türk çağı öncesinde kent surlar dışında büyük bir gelişme göstermediği için bu yapılaşma Boğaz peyzajı içinde çok dağınık ve Boğaz'ın doğal görüntüsünü pek az etkileyen bir nitelikte olmuş olmalıdır. Bu çağların fiziksel görüntüsü hakkında belgeye dayanan bir bilgimiz yoktur.

Türk çağında kentin Boğaz kıyılarına uzanması birkaç yüzyıl içinde olmuştur. Kente yakın olduğu için 16. yüzyıl içinde hemen dolmuş bulunan Halic, Üsküdar'ın yakın kıyıları, ve Beşiktaş'a kadar uzanan bölgeler dışında, Boğaziçi'nin oldukça sürekli bir yerleşme alanı haline dönüşmesi 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. Gerçi 15. yüzyılın sonunda öteye Boğaz Bizans çağına göre daha fazla iskân edilmiş, Beykoz'daki Tokat bahçesi gibi hasbahçeler yukarı Boğaz'a kadar uzanmış ve Hisarlarda küçük Türk mahalleleri kurulmuş, onaltı ve onyedinci yüzyıllarda Kanlıca gibi daha büyük yerleşme alanları oluşmuşsa da, Saray ve çevresinin Boğaz'a yerleşmek için gösterdiği rağbet daha çok onsekizinci yüzyıldan ötedir. Ondandır öncesine ait fiziksel veri, kaleler ve bir iki mescit dışında yoktur. En eski tarihli konut yapısı ise, onsekizinci yüzyıl başında kalan Anadoluhisarı - Kanlıca arasındaki Amcazade Hüseyin Paşa yalısının divanhanesidir. Üçüncü Selim'in kızkardeşi Hatice Sultan'ın mimarı olan Melling'in çok tanınmış albümünde tasvir ettiği uygar Boğaziçi peyzajı onsekizinci yüzyıl sonunu anlatmaktadır.

Boğaziçi'ndeki Osmanlı çağı konutları çizgisel bir yerleşme oluşturuyorlar. Bunların kent merkezlikle ulaşım ilişkilerinin sadece deniz yoluyla olması bu sonucu doğurmuştur. Küçük köylerin devamlı halkı balıkçılık, bahçecilik ve yalılarda oturanlara hizmet

ederek geçiyorlardı. Büyük yalılar yaptırılanlar ise genellikle yazlığa geliyorlardı. Bir bakıma Boğaziçi, Osmanlı çağında bir sayfiye niteliği taşıymaktaydı.

Boğaz'ın normal yeşil örtüsü Akdeniz tipi maki-lik, defne, erguvan gibi bitkileri, geniş tepeli kesta-ne, çınar, ihlamur gibi ağaçlardı. Fakat çok eski ta-rihlerde servi, çam, fıstık gibi ağaçlar getirilmiş ola-bilir. Bahçeler vadi tabanlarına yerleşmişti. Orman alanları Boğaz'ın yakın sınırına dayanıyordu. Bura-larda ondokuzuncu yüzyıla ve sonrasına gelene ka-dar avlanılıyordu.

Doğal örtünün denize yaklaştığı kesimde yalıla-rın ve bazan da onların arkasındaki köşklerin bah-çelerinde doğal örtünün boyutlarını aşan yüksek boylu yetiştirilmiş ağaçlar konutlara bir fon yapı-rak, renk ve boyutlarıyla bir geçit bölgesi oluşturu-yorlardı. Konutların yakın çevresinde bitkilerin yaptı-ğı bu farklılaşma Boğaziçi peyzajının bir özelliği sa-yılabilir.

Yapılarla Boğaz'ın topografyası arasındaki bo-yutsal ilişki büyük önem taşımaktadır. Kuleli gibi bir kışla ya da büyük Sultan sarayları bir yana bırakılırsa, su kıyısındaki yapılar, katları bazan çok yük-sek de olsa, genellikle iki katlı idiler. Yalıda ya da yamaçlardaki köşklerin yükseltileri ortalama 8 - 10 metreyi geçmiyordu. Boğaz'da ortalama tepeler çiz-gisi denizden algılanan silüette 100 metre civarında olduğu için yapılar, tepelerin yüksekliğine ve kıyılar arasındaki mesafeye göre, topografyanın yapısal özelliklerini bozacak boyutta değillerdi.

Eski Boğaziçi peyzajının bir diğer özelliği her iki yakada da ilk sıra tepeler üzerinden geçen yük-seklikler çizgisinin eski deyimiyle (hatt-ı balânın) üzerinde herhangi bir yapılaşmanın bulunmamasıydı. Ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğine gelene kadar karşı kıyılardan görünen tepeler doğal profillerini ve bu profilleri süsleyen bitki örtüsünü korumaktay-dılar.

Böylece Boğaziçi'nin her iki yakasında da peyzajı meydana getiren öğeler kendi içlerinde, Boğaz'ın bir nehir gibi uzayıp giden görüntüsüne paralel bir oluşumla, kesintisiz uzayıp gidiyorlardı : En altta ya-lılar, ortada henüz yapılaşmanın kesmediği doğal örtü, en yukarıda tepelerin doğal silüeti.

Bu peyzaj içinde tek yapının çevresiyle ilişkisini belirtmeden önce bugün gerçekten bizi duygulandıran bu Boğaziçi peyzajının bir plânlama sonucu olmadı-ğını tekrar etmek gerekir. Bu doğanın zararına geliş-memiş bir yerleşme aşamasıydı. Böyle bir yerleşme-nin ortaya çıkışında Osmanlı toplumundaki özel sos-yo - ekonomik koşulların demokratik bir ortamda bu-lunmayan öncelikleri, sanayi öncesi, toplumunun ulaşım özellikleri, ve surlar içinden çıkıp Boğaz'a kadar uzayacak bir nüfus baskısının olmaması gibi çeşitli faktörler bulunmaktadır.

Boğaziçi'nde köy yoğunlaşmaları dışında iki tür konut vardı : Yalı ve köşk. Kanımca ikincisi Boğaz-

ıçı yerleşme tarihinde daha geç (19. yüzyıl ikinci ya-rısı) bir aşamaya tekabül etmektedir. Boğaz yerleş-mesinin karakteristik yapısı olan yalılar önde denize, arkada ormana açılan orta sofalı ve her yöne odala-rı olan yaygın bir plân tipinin varyasyonları üzerine inşa edilmişlerdi. Bu plân tipinin çok kullanılmasının bir nedeni çok eski bir geleneğe dayanması, diğer nedeni deniz, orman, güneş ve rüzgâr gibi tüm coğ-rafi faktörlerin etkilerini bir optimumda birleştirecek esnekliğe sahip olması idi. Osmanlı evinin kullanılı-şında odaların «çok amaçlı» oluşu bu esnekliği sağlı-yordu.

Boğaziçi'nin Mellin'in gravürlerinde gördüğümüz ve bir bakıma İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar ya-şayan bu peyzajı nasıl değişti? Ve bugünkü peyzajın geçmişle karşılaştırılması nasıl bir değerlen-dirme çerçevesinde yapılabilir?

Sanayi çağında kent gelişmesinin nedenlerini ve sonuçlarını yinelemeğe gerek yok. Boğaziçi de bu gelişmeden nasibini almış ve bugünkü duruma ulaş-mıştır. Bu gelişmede eski peyzajın beğendiğimiz özelliklerini ortadan kaldıran üç büyük etmen var : Ulaşımın karakter değiştirmesi, yapı boyutunun bü-yümesi ve yapılaşma yoğunluğunun artması, yeşilin tahribi.

Bunlardan birincisi, bugün için, vazgeçilmez ve değiştirilemez nitelikte gözüküyor. Gerçi motorlu araçların kullanılmasını kısıtlamak çağdaş kent plânlamasında artık uygulamaya konmuş bir yön-temdir.

Yine de otomobili ortadan kaldırma olanağı yok. Bu nedenle de vaktiyle sadece denizden yapılan ulaşımın bir ölçüde kara ulaşımına dönüşmesi önü-ne geçilmez bir olgu oluyor. Yol ve otopark gereksin-mesi doğanın tahribine yol açıyor. Hatta karayolu, bazan yapıdan da fazla bir öncelik sağlayarak, in-san ve yapıyla deniz arasında vaktiyle varolan iliş-kiyi de ortadan kaldırıyor. Yolları deniz kenarından geçirdiğimiz zaman, gerçekte deniz kıyısını halka açmış olmuyoruz. Bu hızla giden bir aracın önünde-ki deniz kenarındaki bir iki metrelik kaldırımından toplumun olumlu bir fayda sağlayacağı düşünüle-mez. Böylece her yere olduğu gibi Boğaza da mo-torlu araç ve karayolu, peyzajı değiştirici, ve bu özel halde bozucu olarak girmektedir. Karayolu ulaşımı-nın endirekt etkisi ise yerleşme eğilimini arttırması olmaktadır.

Boğaz'da yapı yoğunluğunun artması, kent top-rakları üzerindeki kontrolsüz spekülasyonun plânlama-yı da etkiliyen baskısı ile, kentlere yığılan fazla nüfusa yeni yerleşme alanları açmak isteğinden doğ-maktadır. İstanbul plânlamasında Boğaziçi uzun sü-re, doğal ve tarihi nitelikleri göz önüne alınmadan, büyük kentin rekreasyon, hava alma gereksinmeleri-ni en iyi karşılayan niteliklere sahip olduğu düşü-nülmeden, metropoliten alanın herhangi bir bölümü gibi muamele görmüştür. Böylece olur olmaz yollar açılmış, yeşil örtü tahrip edilmiş, kıyılara yüksek

apartmanlar yapılmış, özellikle kentın Avrupa yakasında, kuzeye doğru uzanan iç mahallelerin giderek yamaçlara sarkması ve hiçbir volumetrik kontrol yapılmaması, peyzaj değeri gibi sorunların söz konusu olmaması, alabildiğine giden, kültürsüz bir yapılaşmayı adeta teşvik etmiştir. Bundan iki yıl öncesine kadar Boğaz üzerindeki yapılaşma kontrolü sadece kıyı şeridinde gabari kontrolünden ibaretti ve bu da bir çok yerlerde çok geç kalmıştı.

Görüldüğü gibi vaktiyle «**Boğaziçi Uygurlığı**» deritecek olağanüstü bir yerleşmenin bütün özelliklerini yok eden bir yapılaşma özellikle son yirmi yılda Boğaziçi bu hale getirmiştir. Bugünkü durumda Boğaziçi'nde elde edebileceğimiz kent peyzajı artık onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyılların peyzajı olacaktır.

Öyleyse nasıl bir çevre olmasını istiyoruz? Neleri korumak istiyoruz? Korumak için neler önerilmiştir? Konuşmamın son bölümünde de sorunlara değinmek istiyorum :

Bizim özellikle üzerinde durduğumuz konular, Boğaziçi'nin yer yer yarı kırsal niteliğini koruması, topografyanın genel yapısını ve silüetini yok eden bir yapılaşmanın durdurulması, yeşil örtünün kalan bölümünün kurtarılması ve kabilsen arttırılması, ve bütün bunları sağlayacak yapı kontrolünün sağlanmasıydı. Bu istekler İstanbul metropoliten alanı içinde Adalar ve Boğaz'ın dışında yeşile, suya ve rekreasyona ayrılabilir hemen hemen başka bir alan kalmaması yüzünden rasyonel ve uzun sürede ekonomik bir nedene de dayanmaktaydı. Bundan sonra da bu gelişme durdurulamazsa, bu bir toplumun geleceğinin kontrolünü kesin olarak elden kaçırdığı ve kendini toprak sömürsünün en kötüsüne kaptırmış olduğu anlamına gelecekti.

Bütün bu yargılarla bundan iki yıl önce **Anıtlar Yüksek Kurulu** bugünkü **Eski Eserler Yasası**'na dayanarak, ve **Kültür Bakanlığı**'nın da desteğiyle Boğaziçi'nin büyük bir bölümünü doğal ve tarihi sit olarak ilân etmiş ve buradaki yapılaşma için, kesin plânlar gelene kadar oldukça önemli kısıtlamalar getirmiştir. Bu kadar büyük bir alanda gerçekleşmesi öngörülen bu büyük peyzaj koruma kararının (burada bir çevre koruma kararı olarak düşünülmesi gerekir) başlıca önerileri şunlardır :

Boğaz'ın iç silüetine etkisi olduğu kabul edilen bir alan Boğaziçi sit alanı olarak sınırlanmıştır. Bu sit içindeki yeşil —korular ve doğal örtüsünü korumuş olan alanlar— değiştirilemez yeşil alan olarak saptanmıştır. Bu alan içindeki parsellerde Kurul kararına bağlı olarak, yüzde beşi geçmeyen servis yapıları dışında inşaat yapılamayacak, yeni parselasyon getirilemeyecektir. Boğaz kıyılarının bugünkü doğal ya da mevcut çizgisini değiştiren işlemler yapılamayacaktır. % 30 dan fazla meyilli olan arsalarda inşaat yapılamayacaktır. Yapılacak inşaatlar hiçbir cephelelerinde üç katı (kesin plânlamadan sonra bazı alan-

lar için revizyona tabi tutulabileceği kaydıyla) geçmeyeceklerdir. Çatı örtüsü ancak meyilli ve kiremit kaplı olacak, doğal silüeti etkileyen yapılara izin verilmeyecektir. Sanayi kuruluşları ve büyük kamu yapıları inşa edilemeyecek, mevcut sanayi kuruluşları da yavaş yavaş kaldırılacaktır.

Kesin plânlar yapıldığı zaman, bu koşullar ortadan kalkmayacak, plân kararı olarak genellikle yine yürürlükte kalacaklardır. Ancak Boğaz'ın doğal karakteriyle zıtlaşmayan gabari önerileri, üç katlık kısıtlamadan kurtulmuş olacaktır. Şüphesiz tutarlı bir plânın da koruma alanı içinde yapı yoğunlaşmasına izin vermeyeceği öngörülmektedir.

Bu karar görünüşte tarihi ve doğal değeri olan bir peyzajın biçimsel ilişkilerini korumaya yöneliktir. Gerçekte özellikle peyzaj söz konusu olduğu zaman, yapılaşmayı kısıtlayan ve yeşili koruyan kararlar, aynı zamanda çevre kirlenmesine karşı da etkili olmaktadır. Böylece sanayileşmenin kentlere getirdiği yoğunluk ve kirlilik ve doğa tahribinin önlenmesine çalışılmaktadır.

Geçen yüzyıllarda insanoğlunun elindeki teknolojik olanaklar Boğaziçi gibi büyük doğa parçalarını yok edecek ve kirletecek ölçülere ulaşmadığı sıralarda, peyzajın spontane oluşumu söz konusuydu. Ancak büyük bahçeler, parklar, yapılaşmanın minimumda kalması nedeniyle, özel bir plânlama konusu oluyorlardı. Günümüzdeyse tahrip edilme olasılığı olmayan doğal peyzaj yoktur. Onu da ancak yasalarla koruyabiliyoruz.

Kent çevresinin tasarımında ise, eğer Boğaziçi gibi gerçekten olağanüstü bir doğayı koruma gerekliliği varsa, değişik boyut ve nitelikte bir peyzaj sorununu karşımıza çıkmış oluyor. Dört milyonluk bir kentın doyurulmaz toprak gereksinmesi karşısında, doğayı korumak için öne sürülecek, tarihi alanın dışında, güçlü, doyurucu nedenler neler olabilir? Bu boyutta bir peyzaj tasarımı söz konusu olabilir mi? Yoksa bu, bizim Anıtlar Yüksek Kurulu'na yapıldığı gibi, sadece bir koruyucu karar mı olabilir? Ve bunu gerçekleştirmek olanağı var mıdır?

Genellikle plâncılar, adlarına rağmen, bugünkü «trend»lere kılıf hazırlayan ve «predetermination»a inanan kişiler olarak karşımıza çıkıyorlar. Oysa hergün zararını ve çirkinliğini anlata anlata bitiremediğimiz gelişmeleri önüne geçilmez olgular ve veriler olarak kabul etmek doğru olmasa gerek. Sorun, seçimi yapmak ve ona uygun çözümler aramaktır.

Peyzaj tasarımının daha spesifik konuları içinde Boğaziçi çok daha geniş kapsamlı, fiziksel kent plânlaması ile girişen, belki daha gelişecek olan çevre bilimleri alanında, Biosfer'i koruma ve geliştirme sorunlarıyla birleşecek, fakat görsel nitelikleri de ihmal edilemeyecek çok boyutlu bir uygulama konusu olarak gözüküyor. Bu soruna peyzaj mimarisinde kendine özgü yaklaşımları getirmesi gerekmektedir.

TÜRKİYE'NİN MARMARA KIYILARINDA İNSAN AKTİVİTELERİNİN ETKİSİ

Doç. Dr. Nizamettin KOÇ
A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarisi Bölümü
Öğretim Üyesi

GİRİŞ :

Çeşitli insan aktiviteleri ve zararlı etkilerine hem büyük şehirlerde ve yakın çevrelerinde, hem de kırsal alanlarda rastlamak mümkündür. Dünyanın özellikle kesif endüstri alanlarında plânsızlık ve hatalı plânlama sonucu karmakarışık durumlar ortaya çıkmakta, iskân sahaları, endüstriyel yerleşme mıntıkları endüstriyel - tarımsal kullanımlardan oluşan çeşitli artıklar ve artık yığınları düzensiz bir biçimde yanyana görülebilmektedir⁽¹⁶⁾. Verimli topraklar, temiz su ve hava, sıhhatli ormanlar gibi biyolojik Peyzaj Potansiyeli durmadan zarara uğramakta veya kaybolmaktadır⁽⁴⁾.

Peyzajdaki yaralar, özellikle çökme ve yıkıntılar, terk edilmiş ocaklar, bitki örtüsünden mahrum çeşitli artık yığınları, günden güne artarak çevre görüşünün karakterini tayin etmektedir. Öyleki, belki de 40 - 50 senelik bir süre sonra torunlarımıza, bir zamanlar örneğin Akdeniz'de yüzme olanağının bulunduğunu, her adımda bir çöp öbeğine basmadan rahatça yürünebildiğini, havanın temizliğe ihtiyaç duyulmadan teneffüs edilebildiğini, şehirlerde kulaklarımıza bir koruyucu takmadan yaşanabildiğini, bir masal gibi anlatmak durumunda kalacağız. İnsan, çevresine sorumsuz bir biçimde zarar vermektedir.

Kendisini kainatın baş tacı olarak telâkki etmiştir. Dünyayı kendi şahsi malı gibi görmekte ve doğanın bir uzvu olarak kolayca etkilenen ekolojik doğal olaylara bağlı bulunduğunu unutmaktadır^(12,20).

Çevrenin özellikler yönünden kötüleşmesi öyle hızlı bir tempoda ilerlemektedir ki, şimdiye kadar doğa koşullarında görülen sürekli değişim devam edecektir.

Hava kirlenmesi, su kirlenmesi, çöp ve diğer artık yığınları, gürültü ve Erezyon gibi çok aktüel çevre sorunlarına neden olan aktivite biçimlerinin kontrol altına alınması, sınırlarının, yayılma alanlarının ve önleyici tedbirlerinin saptanması, sağlık yönünden, estetik ve ekonomik yönlerden çok büyük önem taşımaktadır.

Marmara Bölgesinin kıyı mıntıkları, bu türlü aktivite formları için pek belirgin örneklere sahiptir ve bu nedenle tebliğ konusu olarak seçilmişlerdir.

1. Marmara Kıyı Mıntıklarının Doğal Peyzaj Özellikleri :

Marmara Bölgesi Doğu Marmara, Trakya ve Güneybatı Marmara olmak üzere üç ana kısımdan oluşur. Bu ana bölümler, birbirinden bazı farklarla ayrılır. Bu ayırım ve farklılıklar, kıyı mıntıkları için de geçerlidir.

1.1. Topoğrafya :

Marmara Bölgesinin jeolojisi, diğer üç bölge ile benzer özelliklere sahiptir. Bunlar Karadeniz Bölgesinin Doğu - Batı doğrultusundaki reliyefi ve Kuzey ve Güney doğrultudaki dik yamaçları ile, Ege Bölgesinin Doğu - Batı doğrultusundaki reliyefi ve bunlar arasında kalan düzlükler ve Orta Anadolu Bölgesinin kısmen yüksek, kısmen alçak görünüşlü mıntıklarındır (15). Kıyısız alanlarda deniz seviyesine kadar ulaşan meyillere ve çok dar veya daha geniş kıyı düzlüklerine sık sık rastlanmaktadır.

İstanbul Boğazı'nın her iki yakasında bazı sahil düzlükleri ve şeridi dışında arızalı yapı dikkati çeker. Ancak Batı kesiminin gerilerine doğru arıza ve yükseltiler azalırken, Doğuda sahilten itibaren dinamik yapı sahil mıntıkası gerisinde de devam eder (3). Kıyı çizgisi boyunca girinti ve çıkıntılara, yarım ada ve ada gibi morfolojik oluşumlara sık sık rastlanır.

İstanbul - İzmir sahil mıntıkası çok sayıda girinti, çıkıntı ve kıyı çizgisine kadar ulaşan arızalı yapıya sahiptir.

Doğuda Bölgenin en geniş sahil düzlüğü yer alır. Güney Marmara, dar ve yer yer daha geniş kıyı şeritleri ve kıyı çizgisinde son bulan bazı yükseltilere sahip bir morfolojik yapı karakteri taşır.

İstanbul - Çanakkale sahil mıntıkasında dinamik yapı özelliğine nadiren rastlanır. Kıyı çizgisi boyunca az sayıda girinti ve çıkıntılar bulunur.

1.2. Jeoloji ve Toprak :

Marmara Bölgesi çok karışık bir jeolojik yapı özelliği gösterir. En eski devir arazi parçaları (Devon) ile, iyi ve geniş su rezervleri (Neojen) (İstanbul Batısı), Çatalca Yarımadası penepeni, Uludağ magmatik bloku, Madradağı granitleri ve Güney Marmaranın quarterner kütleleri bölgenin en önemli jeolojik özellikleridir (9,15).

Kıyı çizgilerinin oluşumu, Çekmece ve Terkos göllerinin meydana gelişi, İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Marmara Denizindeki üç önemli derinliğin ortaya çıkışı pek açık olmıyan karışık bir tarihçe ile izah edilmektedir.

Bölgenin toprakları çok değişik bir karaktere sahiptir. En önemli toprak tipleri, Kireçsiz Kahverengi Topraklar, Kahverengi Orman Toprakları, Rendzine Toprakları, Podsolik Topraklar, Terra - Rosa Toprakları, Grumusol Topraklar ve Lithozolik Terra - Rosa'lardır (17). İstanbul Boğazının iki yakasında kireçsiz kahverengi ve Rendzine toprakları yer alır. İzmit çevresinde Lithozolik topraklar görülür. Nehir ve dere vadilerinde ise, verimli aluviyal topraklar yaygındır.

1.3. İklim :

Bölge genellikle aşağıdaki iklim özelliklerine sahiptir. Morfolojik yapı karakteri, bölge iklimini de etkiler. Marmara Bölgesinde daha çok Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinin iklim özelliklerine rastlanır. Fakat sahil mıntıklarında özellikle Güney sahillerinde

Akdeniz iklimi hakimdir. Kuzeyde ve Güneyin bazı kıyı kesimlerinde ise, Karadeniz ikliminin özellikleri görülür. İstanbul iline ait iklim değerleri, genel olarak bütün sahil kesimleri için geçerlidir.

1.4. Hidroloji :

Bölgenin nehir ve dereleri çoğunlukla Kuzey'den Güney'e veya Güney'den Kuzey'e akar. Ortalama olarak her km² ye 70 - 135 m. akar ve 6334 m² durgun su düşer (15).

Marmara Denizine açılan büyük nehir yoktur. Bazı dereler yazın kurur. Bölgede Marmara Denizine ulaşan başlıca akar sular; Susurluk, Gönen, Kocabaş, Alibey ve Kağıthane dereleridir. Sahil kesimlerinde özellikle İstanbul Boğazının iki yakasında bazı su kaynaklarına da rastlanır. Bunların en önemlileri; Sarıyer'deki Cırcır, Kestahane, Hünkâr ve Fındık, Balta Limanındaki Kanlı Kavak, Beşiktaş'daki Kefeliköy, Sultan ve Hamidiye, Yuşa'da Abuhayat, Beykoz'daki İshakağa, Dereeski'de Karakulak ve Kalıcı'daki Göztepe menba sularıdır.

Bölgenin çukur alanları ve ovaları, taban suyu yönünden zengindir. Tamamen kurak alanlar fazla değildir.

Marmara Bölgesinin kıyı alanlarında genel olarak Akdeniz florası dominanttır. Fakat sahilten uzaklaştıkça ve yükseklik arttıkça, örneğin Doğu ve Batı Karadeniz bitki formasyonları gibi değişik formasyonlara rastlamak mümkündür.

Bölge Florunu Beş Grupta Toplayabiliriz :

- Orman Alanları,
- Orman, maki ve step karışmaları,
- Akdeniz floru,
- Stepler,
- Alpin flora,

Tebliğimizde sahil kesimleri florunun önemli ağaç, çalı ve pereniyal çiçeklerine kısaca değinilecektir (17).

Fam. - Pinaceae

Pinus brutia Ten.

» *pinia* L.

Fam. - Cupressaceae

Juniperus oxycedrus

Fam. - Ephedraceae

Ephedra fragilis Defs.

Fam. - Liliaceae

Ruscus aculeatus L.

» *hypoglossum* L.

Asparagus acutifolius L.

Fam. - Fagaceae

Quercus coccifera L.

Fam. - Ranunculaceae

Clematis Vitalba.

Fam. - Lauraceae

Laurus nobilis L.

Fam. - Rosaceae

Poterium spinosum L.
Pyracantha coccineae
Roem.

Fam. - Leguminosae

Calycotome villosa
Vahl.
Cercis siliquastrum L.
Spartium junceum L.
Cytisus Austriacus L.
» *hirtellus* Rchb.
Genista angelica L.
» *tinctoria* L.
Ulex europaeus L.

Fam. - Anacardiaceae

Pistacia lentiscus L.
» *terebinthus* L.
Rhus coriaria L.

Fam. - Tamaricaceae

Tamarix palliasii Devs.

Fam. - Cistaceae

Cistus villosus L.
» *salviifolius* L.

Fam. - Myrtaceae

Myrtus communis L.

Fam. - Ericaceae

Arbutus unedo L.
» *andrachne* L.
Erica arbrea L.
» *verticillata* Forsk.

Fam. - Oleaceae

Jasminum fruticans L.
Phillyrea media L.

Fam. - Verbenaceae

Vitex agnus - castus L.

Fam. Labiatae

Lavandula stochs L.
» *vera* DC.
» *spica* DC.

Fam. - Caprifoliaceae

Lonicera etrusca San-
ti.

**2. Marmara Bölgesi Mintıklarının Kültür
Peyzajları :**

Kentsel ve kırsal yerleşme alanları, Turistik ve Rekreasyonel Tesisler, Endüstri kuruluş ve alanları, Tarihi kalıntı ve yapılar ile tarım alanları, bölgenin kültür peyzajlarını oluşturur.

2.1. Kentsel Yerleşme Alanları :

En kesif şehirselleşme örnekleri, İstanbul ve çevresi ile İzmit'te görülür. Ayrıca diğer sahil kesimlerinde de, orta kesafette yerleşme alanlarına rastlanmaktadır. Bu kentsel yerleşmeler nedeniyle, kıyı çizgisinin doğal özelliği çoğu yerde kaybolmuştur.

2.2. Kırsal Yerleşme Alanları :

İlçe, bucak, köy gibi yerleşme alanlarına Marmara sahillerinde sık sık rastlanır. Fakat bunlar, bazı örnekler dışında genellikle fazla tahripkâr değildir.

2.3. Turistik ve Rekreasyonel Tesisler :

Bu tesisler çoğunlukla büyük yerleşme alanlarının gerisinde ya da İstanbul Boğazının iki yakası ile İstanbul - İzmit, İzmit - Bandırma ve İstanbul - Gelibolu sahil kesimleri gibi doğal peyzaj özellikleriyle çok atraktif etkiye sahip daha uzak kırsal alanlarda görülebilir.

2.4. Endüstriyel Tesis ve Alanlar :

İstanbul Boğazının her iki yanı ve İstanbul'un diğer sahil kesimleri ile İstanbul - İzmit kıyı mıntıklarında yoğun biçimde yerleşmiş endüstriyel tesislere sık sık rastlanır. Fakat diğer Marmara sahillerinde, bu tip yerleşmeler daha nadirdir.

2.5. Tarihi Kalıntı ve Harabeler :

Tarihi saraylar, camiler, anıtlar, mezarlıklar, surlar, açık hava tiyatroları ve köşkler yönünden en zengin sahil kesimleri İstanbul'da ve İstanbul Boğazı'nın iki yakasındadır. Marmara Denizinin diğer kıyı mıntıklarında, bu türlü tarihi değerlere çok az rastlanır.

2.6 Tarımsal Alanlar :

Rumeli Banliyösünün Güney ve Güneybatı kesimlerinde tarım alanları domint karakter taşır. Özellikle ekstansif tarla tarımı dikkati çeker. Fakat işletmeler, sahilten oldukça uzaktır. Anadolu Banliyösü sahillerinin tarım fizyonomisini daha çok küçük aile işletmeleri oluşturur. Bu işletmelerde entansif bir tarım sistemi uygulanmakta, sebze ve meyva bahçelerini, küçük tarlaları ve küçük hayvancılık işletmelerini yanyana görmek mümkün olmaktadır (!). Marmara Adalarının tarım peyzajını, küçük sebze ve süs bitkisi yetiştiriciliği yapan işletmeler meydana getirmektedir.

İstanbul Boğazı sahil kesimlerinde kültür yeşillikleri dominanttır. Fakat bunlar çoğunlukla koru, park ve bahçe yeşillikleridir. Yıldız, Kuruçeşme, Bebek, Tarabya, Boğaziçi Üniversitesi, Büyükdere, Kandilli, Beylerbeyi ve Vanilköy korulukları, Gülhane ve Emirgan Parkları, Beylerbeyi, Dolmabahçe ve Yıldız saray bahçeleri gibi (!).

Boğaz peyzajında tarımın rolü çok azdır. Sadece Beykoz, Paşabahçe, Çubuklu, Küçüksu, Göksu,

Baltalimanı, İstinye, Büyükdere ve Sarıyer'de olduğu gibi bazı dere vadilerinde entansif tarım işletmelerine rastlanır (1).

İzmit - Yalova sahil kesiminde meyva ve sebze yeşillikleri peyzaja hakimdir. Yalova çevresinde süs bitkileri yetiştiriciliği özellikle sera kültürleri büyük rol oynamaktadır.

Yer yer entansif ve ekstansif tarım işletmelerine Marmara sahillerinin diğer kesimlerinde de rastlanmakta, ancak bunlar sahil peyzajının oluşumunda fazla bir etkiye sahip bulunmamaktadır.

3. Marmara Kıyusal Alanlarında İnsan Aktivitelerinin Etki ve Sonuçları :

Marmara sahil mıntıklarında değişik iskân ve endüstriyel yerleşme alanlarına rastlamak mümkündür. Bunların, buldukları alan ve çevre peyzajlarına etkileri de farklı olup, çok yönlü sorunlara neden olmaktadır. Ayrıca kırsal alanlarda da bazı çevre sorunları dikkati çeker. Marmara kıyusal alanlarında en sık rastlanan çevre sorunları, su kirlenmesi, Hava kirlenmesi, Çöpler, artık yığınları, Gürültü ve Erezyondur.

3.1. Su Kirlenmesi :

Su kirlenmesi, devamlı yükselen su ihtiyacı ile sıkı biçimde ilişkilidir. Günümüzde kırsal alanlarda kişi başına günde 100 TL. olarak hesaplanan su ihtiyacı, kentsel alanlarda 400 TL. olarak saptanmıştır.

Rekreasyonel su kaynaklarına duyulan gereksinimin devamlı artışına karşın, yaygınlaşan ve yoğunluk kazanan kirlenme nedeniyle bu amaca ayrılacak akar ve durgun su satırları giderek azalmaktadır.

Su kirlenmesinin ortaya çıkışında özellikle aşağıda belirtilen etkenler önem taşır.

— Oturma alanlarının, büyük ve küçük endüstri kuruluşlarının artık suları,

— Artık sularına karışan ve diğer kirlenici unsurların çözülmesinde de etkili olan deterjanlar,

— Taban suyuna ulaşan kontrolsüz fosfatlı ve nitratlı gübrelerin kullanılması,

— Petrol elde etme, Rafinasyon, Nakliye ve Yükleme ameliyeleri anında ortaya çıkan kayıplar ve yangınlar şeklinde beliren kazalar, kullanılmış yağların sahil yolu veya su kaynaklarına dökülmesi, Rekreasyonel sularda devamlı artış gösteren motorlu deniz araçları.

Marmara kıyusal mıntıklarının yerleşme alanlarında kanalizasyon suları çoğunlukla denize, derelere veya taban suyuna ulaşmaktadır. Buna Haliç, Fenerbahçe, İzmit ve Gemlik körfezleri en belirgin örneklerdir.

İstanbul Boğazının her iki yakasında ve İstanbul - İzmit kıyı kesiminde deri, lâstik, çimento, kimya, ilâç ve boya sanayiine ait pek çok tesis yer al-

maktadır. Bunlara tersane ve Rafineri tesisleri de dahil edilebilir. Bu kuruluşların artık suları Marmara sahil sularının kirlenmesinde çok etkili olmaktadır. Ayrıca tali nehirler ve dereler verimli kültür topraklarını ve çeşitli artıkları denize taşımaktadır.

Bu nedenlerle sahil sularının fiziksel, kimyasal, biyolojik ve bakteriyolojik özellikleri değişime uğramakta, böyle kirlenmiş sular insan ve deniz canlıları için hayati tehlike teşkil etmektedir. Sahillerden rekreasyonel ve turistik yararlanma olanakları sağlık, ve estetik yönlerden kaybolmaktadır. İstanbul sahil sularında kirlenme derecesini saptamak için bazı proje çalışmaları yapılmış, alınan sonuçlardan, renkli kirlenme haritaları teşkil edilmiştir (14).

3.2. Hava Kirlenmesi :

Hava kirlenmesi denilince havanın, yer yüzündeki doğal hayati olaylara ve kimyasal veya fiziksel rekreaksiyonlara bariz biçimde ve negatif yönde etkili olan yabancı unsurlarını anlıyoruz. Hava kirlenici ana, unsurlar, büyük endüstri işletmeleri, küçük endüstri kuruluşları, konut bacaları ve motorlu ulaşım araçları orijinlidir.

Hava kirlenmeleri rahatsız edicidir veya bünyesel zararlaneden olur (22).

Geçen yüzyılın ortalarından beri açık alan ve peyzajlarda insan, hayvan ve bitkilerde de çok yönlü zararları görülmüş ve müteakiben zincirleme menfi reaksiyonlara neden olmuştur (12).

Bu anlamdaki hava kirlenmesinde, etkili kimyevi terkipleri farklı yüzlerce unsur vardır. Fakat bunlardan takriben 50 kadarı sık sık görülmekte ve sadece bir düzünüsi bizi özellikle ve yoğun biçimde meşgul etmektedir. İnsan, hayvan ve bitkilere zarar veren bu maddelerden kükürt, flor, klor, azot ve hidrokarbürün gaz formlu bileşikleri birinci derecede önem taşır. Büyük hastahaneler, enerji santralleri, ilâveten fırınlar, taş öğütme tesisleri ve çimento fabrikalarının neden olduğu tozlar da bunlara dahildir. Büyük ve kesif ulaşım hatları boyunca, kurşun ve karbon monoksidin neden olduğu devamlı yoğunluk kazanan bir kirlenme saptanmıştır.

Hava kirlenmeleri, mahalli olarak çok değişik yoğunluk ve dağılışı gösterir. Bazıları sadece birkaç lokal sahada, bazıları ise, dünyanın endüstrice ileri memleketlerinde genel olarak ve hemen hemen her yerde görülür.

Hava kirlenmelerinin yaygın hale gelişinde bacc yüksekliği, artık gaz miktarı, çıkış konsantrasyonu, çıkış ısı, çıkış hızı gibi uzaklaştırıcı koşullar ve sonra da özellikle atmosferik etkenler ve morfolojik yapı rol oynar (16).

Marmara kıyusal alanlarında hava kirlenme olayları, yoğun iskân alanlarında ve büyük endüstriyel kuruluşlar çevresinde söz konusudur. Buna İstanbul kıyıları ve İstanbul Boğazının her iki yakası, İstanbul - İzmit sahil şeridinin bazı kesimleri önemli ör-

neklerdir. Fakat genellikle Marmara kıyusal alanları hava kirlenmesine karşı uygun orografik situasyona ve elverişli iklim koşullarının (Rüzgâr hareketleri ve yönleri gibi) sahiptir. Bu nedenle Marmara Bölgesinde Hava kirlenmesi zararlarına çok sık rastlanmaz. Doğal vejetasyon ile yeşil alanlarda ve sebze, meyva ve süs bitkisi kültürlerinde ortaya çıkan zararlar daha çok çimento, lâstik, kimya, ilaç ve boya endüstrilerine ait tesisler çevresinde dikkati çeker.

Topraktan yararlanmada hava kirlenmesi nedeniyle ortaya çıkan produksiyon zararları hayli yüksektir. Bunlar sadece vejetatif gelişmede presyonları değil, aynı zamanda verimdeki kantitatif ve kalitatif azalmalardır. Kirlenme, hem doğrudan doğruya çığe hem de dolaylı olarak, asimilasyonun oluşması ve beslenme aksaklıkları ile bağlantılı olarak meyve bağlamaya (verime) menfi etki yapar.

3.3. Gürültü :

Çeşitli şekillerde ortaya çıkan aşırı seslerin neden olduğu rahatsızlıklar, gürültü zararı olarak kabul edilir. Gürültü, çevreye özellikle insan ve hayvanlara zarar verir. Bielefeld (Almanya) kanı araştırmaları Enstitüsünün bu konudaki bir anketini yanıtlayanların 2/3'ü, gürültü zararının ana nedeni olarak motorlu kara araçlarını göstermiştir. Sonra sıra ile uçak, endüstri ve inşaat gürültüleri gelmektedir.

Giderek yaygınlaşan teknik, endüstriyel tesislerin kırsal alanlara dağılışı, kara ve hava ulaşımının devamlı artışı, kesif iskân alanlarına münhasır kalmayan gürültü zararlarının fazlalaşmasına ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Dortmund'taki Max - Planck iş fizyolojisi Enstitüsüne göre, insan bünyesine gürültü etkisinin derecesini aşağıdaki biçimde sınıflandırmak mümkündür ⁽¹⁶⁾.

Gürültü Kad. :	Gürültü Etkisi :	Gürültü şid. :
Gürültü Kad.	I — Rahatsızlık	30 — 60 db.
» »	II — Tehlikeli etki	60 — 90 db.
» »	III — Bünyesel zararlar	90 — 120 db.
» »	IV — Mekanik bünye zararları	120 db. den yukarı.

Gürültüye tıbbi anlamda bir alışkanlık yada intibak mümkün değildir. Yüzyılımızın başlarında bir büyük şehrin işlek caddesindeki ortalama gürültü 50 db. idi. İkinci Dünya Savaşına kadar bu değer 70 db.'e ulaştı. Günümüzde ise, 80 - 85 db.'dir.

Motorlu ağır vasıtalar 86 - 90 db.'lik bir gürültü oluşturabilir. Bu, sağlığı tehlikeye sokan «Gürültü kademesi»nin üst sınırında bulunmaktadır ve 90 db. den itibaren ise, sağlığa zararlı etkiler yapan «Gürültü kademesi III» başlamaktadır.

Uçak gürültüleri ile ilgili olarak yapılan hesaplamalara göre, saatte 2000 - 2800 km. hız yapan bir uça-

ğın oluşturduğu ses dalgası, 80 - 120 km. genişlikteki alan üzerinde bir gürültü örtüsü teşkil edebilir.

«Batı Almanya gürültü ile mücadele teşkilatı», tıbbi bazı esaslar saptamıştır. Bunlara göre, örneğin rekreasyonel mıntikalarda gürültü şiddeti 30 - 50 db. yi geçmemelidir ⁽¹⁶⁾.

Marmara sahillerinde gürültü rahatsızlıklarına Yeşil Köy hava alanı çevresinde, İstanbul - İzmit sahil kesimindeki kesif endüstri alanlarında ve yoğun ulaşım hatları boyunca rastlanır. Bölgenin başlıca gürültü kaynakları hava, kara, demir ve deniz ulaşım araçları ve endüstri tesisleridir.

Yeşilköy, Yeşilyurt, Bakırköy ve Florya'da gürültü ölçümleri yapılmış ve aşağıdaki gürültü değerleri saptanmıştır ⁽²⁾.

Ölçüm yeri :	Gürültü şiddeti (db.) :
Yeşilköy (Hava alanı çevresi)	73,75,78,85,88,90
Yeşilyurt	73,77,82,85,87,88
Bakırköy	68,72,75,76,77,78,80,88
Florya	65,67,68,70,76,78

Görüldüğü gibi, Marmara kıyı alanlarında gürültü kademesi I ve II'ye ait değerler söz konusudur ve çevre insanında rahatsızlıklara, sağlık için tehlikeli etkilere neden olmaktadır.

3.4. Artık Sorunu :

Uygun biçimde ve ekonomik olarak imha edilmeleri sorun yaratan esas katı artıklar, ilk plânda konutların çöpleri ile, endüstriyel artıklardır. Ayrıca bunlara sıvı karakterdeki eski kullanılmış yağlar ve yağ çamurları dahil edilebilir.

Yapay artık yığınları hem yeraltı ve yeryüzü maden ve benzeri ocakların sonucu olarak, hem de endüstriyel çalışma ve üretim olaylarıyla bağlantılı biçimde oluşurlar. Düzenli bir artık imhasındaki güçlükler, aşağıdaki nedenlerden ortaya çıkmaktadır ⁽¹⁶⁾.

Artık yakma tesisleri çok pahalıya mal olmaktadır ve bu işlemler sonunda çevreye kesif biçimde yayılan is, duman, sis gibi yeni türde artıklar mahzur yaratmaktadır. Ayrıca artıkların yakılmasıyla, hacimlerinin % 10-20'si ve ağırlıklarının % 30-35'i nispetinde bir kül artığı geriye kalmaktadır. Artıkları gübre şeklinde değerlendirmedeki güçlüğü ise, buna elverişsiz olan sentetik artıklar, madenler ve camlar neden olmaktadır. Çöplerin bazı alanlarda depo edilmesinde ise, gerek taşıma giderleri, gerekse uygun alanların bulunmaması nedeniyle güçlüklerle karşılaşmaktadır. Giderek daha fazla artık kırsal mekânda orman içinde, çukurlarda, su birikintilerinde ve yerleşme alanları çevresinde gayri muntazam ve kontrolsüz olarak depo edilmekte ve bu esnada mevcut ve önceden güvenliği sağlanmayan ana toprağa, doğal reliyefe mevcut ağaç ve çalılara, bitiştiklerinde veya komşu durumdaki mimari yapılara riayet edilmemektedir.

Bu suretle sadece peyzaj görünüşünün menfi yönde etkilenmesi değil, yeraltı ve yer yüzü akar ve durgun su kaynaklarının sağlık yönünden tehlike teşkil etmesi söz konusudur (6).

Marmara kıyısız alanlarında katı ev artıkları ve artık yığınlarına büyük iskân mıntıkalarının periferilerinde, endüstriyel artık ve artık yığınlarına ise, kesif endüstriyel yerleşme sahalarında sık sık rastlanmaktadır. Bunlar toprak, taban suyu, yer yüzü suları, vejetasyon gibi peyzaj unsurlarını devamlı taciz etmekte ve sağlık, estetik ve ekonomik yönlerden zararlar neden olmaktadır. Bölgede böyle artıkları imha edici, yada herhangi bir biçimde kıymetlendirilecek tesisler pek nadirdir.

3.5. Erozyon Zararları :

Meyil derecesi ile orantılı olarak artış gösteren aşınma veya yıkanmada dikkate değer bir etken, toprağın 0,002 - 0,06 mm. lik unsurlar muhtevası ve bunların diğer büyüklük ölçülerindeki kısımlara nispetidir. Toprağın yıkanması yanında, bitkiler tarafından tutulan yada uzaklaşması önlenen yağış miktarı, yağış damlalarının enerjisini firenleyici etkileri büyük önem taşır. Bu etki, münferit bitkilerde gelişme safhası ve durumuna göre farklılık gösterir (19).

En iyi koruma etkisini, kuşkusuz toprak sahını tamamen kapayan bitki tabakası sağlar. Bu nedenle, tehlikeye maruz topraklar için özellikle meyilli alanlarda uygun bitkiler ve isabetli münavebe sistemi gereklidir.

Su erozyonunun meydana gelişinde ana etkenler : Yağmur miktarı ve kesafeti, damla büyüklüğü, toprak tipi, toprak yapısı, toprağın su alma yeteneği, arazi meyli, meyil biçimi, toprak üst yüzünün hamlık durumu, toprakta mevcut bitkiler, bitki varlığının tertibi ve kesafeti, bitkisel kök sisteminin tipi ve kesafetidir (5).

Rüzgâr erozyonu, toprağın satıhsız taşınmasına ve esinti ile uzaklaştırılmasına neden olur. Çoğunlukla gevşek yapılı, kolayca kuruyan ince taneli ve hümüsce zengin, ayrıca bitkisel örtü ile korunmayan topraklar bu yoldan taşınmaktadır.

Rüzgâr erozyonu, meyilli ve dalgalı arazilerde, özellikle kavisli tepelerde düzlüklere oranla, çok şiddetli etkiye sahiptir. Vejetasyon, köklerin açığa çıkması, kum danelerinin kesici etkileri, toprağın tamamen taşınması veya esinti ile uzaklaştırılmasıyla o derece taciz ve tahrip edilmektedir ki, adeta bir boğulma olayı ile karşılaşılır. Daha sonra çukur alanlarda ve yollarda yığılma ile zararlı etki devam eder.

Rüzgârla toprak üst yüzünün nemi uzaklaştırılır, çiğ teşekkülü azalır ve bitkilerde terleme ile su kaybı fazlaşır.

Erozyon zararının derecesi, rüzgâr kuvveti, devam süresi, kesafeti ve zamanıyla bağlantılıdır. Peyzaj ne kadar çıplak görünüşlü ise, rüzgâr o derecede fazla etkilidir (19).

Marmara kıyı mıntıklarında her iki erozyon tipine de rastlanır. Tali nehir ve dere vadilerinde, akar su ve deniz sahillerinde ve ulaşım hatları boyunca görülürler. Özellikle entansif hayvan otlatma, orman yangınları, büyük ölçüde tıraşlama orman kesimleri ve tarla alanı sağlamak için yapılan büyük orman açmaları bu zararların doğuşunda fazla etkilidir.

Fakat kıyı alanlarında genellikle rüzgâr erozyonuna karşı uygun iklim özellikleri ve koruyucu vejetasyon örtüsü vardır. Bu nedenle su erozyonu, rüzgâr erozyonundan daha fazla zararlıdır. Özellikle su erozyonu sonucu çoğu yerde verimli kültür toprakları kayba uğramakta ve sahil sularının bu yolla da kirlenmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

Erozyon, tehlikesine maruz alanlarda, koruyucu ve önleyici tedbirlerin mümkün olan kısa sürede alınması zorunludur.

3.6. Diğer Zararlar :

Marmara kıyısız alanlarında, insan aktivitelerinin neden olduğu diğer rahatsız edici etkenler ve zararlar da söz konusudur. Bunların en önemlileri, hatalı iskân gelişme yada genişlemesi ve çevresiyle uyumsuz durumdaki teknik tesisler, çeşitli şebeke hatlarıyla ilgili hatalı gelişmeler, çoraklaşma, aşırı nemlenme, entansif hayvan otlatma, büyük ölçüde tıraşlama orman kesimleri ve tarla açma gayeli büyük orman tahribatı, hatalı toprak işleme, kum ve diğer ham madde kazanma ocaklarıdır.

Hatalı iskân gelişmesine ve çevre ile uyuşmayan endüstriyel yerleşmelere en belirgin örnekler, İstanbul Boğazı'nın her iki yakası ile İstanbul - İzmit kıyı kesimidir.

4. Marmara Kıyısız Alanlarında İnsan Aktivitelerinin Neden Olduğu Çeşitli Zararları Önleme ve Bunlarla Mücadele Tedbirleri :

4.1. Su Kirlenmesiyle Mücadelede Önlemleri :

— İskân alanlarının, büyük ve küçük Endüstrinin artık sularının yer yüzü ve yer altı sularına ulaşması önlenmelidir.

— Artık sulara karışan ve diğer kirlenme unsurlarının çözülmesini sağlayan deterjanlar, daha önce bertaraf edilmelidir.

— Fosfatlı ve nitratlı gübrelerin taban suyu ve yer yüzü sularına ulaşması önlenmelidir.

— Yağ kayıplarının, yağ yanmaları ile meydana gelen kazaların ve insektizidlerin kontrolsüz bir biçimde kullanılmasının önlenmesi için tedbir alınmalıdır.

— Endüstriyel işletmeler, su kirlenmesiyle mücadele için tedbir almaya ve kirlenmeyi önleyici tesisler kurmaya mecbur edilmelidir. Ayrıca bu işletmeler, kirlenme ücreti ödenmek zorunda bırakılmalıdır.

— Kesif yerleşme alanları halkı, su kirlenmesine karşı eğitilmelidir.

— Yerleşme alanlarındaki kanalizasyon sistemi tamamlanmalı ve eski sistem islâh edilmelidir.

4.2. Hava Kirlenmesiyle Mücadele Önlemleri :

— Hava kirlenmesine dayanıklı bitkiler seçilmelidir.

— Bitkisel gelişme koşulları islâh edilmelidir.

— Kirlenmeden koruyucu ağaçlamalar plânlanmalıdır. İskân alanları ve hassas bitki kültürleri koruyucu şeridlerle kirlenme etkisinden kurtarılabilir. Her türlü yeşil kitle veya örtü, hava kirlenmesinin azaltmasına yardımcı olur. Bunlar, aynı zamanda kirlenmeye unsurları tutma etkisine sahiptir (18).

— Bu konuda ülkesel plânlamayla ilgili olarak alınabilecek önlemler de vardır. Hava kirlenmesi tehlikesinin azaltılmasında en esaslı katkıyı, anlamlı inşai projeleri ve bu arada peyzajdaki düzenli konut yerleşmeleri, endüstriyel yerleşmeler ve topraktan yararlanma biçimleriyle ülkesel plânlamaya dayalı mekân plânlaması sağlar. Günümüzde münakaşasız kabul edilen bir kural, gaz ve toz tipindeki artıkları çevrelerine çok fazla ölçülerde yayan büyük endüstri işletmelerini mümkün mertebe hassas kültürlerin ve konut yerleşme alanlarının rüzgâr yönü ile de ilişkili olarak zarar görmeyecekleri alanlara yerleştirmektir.

— Teknik yöntemler : Aşağıda belirtilen Hava temizliği esasları hemen her yerde önem taşır (9).

1) Kirlenmenin belirli sınır değerlerinin, hava kirlenmeye tesislerle komşu olan alanlarda aşılmasına asla izin verilmemelidir.

2) Her türlü kirlenme kaynağı, bunu sınırlayıcı ve dağılıcını düzenleyici tesislerle donatılmalıdır.

4.3. Gürültüden Korunma :

Ulaşım ve endüstri gürültüleri ile mücadele için hem kentsel, hem de kırsal alanlarda önlemler gerekir.

Denemeler göstermiştir ki, çalı grupları ulaşım hatları boyunca oluşan ses dalgalarını oldukça etkiliyebilmektedir (11). İyi taç teşkil etmiş yüksek ağaç gövdeleri yanında, alçak boylu ve kesif bir çalı örtüsü de söz konusudur.

Kapalı, aynı seviyeli bir yüksek ormanda ses dalgası ağaç taçları arasından kolayca geçip 1000 m. mesafede bile etkisini sürdürmektedir. Dikine gelişme gösteren dal yada taç yapısıyla kuvvetli örneklerden oluşan bir orman formu, ses dalgalarını en iyi şekilde yutmaktadır. Benzer formu ağaç kulislere, iç bükey ayna gibi ses dalgasını karşı yöne çevirip uzaklaştırmaktadır.

Gürültü önleyici olarak, değişik yaşta ve farklı gelişme hızına sahip ağaç ve çalılardan kurulu bir bitkisel karışım tercih edilmelidir. 80 m. genişliğindeki böyle bir karışım, gürültüyü % 50 - 75 nispetinde yutucu etkiye sahiptir. Gürültü dalgasını etkileme, yapraksız haldeyken de oldukça yüksektir. Çayırlar bile 2 db. lik gürültüyü yutar.

Ayrıca kara ve hava ulaşımının gürültü kaynağını teşkil eden araçlarının islâh edilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Özellikle hava alanları ve gürültüye neden olan endüstri tesisleri, konut yerleşme alanlarının uzağında kurulmalıdır.

4.4. Artıkların ve Artık Yığınlarının İmhası ve Çevre Peyzajına Uyumlularının Sağlanması İçin Önlemler :

Yer altı ve yer yüzü madenciliği ile diğer endüstri işletmelerinin yapay yığınları, ek olarak ta katı ev artıkları ve çöp yığınları, peyzaj plânlamasına ilişkin nedenlerle çevreleriyle uyumlu hale getirilmelidir. Artık yığınlarının çevrelerine uyumu ve anlamlı biçimde değerlendirilmesinde aşağıdaki faktörler oldukça etkilidir (6,7).

— Artık yığınının biçim ve yüksekliğinin bulunduğu ortama uyumlu olması,

— Artık materyalinin kayma ve erozyona karşı biyolojik ve teknik güvenliğinin sağlanması,

— Artık yığınının oluşturan materyalin tipi,

— Artık maddelerin birbiriyle bağlantısının sağlanmasında, uygun öncü bitkilerin kullanılması.

Peyzaj yönünden, artık yığını için uygun bir yer seçiminin büyük önemi vardır. Bu amaçla dalgalı araziler daha elverişlidir.

Konik biçimde yığınlar, çoğunlukla peyzaja yabancıdır. Esas olarak, dik kenarlı meyillerden sakınmalıdır.

Teraslı meyiller, ağaçlandırma çalışmaları için pek uygundur. Yükseklik de, çevre peyzajı veya morfolojisiyle uyumalıdır. (6,10 13).

Artık materyali su ve rüzgâr erozyonuna ne kadar hassas ise, yığın yüzeyinde o derecede çabuk bir koruyucu bitkisel örtü teşkil edilmelidir.

Ayrıca bazı artık maddeleri yakılarak imha edilebileceği gibi, herhangi bir biçimde de işlenerek, örneğin gübre veya yapı maddesi olarak değerlendirilebilir.

4.5. Erozyondan Koruyucu Önlemler :

4.5.1. Su Erozyonuna Karşı Önlemler :

Su erozyonundan korunmada uçları kavisli yükseltiler ve özellikle dik meyiller, eğer topraktan başka bir biçimde yararlanma mümkün değilse hemen ağaçlandırılmalı ve koruluk haline getirilmelidir. Meyiller, horizontal şeridler teşkil etmek ve bunlarda çim veya ağaç - çalı örtüsü meydana getirmek suretiyle kademelendirilmelidir. Meylin az olması halinde, su toplayıcı kanallar açılmalıdır.

Tarlaların çayır - mera kullanımına dönüştürülmesi de, oldukça etkili bir koruma şeklidir.

Toprak işleme, tesviye eğrilerine paralel biçimde yürütülmelidir. Sapan veya pulluk çizgileri, yol kenarı hendekleri, sathi ve derin çukurlar pek düşük meyilli olmalıdır.

Erozyon tehlikesine maruz yamaçlarda, çayır - mera alanlarının başka kullanım için değişime uğraması önlenmelidir. Bu tehlikeye maruz yerlerde, orman örtüsünün muhafazası asla ihmal edilmemelidir. Böyle yerlerde tarla açmak için büyük kesimlerden ve yine büyük ölçüde traşlama orman kesimlerinden sakınılmalıdır.

Rastgele yararlanma ve hayvan otlatma, mümkün olduğu nispette terk edilmelidir. Orman yangınlarına karşı gerekli önlemler alınmalıdır (21). Zemin örtüsü ve toprak floru muhafaza edilmeli ve bakımları yapılmalıdır.

4.5.2. Rüzgâr Erozyonundan Korunma Önlemleri :

— Rüzgâr erozyonu ile toprak taşınmasını önlemek için, rüzgârın hız ve gücü azaltılmalı ve toprağa stabilite sağlanmalıdır.

— Gevşek bünyeli topraklarda kil koloidlerinin eksik olan bağlayıcı etkisi, hümüs katkısı ile tamamlanmalıdır.

Tarımsal amaçla kullanılmıyan kum esinti mıntıkları, uygun bitki örtüsü teşkili ile stabil hale getirilmelidir (8).

— Kuvvetli rüzgâr ve fırtına etkisinde olan mıntıklarda, rüzgârdan korunma çit ve şeridleri teşkil edilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. AKDOĞAN, Günel, 1962 : *İstanbul Peyzajının Tansiminde Peyzaj Mimarisi ile İlgili Problemler ve Ana Prensipler. Topraksu Genel Md. lüğü Neşriyatı* : 155 Ankara.
2. ALTUĞ, H. ve HALİL, İ., 1973 : *Yeşilköy Hava Alanı ve Çevresi Gürültü Sorunu. Türk Oto - Rino - Larengoloji Cemiyeti Yayını* İzmir.
3. ARAN, Sadri, 1973 : *İstanbul Boğazının Peyzaj Özellikleri, Plânlama ve Koruma Tedbirleri. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1973/3 - 4. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayını A. Ü. Ziraat Fak. Ankara.*
4. BUCHWALD, K. und ENGELHARDT, W. 1968 : *Band I : Grundlagen.*
5. BUCHWALD, K. und ENGELHARDT, W. 1968 : *Band 2 : Pflege der freien Landschaft.*
6. BUCHWALD, K. und ENGELHARDT, W. 1968 : *Band 3 : Pflege der besiedelten Landschaft, Schutz der Landschaft.*
7. BUCHWALD, K. und ENGELHARDT, W. 1968 : *Band 4 : Planung und Ausführung. Bayerischer Bandwirtschaftsverlag, München, Basen, Wien.*
8. ÇEVİK, Bahri, 1972 : *Rüzgâr Erozyonu Kontrolünde Vejetatif, Mekanik Tedbirler ve Ülkemizde Uygulanması Üzerinde bir İnceleme. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1972/3 - 4. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayını Ziraat Fak. Ankara.*
9. İSTANBUL Boğazı ve Çevresi Sorunları Simpozyumu, 1973. *Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği Yayını, İstanbul.*
10. KOÇ, Nizamettin, 1971 : *Çeşitli Endüstriyel ve Diğer Kullanışlardan Oluşan Katı Artık Yiğınlarının Yeşil Örtü Materyalinden de Yararlanarak Tansimi. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1971/2 - 3. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayını, Ziraat Fak. Ankara.*
11. KOÇ, Nizamettin, 1973 : *Şehirselsel ve Kırsal Alanlarda Kitleli Yeşilliklerin Fonksiyonları. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1973/1. Peyzaj Mimarisi Derneği, Ziraat Fak. Ankara.*
12. KOÇ, Nizamettin, 1973 : *Çevre Sorunları. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1973/2. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayını, Ziraat Fak. Ankara.*
13. KOÇ, Nizamettin, 1975 : *Endüstriyel Artıklar Sorunu ve Artık Yiğınlarını Onarım - Düzenleme Çalışmaları (Tebliğ). Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1975/1. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayını. Ziraat Fak. Ankara.*
14. KOR, Nevzat, 1973 : *Boğaziçi ve Çevresinde Su Kaynaklarının ve Deniz Kirlenmesi (Tebliğ), İstanbul.*
15. MARMARA Bölgesi Bölgesel Gelişme ve Yerleşme Düzeni. 1970 : *İmar ve İskân Bakanlığı, Plânlama ve İmar Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara.*
16. OLSCHOWY, G., 1970 : *Landschaft und Technik. Paster Verlag GmbH. CO KB. Hannover - Berlin - Sarstedt.*
17. ÖZTAN, Yüksel, 1966 : *Marmara Bölgesi Yeşil Örtüsünün Ağaç ve Çalılarının Tesbiti ile Peyzaj Mimarisi Yönünden Kıymetlendirilmeleri. Orman Genel Müdürlüğü Yayınlarından. Sıra No : 438, Seri No : 24 İstanbul.*
18. ÖZTAN Yüksel, 1969 : *Hava Kirlenmesi ve Yeşil Sahalar. Tuberküloz ve Toraks Dergisi, Volüm : 17, Sayı : 3. Ankara.*
19. PRESS, Heinrich, 1959 : *Kulturlanderhaltung und Kulturlandgewinnung. Paul Pareysverlag, Berlin und Hamburg.*
20. ROLF, Martin Korda, 1970 : *Der Mensch als Feind der Natur. Die unbekümmerte Verseuchung der Umwelt laesst bleibende Schaeden befürchten. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24 Februar 1970, Nr. 46/seite 11.*
21. USLU, Muttalip, 1942 : *Waldbrandbekaempfung. Verlag J. Neumann, Neudamm.*
22. YAVUZ, Fehmi, 1975 : *Çevre Sorunları, Genellikle ve Ülkemiz açısından A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınlarından. No : 358, Ankara.*

ULUSLARARASI BİR MİLLÎ PARK KAVRAMI ALTINDA KIYILARIN KORUNMASI

Özdoğan AKTAR
Ziraat Y. Mühendisi
Peyzaj Mimarı, AİLA

Hayatın sırrını merak eden herkes, su ile bu sır arasında kuvvetli bir ilişki bulmuşlardır. Bu nedenle, bir damla su dahi bence saygındır.

Suyu bu kadar önemli bir kaynak yapan, sadece onun her türlü yaşamın devamı için mutlak gerekliliği değil, aynı zamanda onun çeşitli şekil ve hareketlerinin algılanmasıyla kişi üzerinde yaptığı geniş etkileridir. Canlıların önce suda yaratıldığını ve bugün de insanın suda ve su kenarlarında yeniden can bulmak için dinlendiğini tekrarlamama gerek var mı? Elbette bunun, diğer insan aktivitelerinden dolayı, dinlenmeyi olanaksız kılmıyacak, mendil kadar bir kıyı parçası kalmışsa olasılığı vardır.

Çevresini değiştirmek için gelişen yeteneklerinin yanısıra insan, kendi bekasının da bu çevresinin bazı kısımlarının değişmeden alıkonulmasında olduğunu da anlamaktadır. Bilerek aksini savunmasına rağmen, insan hiçbir zaman doğal dünyadan bağımsızlığını kazanamamıştır, büyük bir olasılıkla kazanamayacaktır da. O, bulutlardan düşecek yağmura en ilkel ecdadı kadar muhtaç ve bağımlıdır. Ürünü mahv. olduğunda, tohumunu güçlendirmek için yabandan yeni türler arayan gene odur. Dünya'nın kara ve

denizlerinde kendi yaşamında kullandığı en can alıcı gereksinmelerini ve hastalarına verdiği ilacı çıkaran da odur. Dahası da var :

İnsan içinde kendi evrimini sürdürdüğü dünyaya olan kültürel ve ruhsal bağımlılığından kurtulamaz. Hiç bir derecedeki teknolojik ilerleme, milyonlarca yıllık bir tarihi silip atamaz.

Doğayı koruma yerel ya da ulusal bir sorun da değildir, çünkü doğa siyasal sınırları tanımaz. Hayvanlar dünyasının hiçbir üyesi, hareketlerini uluslararası anlaşmalara göre kısıtlamaz. Doğa, siyasal ya da sosyal anlaşmaları dikkate almaz. Konu, her zaman tüm varlıklarıyla tek dünya, biyosfer, olagelmıştır.

Yeryüzü bizim yuvamızdır ve bizler çevremizin yönetim ve onun değerlerinin korunmasının sorumluluğunu paylaşmaktayız. Bu gerçek, böyle bir kongrenin başlama noktası olsa gerektir. Teneffüs ettiğimiz

miz hava, ortak hava, sınırlarımızdaki denizler ortak denizlerdir. Ulaşım ve haberleşmedeki ilerlemeler bizi daha da birbirimize yaklaştırırken, kaynaklardan yararlanmamız da bizi tek bir dünya etrafında birleş-

tirmiştir. Bağımsız ülkelerin, karşılıklı işbirliği ve karşılıklı çıkarlarına dayalı anlaşmalar bugün denizlerin kirlenmesini ve onun ürünlerinin hasadını sağlayan plânları kontrol etmektedir.

Dolayısıyla, dünya peyzaj mimarlarının bu uluslararası kongrede kıyıların akıllı bir şekilde kullanılmasında omuzlarına düşen ivedi görevi tartışmak için bir araya toplanmaları son derece uygun bir girişimdir. Çünkü bu alanlar dünyanın çok sevilen ve kıymetli kaynaklarıdır.

Bizler, doğal kaynakların koruma ve kullanılmasında için yeni hedefler düşünürken, uzay keşiflerinin perspektifi yeryüzünün siyasal coğrafyasını tekleştirilmeye yöneltmiş ve yeni bir görüş getirmiştir: Doğal hazineler, tüm insanlığın mirasıdır.

İnsan, siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarla dolu dertli bir dünyada, bu kongrenin sağlıklı bir sağduyuyu sesini yükselteceğini düşünmek istiyor. Bu, insanların, maddeciliğin yapay tanrılarını sorguya çektiğinin, ve doğal dünyanın, canveren ve ruh-yücelten bir yörenin tam merkezinde olduğunu anlamasının bir işaretidir. Bu toplantıda, gerçek değerlerin öncelliğini yeniden kanıtladıklarına dair bir ışık belirlemektedir ve bu, insancıl gayretlerin diğer hayati alanları için taze bir umut vermektedir.

Seçkin doğa parçalarının ayrılmaları, görünüşe göre, uygarlık kadar eskidir. Plajların ve kıyıların halka ait olduğuna dair ilkeyi getiren, Bizanslı kanun yapıcı Jüstinyen idi. Aynı konuyu, bir zamanlar Jüstinyen'in başkenti olan şehirde tartışmamız tarihsel bir raslantı olsa gerekir. Keza «Ormanlarımdan bir dal kesenin başını keserim» diyen büyük Türk İmparatoru Fatih Sultan Mehmet'te bu sözlerini İstanbul'da söylemiştir.

İnsanların, dünyanın makine hakimiyetindeki kısmını genişletmeleri için o kadar büyük gücü var ki, 2000 yılına kadar büyük ölçekli doğayı koruma projeleri için ancak bir-iki ayırıcısı bir yana, bizim neslin koruyacağı olağanüstü bilimsel özellik ve manzara güzelliğindeki yerler, bozulmamış peyzajlar, doğal sahiller, yaban hayvanları için geniş barınma sahaları, doğa parkları ve önemli ölçü ve haşmetteki doğa rezervleri kurtarılacak son yerler olacaklardır. Bizler, bu kalan tapınakların mimarları olmalıyız; bizden sonra gelecekler, bu tapınakların gönlünü doğaya adanmış bekçileri olmalıdırlar.

Bir dünya atlasına göz gezdirdiğimizde, olanaklarımızın ihtişamıyla etkilenmemek elde değildir. Dağlar, plajlar, okyanuslar, nehir deltaları, tropik ormanlar, tundralar, mercan koyları, ve pampaslar tüm insanların mirasıdır ve bunlardan yeterli boyutlarda örnekler, yerli bitki ve hayvan topluluklarıyla birlikte insanlık için ebediyen korunmaya layıktırlar.

Bozulmamış doğal dünya, teknolojinin gelişmesi, nüfusun, sanayileşmenin ve kentleşmenin artmasıyla daraldıkça, yüksek bilimsel, görsel ya da rekreasyonel değerdeki kirlenmemiş geniş doğa parçalarının olduğu gibi korunmaları gereksinmesi, modern uygarlığın vazgeçilmez ana öğeleri olarak, bilimsel araştırmalar, her zaman bulunabilecek sükunet ve dinlenme için mutlak bir zaruret haline geldi.

Benzersiz bilimsel, görsel ve rekreasyonel değerdeki alanların seçimi ve ayrılmasıyla ilgili esas amaçlar evrensel olmakla beraber, gerçekteki kritler, özellikler ve ölçüler kıtadan kıtaya ve ülkeden ülkeye pek çok değişiklikler göstermektedir. «Ulusal Park», «doğa parkı», «doğa rezervi» gibi isimler değişik özellik ve ölçüdeki alanlara verilmiş olup, bu durum uluslararası ölçekte bazı karışıklıklara sebep olmuştur. Bu nedenle, uluslararası kabul edilmiş bir uzmanlar kuruluşu olan Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Uluslararası Birliği, IUCN, 1969 Yılında Hindistan'ın Yeni Delhi Kentinde yapılan 10. Genel Kurul toplantısında, ulusal parkın açık bir tanımını yapıp karara bağlamıştır. IUCN'in bu kararını aynen buraya aktarmak isterim.

(Birleşmiş Milletlerin, ulusal park kavramına, akıllı bir doğal kaynak kullanma şekli olarak önem vermesini ve son birkaç yılda bazı ülkelerdeki «ulusal park» deyiminin gittikçe artan değişik yasa ve amaçlı alanları tanımlamak için kullanmasını dikkate alan :

IUCN'in, Kasım 1969 tarihinde Yeni Delhi'de toplanan 10. Genel Kurul'u, bütün devletlerin, «ulusal park» deyimini aşağıdaki karakteristiklere cevap veren sahalara özgü kılmasını ve bu devletlerin doğa rezervi ayıracak yerel yönetim yetkililerinin ve özel örgütlerinin de aynı şeyi yapmalarını önerir :

Bir Ulusal Park, Bulunduğu ülke yüzölçümüne göre oldukça geniş bir saha olup :

1) Bir veya birkaç ekosistemin insan veya işletmesi ile maddesel olarak değiştirilmediği, ve bitki ve hayvan türlerinin, jeomorfolojik yörelerin ve doğal yaşama ortamlarının özel bilimsel, eğitsel ve rekreasyonel önemi ya da üstün güzellikte doğal görünüşleri kapsayan yerlerdir ve 2) Ülkenin en yüksek ve yetenekli yetkili kuruluşu, mümkün olan en kısa zamanda tüm sahadan işletme ya da işgali önlemek ya da kaldırmak için gerekli önlemleri aldığı ve sahanın ulusal park olarak ayrılmasına neden olan ekolojik, jeomorfolojik ya da estetik özelliklerinin saygınlığını kabul ettiği ve etkili bir şekilde uyguladığı yerlerdir, ve 3) ziyaretçilerin, ilham alıcı, eğitsel, kültürel ve rekreasyonel amaçlarla, özel koşullar altında girmelerine izin verilen yerlerdir.

Bunlar uygun olarak, devletlerden, aşağıda belirtilen yöreleri «ulusal park»olarak ayırmamaları rica edilir.

1) Sadece özel izinle girilebilen bilimsel rezervler (Kesinkes doğa rezervi)

2) Ülkenin en yüksek ve yetenekli, yetkili kuruluşu tarafından tanınmayan ve özel kurumlar ya da daha küçük yetkililer tarafından yönetilen doğa rezervleri,

3) 1968 Afrika Konvansiyonunda tanımlanan bir «özel rezerv» (fauna ya da flora rezervi, av hayvanları rezervi, kuş barınma alanları, jeolojik ya da orman rezervleri, V.S.)

4) Konutsal yerleşim ve işletmenin var olduğu bir alan olup, peyzaj plânlama ve turizm gelişimi için alınan önlemlerin, «rekreasyon sahalarının» kurulmasına yol açtığı yerler, sanayileşme ve kentleşmenin denetim altında olduğu yerler, kamu açık hava rekreasyonunun, ekosistemleri korumaya göre öncelik aldığı yerler. (bölgesel doğal park, doğa parkı v.s.) Bu tanıma göre «ulusal park» olarak ayrılmış yerler yeniden isimlendirilmelidir.)

Bu tanım karşısında sahillerle ilgili olarak derhal aklı gelen soru: «Dünyamızda hâlâ, bu tanımın koşullarına uyan geniş sahiller kalmış mıdır? Yanıt evettir, en azından kendi ülkem için, fakat bu sahiller derhal köklü ve etkili eylemleri gerektirmektedir.

İkinci olarak, IUCN tanımının yüksek standartlarına uymak ve bu standardı sürdürebilmek için, «ülkenin en yüksek, yetenekli yetkilileri» böyle alanların plânlama ve yönetimi için yasal güçlere sahip olması gerekir. Daha pratik deyimle, tüm park arazisi kamu mülkiyetine alınmalıdır ve güçlü bir yasası ile geniş bir devlet örgütü, ulusal parkların koruma ve kullanılmasıyla yükümlü olmalıdır. Bu, düzgün bir kaynak amenajmanın garanti altına alınması ve yetkili kuruluşun IUCN tanımından türemesi gereken yönetim politikasını başarıyla uygulayabilmesi için mutlaka gereklidir.

Üçüncü olarak, bir ulusal parkta izin verilen kullanımlar bilimsel araştırma, sahada öğrenim, park tanıtımı ve dinlenme ve eğlenmedir. Park kaynaklarının korunması ilkesi ile ciddi sürtüşme yaratan bu sonuncusudur. Fakat park yönetimine zaten rekreasyonel aktivitenin şekil ve boyutlarını plânlayacak ve denetleyecek yasal güç verilmiş olmalıdır. «Zonlama» kuralları, en doğru kullanımın, en doğru arazi parçası üzerine konulmasını amaçlar ve dolayısıyla park değerlerine en az zarar verilmiş olur. Temel ilke olarak her türlü insan yapısı gelişim en az düzeyde tutulur, yapılacak olanlar halkın doğayı daha iyi anlayıp takdir etmesi ve sevmesi için gerekli olanlardır. Son on yıldan beri, geceleme yapılarını park sınırları dışında yapmaya dönük mutlu bir eğilim de vardır. Bu ideal bir çözümdür, fakat genellikle şeritsel bir şekil olan «Kıyı Ulusal Parkları» için, ulaşım bakımın-

dan bazı topografik koşullarda pek pratik bir çözüm olmaz.

Genel bir deyimle, kıyıların kullanımıyla ilgili olarak etkili tek bir yol vardır: Kıyılar üzerinde ekoplân, ulusal parklar için doğal olduğu şekilde, merkezi hükümet tarafından kabul edilmeli ve tamamen desteklenmelidir. Bu dev sorunun çözmek için, ülkenin tüm koşullarını kapsayan iyi düşünülmüş bir ulusal park kanunu ve tam yetenekli personeli ile etkili bir ulusal park kanunu ve tam yetenekli personeli ile etkili bir ulusal park örgütü yeterli olacaktır. Bu sadece mükemmel bir yol değil aynı zamanda pratik ve kıyıların en hayati bölümlerinde başlanabilecek bir çözümdür. Aksi halde plânlama parça - bölük ve yetersiz kalmaya mahkumdur. Merkezi hükümet böyle bir planı desteklemedikçe ya da plan zaten milli park kanunu şemşiyesi altında değilse, zengin örgütlerin belli yerler için nüfus kullanmaları ve kıyıların bal peteklerini elde ederek buraların iki tarafında devam eden kıyıları düşünmeden, kendi diledikleri gibi geliştirmeleri işten bile değildir.

Küçük belediyeler veya köy tüzel kişilikleri, belli ekonomik avantajları varken, büyük baskılara kolaylıkla dayanamazlar. Birçok yerlerde, kıyıların halen kısmen gelişmiş kısımlarının sahiplerinden, sahilin tümünün yararına, bu kısımlar satın alınmalıdır. Bu da gene ya kanuna ya da merkezdeki yetkililere kalmış bir konudur.

Kıyıların ulusal park yasası altında yönetilmeleri, arazi kullanma kararlarını, kıyıların kısa - görüşlü parasal nedenlerle kurban etmek isteyen küçük belediyeler yerine, merkezi bir planlama örgütüne bırakır. Kuşkusuz, eğer planlama büyük ölçekli ise bunu daha iyi sonuçlar izleyebilir.

Eski uygarlıklar, ulaşım kolaylığı ve deniz ürünlerinin zenginliği nedeniyle kıyılarda yerleşmişlerdir. Kuşkusuz kıyıların rekreasyonel potansiyelinden de zevkle yararlanmışlardır. Aynı kullanımlar, bugün de dev boyutlarda devam etmektedir, hem de, bunların üzerine endüstri, petrol depolama tankları ve rafinerileri de eklenerek - Limanlar artık o zarif yelkenliler için değil transatlantikler ve dev boyutlu petrol tankerleri içindir. Deniz avcılığı binler için değil milyonlar içindir. Kıyıda dinlenme ve eğlenme kendini en sevilen bir tatil şekli olarak kabul ettirmiş ve kitle turizmi, birçok çekici kıyıları berbat etmiştir. Hatta pek çok yerel hava alanı, güneşli plajlara giden kitleler için uluslararası havaalanlarına dönüştürülmüştür.

Kıyı arazilerinin parasal değeri, çoğu ülkelerde artmaktadır ve doğal olarak, küçük özel mülk sahipleri, daha çok satmayı arzu etmektedirler. Bunlar, tu-

rizmin veya endüstrinin sadece ülkeleri için değil, kişisel olarak kendileri için de ne anlama geldiğinin tamamen farkına varmışlardır. Bu nedenledir ki merkezi hükümetin, sorunun farkına varmasını ve mevcut en uygun sistem ile bunu kontrol altına almasını, mümkün olduğu kadar kuvvetle zorlamak istiyorum. Bana öyle geliyor ki, tam kapsamlı bir ulusal park kanunu ve yönetim politikasıyla desteklenmiş IUCN'-in ulusal park tanımının uygulanması, yalnız doğal kıyı alanlarını değil, aynı zamanda her kıymetli doğa parçasının koruma ve kullanımı için en güçlü temeli oluşturacaktır.

Bu kongre özel olarak, okyanus, deniz ya da göllere bitişik dar ya da geniş, bir arazi şeridi ile ilgilenecektir: Kıyısız alanlar. Bu arazi - şeridinin asıl çekiciliği ve önemi, en basit şekilde, büyük bir su kitlesinin kenarında olmasıdır. Kıyısız arazi kullanan pek çok insan aktivitesinin, aynı zamanda, bu araziye bitişik oldukça geniş bir su şeridini de kullandığı bilinmektedir. Dolayısıyla kıyı çizgisi tartışma alanımızı sınırlandıramaz. Kıyısız alanda olup - bitenlerin, denizi ve onun içindeki yaşamı da etkilediği oldukça açıktır.

Yeryüzü ile bir harmoni kurmanın olanaklarını ararken, gezegenimizi bizimle paylaşan hayvanları, kuşları ve balıkları da eşitlikle düşünüp dikkate almamız gerekir. Çağlar boyunca «deniz» kelimesi pek çok bilinmeyenler demektir: Bugüne değin, okyanusun uçsuz - bucağız suyunun dibini yok ve tükenmez, kaynakları ve gizemleri sınırsız görünmüş ve uluslararası bir «bırakınız yapsınlar» alanı olagelmıştır. Bir çok hallerde deniz, insanın çöplüğünden ancak bir gömlek üstün görülmüş ve son zamanlarda da atomik atıklar için çöplük olmuştur.

Bugün, insanoğlu denizler için yol kavşağına gelmiştir, ve tehlikeli bir ikilem ile yüz yüze bulunmaktadır. İnsanın denizlere karşı yüzlerce yıllık eski tutumu, özellikle deniz ürünlerinin bolluğu bakımından, onun varsayılan sonsuzluğuna ve kaynak kullanımını yönetecek yasaların bulunmayışına tutunmaktadır. Karaların ve denizlerin önceden kestirilebilecek sınırlarına birçok hallerde ulaşılmıştır, diğer hallerde geçilmiştir.

Bugün karşılaştığımız ikilemin önemli bir nedeni, karada yaşayan bir hayvan olan insanın yöneliminin az - çok bir devrinin aynı olmasıdır. Hatta doğayı koruma konularında bile, özellikle estetik ve doğal çevre konularında, düşüncelerimiz sık - sık dağlara, vadilere, büyük av hayvanlarına ve bazan da küçük ve akvatik objelere sığar.

Karalardaki ve tatlı sulardaki doğayı koruma düşüncelerini tam anlamıyla denizlere uzatmak istiyorum: parklar, rezervler, deniz kaynaklarıyla ilgili olarak insanın davranışlarını denetleyen yönetim ku-

ratları. «Marin Parkları»nda da el değmemiş inceleme alanlarının, koruma kelimesinin tam anlamıyla, içindeki tüm yaşam korunarak ayrılması mutlak bir gerekliliktir.

İnsan denizleri büyük ölçüde kullanmakta, onu kirletmekte ve kıyılarını geliştirmektedir. Genel etkisinin yıkıcı olduğunu hissetmemiz dışında, bu eylemlerin etkileri hakkındaki gerçek fikrimiz çok azdır. Bu etkileri nasıl inceleyebileceğiz? Diğer yandan insan, biyolojik ürünleri bakımından, gittikçe yükselen bir grafiği izleyerek denizlere bağımlı hale gelecektir. Deniz otu yatakları, mercan resifleri, ve mangrovlar gibi kıyı bölgelerinin belli habitatları, insana besin maddesi oluşturan önemli kaynakların üretiminde ve deniz gıda zincirinde bağlantılar olarak çok büyük önem taşımaktadırlar.

Öyle ise bu kaynakları, bozulmamış olarak inceleme olanağına sahip olmazsak, nasıl inceleyebileceğiz? Bu, en basitinden bir sağduyu ve yaşamı sürdürme konusudur.

Denizlerin kıyıları boyunca uzanan canlı alanları (litoral bölge) gerek kaynakları için gerekse rekreasyon amaçlarıyla en yoğun insan kullanımında olduğu için en çok endişe duyulacak sahalardır. Uygarlık karada, denizde yakın, ve genellikle en zengin doğal çevrede gelişmiştir. Uygarlığın gelişmesi sadece bazı zengin tarım alanlarının betonla kaplanmasına değil, aynı zamanda en zengin suların büyük bir kısmının yok olmasına yol açmıştır. Bunun için, uygarlık merkezlerine yakın sığ denizler, en fazla korunma gereksiniminde olan sulardır.

Şimdi, bir okyanus bilimcisi, marin biyolojisti, olan Carleton Ray'dan bazı aydınlatıcı genellemele-ri buraya aktarmak istiyorum:

«İlk olarak, denizin her tarafı aynı değildir. Yeryüzünde en verimli sahalarda, aslında kıyılarına yakın sığ sulardır, bunlara denizlerin fidanlıkları denir.

Bunlar da gelişim, doldurma, kurutma ve kirlenme ile en hızlı bir şekilde yok olmaktadır. Çok zengin deniz habitatlarının, gelişim sonucu harap olması bir çok hallerde marinalar, tatil köyleri ve plajlar adına yapılmaktadır; büyük bir soğukkanlılıkla söyleyebiliriz ki bu işleme maruz kalan sahalarda rekreasyon lâğımına akıtılmaktadırlar.

İkinci olarak, her derde deva şerbet sunan ermişler tarafından öğütlendiğini sık-sık duyduğumuz gibi, deniz alabildiğine geniş ve dokunulmamış bir kaynaklar ve besin deposu değildir. Yüzyıllardan beri denizlerden harman kaldırılmakta ve kara gibi, onun da nesli tükenen azalan türleri bulunmaktadır. Yaşayan şeylerin en büyüğü, mavi balina ciddi bir sorun içindedir.

Üçüncü olarak, bir deniz hayvanının tamamen avlanılarak kökünün kurutulup kurutulamayacağı konusunda tartışmalar vardır. Bunun cevabı her zaman ihtiyatlı bir «hayır»dır. Fakat sorulan soru doğru değildir. Aslında neslin tükenmesi asıl konu değildir. Gerçek şudur : bazı türlerin, belli yerlerde artık devamlı ve ticari anlamda avlanmaya değmeyecek kadar kökü kazınabilir ya da sayısı azaltılabilir.

Dördüncü olarak, halen deniz hakkında uçurumlar boyu bilgisizliğimiz vardır. Denizin, türlerin dağılımı bakımından, karaya göre daha az belirgin engeller vardır, türlerin sayısı daha fazladır, ve çevre, incelemek bakımından o kadar zordur ki etkin koruma alanları - barınaklar - veya inceleme sahalarını tanımlamak çok zordur.»

Şimdi de deniz parkları için bazı önerileri hatırlatmak istiyorum : Aslında fikirler yeni değildir. Bunlar, hâlâ geniş ölçüde var olan «bırakınız yapsınlar» bir alternatif olarak kara sularının da, rezervler, rekreasyon sahaları, ulusal park, ve av hayvanları yasalarının sağlam ilkelerinden yararlanarak aynı yolla yönetilmeleri inancını yansıtır. Çok amaçlı bir dilekte bulunulmuştu : yarım sahaları bütünlemek için, sığınmak için, dinlenip - eğlenmek için estetik değerler için, eğitim ve inceleme için bilimsel ve teknik kısıtlama uygulanan sahalar.

Halen kara suları üzerinde var olan spor, ticaret, sanayi ve rekreasyonel baskılardan açıkça bellidir ki, talep yakın zamanda arzı silip süpürecektir. Eğer kısıtlanmamış kullanımın, artık haklı olmadığı birleşirse, o zaman kara sularımız ve kıyılarımızın zonlamaya muhtaç olduğuna karar verebiliriz. O zaman derhal şunu önermek isterim ister yerel ister ulusal olsun, bütün dünyada kurulmuş bulunan ve tasarlanan kıyısız koruma alanları, sınırlarını su yüzünün üstünde ve altında genişletmek için çaba harcamalıdır.

IUNC'in Eylül 1975 te Zaire'nin Kinshasa kentinde yaptığı 12. Genel Kurul toplantısında alınan önemli kararlardan bazılarını aşağıya aktarıyorum :

«Eylül 1975 te Zaire - Kinshasa'da toplanan IUNC'in 12. Genel Kurulu :

Hükümetlerin, deniz habitatlarını tahrib eden veya değerini azaltan aktivitelerini her yerde ve özellikle bu aktivitelerin deniz parklarına veya rezervlerine zarar verdiği bölgelerde denetlemesi için önlemler alınmasını ve gerekli görülen yerde yasaklamasını ısrarla diler,

Kıyısı olan devletleri, değerli deniz habitatlarının kolay yaralanabilir varlıklarını korumak için yeterli miktarda alanları deniz parkları ve rezervleri yapmaya çağırır,

Doğayı korumak için değerli kıyısız alanlara bitişik karasal parkları veya rezervleri olan hükümetlere, bu parkların sınırlarını bir deniz kesimini de içerecek biçimde genişletmelerini sağlık verir.

Araştırma amacıyla doğal yaşamın korunması için, olanak bulunduğu ölçüde geniş deniz otu yataklarını, mercan resiflerini, ve mangrovları koruma alanları olarak ayırmak üzere hükümetlerin eyleme geçmesini sağlık verir.

Kendi görev ve yetki sınırları içinde, böyle habitatları bulunan kıyı devletlerinden, kıyıların sürekli sağlık ve istikrarının sürdürülmesi için politika ve yasal kurallar geliştirmesini ısrarla diler.

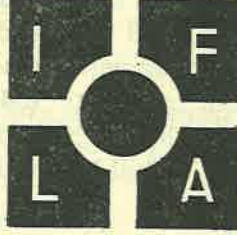
Böyle alanların amenajmanında kullanabilecek yol gösterici esasların sağlanması için araştırma ve monitör programlarının güçlendirilmesini veya başlatılmasını ısrarla diler.»

Eğer kıyılar ve deniz parkları, gerçek anlamıyla park olacaklarsa, buralardaki tüm yaşamın korunması için her türlü gayret harcanmalıdır. Felsefe, bu tebliğin başında açıklanan karasal parkları yöneten felsefe olmalıdır. Bu felsefe bir kere kabul edildikten sonra, uygun kurallar yasal güç halinde şekillendirilebilir.

Karar ve özet olarak, bugüne kadar toplumumuzun tamamen kabul etmediği, deniz ve karanın birbirine bağımlılığını ve tekliliğini kuvvetle belirtme lütfen izin veriniz. Kıyısız gelişimin deniz üzerine direkt etkileri bir yana, med - cezir olayının vuku bulunduğu bir kıyıda veya bir olitik şekilde bir tropik marl yapılı sahilde, veya mangrov yetişen sığ kıyılarda kara ile deniz nerede ayrılabilir? Gerçekte küçük koyların, plajların ve sekilerin estetik güzelliği, deniz ve karanın karşılıklı etkileri ve karşılıklı dinamik oyunlarına bağlıdır. Aslında bu güzellik, insanın bunu stabilizasyon, zemin sıyırması, dolgu duvar ve çeşitli gelişimlerle bölmeye gayret etmesiyle bozulur.

Toprağımıza can veren denize olan borcumuzu belki yeniden anımsarız. Bütün kararlar, deniz içinde adalardır. Yeryüzü bir birimdir, ve onun yaşamı yalnız filogenetik olarak değil aynı zamanda ekolojik olarak da ilişkilidir. Eğer doğayı korumacılar bu gezegeni bir tek toprak ve su olarak düşünemezlerse, o zaman ben sormak isterim : kim düşünecek ?

Gerçekleri öğrenmeye ve davranış kurallarını yerleştirmeye çabalyorken, «doğayı korumanın yeterli olmadığını» unutmayalım. En son yanıt bizim doğaya olan içten sevgimizdedir. Bizim sadece bir dev, karada yaşayan hayvanlar olarak bildiğimiz doğa değil, fakat kendimizin, benliğimizin küçük ya da büyük şeylere, dağbaşlarından eski deniz - yuvamıza kadar uzanmasındadır.

ifla — Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu

Tüzüğü

I. BÖLÜM

GİRİŞ - AMAÇ - FEDERASYONUN ADI - YERİ - DİLLERİ

Giriş : 1948 yılında Cambri-ge'deki toplantı ve bundan önce 1935'te Brüksel'de, 1937'de Paris'te, 1938'de Berlin'de kurulan temaslardan sonra, çeşitli Ulusal Peyzaj Mimarları Dernekleri aşağıda ismi belirtilen bir uluslararası federasyon kurmaya karar vermişlerdir.

Madde 1. İsim : Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu.

Madde 2. Amaç : Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun amacı; peyzaj mimarlığı mesleğinin ve meslekle ilgili sanat ve bilimlerin dünyanın her tarafında geliş-

mesi, yükselmesi ve tanıtılmasıdır. Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun siyasetle ilgisi yoktur.

Madde 3. Yer : Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun Merkezi Büyük Konsey kararıyla saptanır.

Madde 4. Diller : Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun resmi dilleri Fransızca ve İngilizcedir. Anlaşmazlık durumunda Fransızca metin geçerlidir.

Madde 5. Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun süresi sınırsızdır.

II. BÖLÜM

FEDERASYONU ÜYELERİ

Madde 6. Federasyonun üyeleri esas olarak ulusal

Peyzaj Mimarları Dernekleridir.

Madde 7. Her ulus ancak bir dernek tarafından temsil edilebilir.

Madde 8. Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu'nun üyeleri şunlardır.

a) Ulusal Peyzaj Mimarları Dernekleri,

b) Çalıştıkları ülkelerde ulusal bir dernek olmadığı takdirde kabul edilen kişisel üyeler. Bu üyeler, ülkelerinde ulusal bir dernek kurulmaz kurulmaz kişisel üyelik haklarını kendiliğinden kaybederler.

c) Federasyonun Cambri-ge'deki orijinal bildirisini imzalamış olan kurucu üyeler. Bunlar Federasyonun, ömürleri boyunca üyeleridirler ve bu

sıfatla, düşüncelerini ifadeye hak kazanmış oldukları Büyük Konsey'in oturumlarına katılırlar. Bunların üyelikleri, her ne koşul ve biçimde olursa olsun bir başkasına devredilemez.

d) Yönetim Kurulu Üyeleri.

Büyük Konsey, özel bir temayüz nişanesi olarak, herhangi bir kişiyi uygun bir üyelik ünvanı vererek ve Federasyon'un çalışmalarına katarak onurlandırılabilir.

Madde 9. Üyelğe kabul : Üye kabul etme, Federasyon Büyük Konseyi'ne ait müstesna bir imtiyazdır.

Madde 10. İstifa - Üyelikten Çıkarma : Üyeler ya :

a) İstifa ederek, ya da

b) Büyük Konsey tarafından verilecek uzaklaştırma kararıyla üyeliklerini kaybederler.

III. BÖLÜM YÖNETİM

Madde 11. Federasyon'un yönetimi Büyük Konsey, Yönetim Kurulu ve Büro'sunun elindedir.

Madde 12. Büyük Konsey : Federasyon'un Büyük Konseyi, faal üyelerinden ve Federasyon eski başkanlarından oluşur. Faal üyeler oy hakkına sahiptir, eski başkanların oy hakkı yoktur. Oy hakkı olan üyeler şunlardır.

a) Yönetim Kurulu Üyeleri.

b) Federasyona üye her ulusal derneğin atadığı delegeler,

c) Çalıştıkları ülkeleri temsil eden kişisel üyeler. (İkiden fazla kişisel üyesi olan ülkeler, bunlardan yalnız birini kendilerinin temsilcisi olarak yetkilendirmelidirler.)

d) Kurucu üyeler,

Buna göre, her ülke Büyük Konsey'de yalnız bir delege ta-

rafından temsil edilebilir. Bu delegeye, bir teknik danışmanlar gurubu katılabilir, ancak pratik nedenlerle bu gurubun sayısı her seferinde Yönetim Kurulu'nun önceden onayına sunulacaktır. Büyük Konsey üyeleri her iki yılda bir, üçte bir oranında yenilenir. Delegeler, kendilerini atayan dernekler tarafından yeniden seçilebilir. İstifa eden bir delegenin yerine, bağlı olduğu dernek tarafından derhal bir yenisi atanır.

Madde 13. Yönetim Kurulu : Büyük Konsey tarafından basit çoğunluk usulüyle ve iki yıllık bir süre için seçilen Başkan, bir önceki Başkan, Genel Sekreter, Sayman ve Başkan Yardımcısından oluşur. Yönetim Kurulu üyeleri yeniden seçilebilirler.

Madde 14. Büro : Başkan, Genel Sekreter ve Sayman'dan oluşur.

Madde 15. Başkan : Büyük Konseyin aldığı Kararları uygulamakla görevlidir. Büyük Konsey'e başkanlık yapar ve Yönetim Kurulu'nun mahkeme kanunî temsilcisidir, fakat Büyük Konsey'den önceden özel yetki almadan dâvâ açamaz. Başkan'ın yokluğunda, kıdemli Başkan Yardımcısı yerini alır. Başkan, Büyük Konsey tarafından iki yıllık bir süre için seçilir. İkinci defa iki yıllık bir dönemden fazla seçilemez.

Madde 16. Genel Sekreter : Büyük Konsey ve Yönetim Kurulu'nun sekreterlik hizmetlerini yapar. Kendisinin ve Başkan'ın imzalayacağı toplantı tutanaklarını hazırlar.

Genel Sekreter, Büyük Konsey tarafından iki yıl için seçilir. İkinci defa iki yıllık bir dönemden fazla seçilemez.

Madde 17. Sayman Federasyon'un muhasebesini tutar, bütçesini yapar ve mallarını

yönetir. Büyük Konseye karşı sorumludur. Büyük Konsey tarafından iki yıllık bir süre için seçilir. İkinci defa iki yıllık bir dönemden fazla seçilemez.

Madde 18. Yönetim - Federasyon içi yönetim görevleri :

Büyük Konsey Federasyonun genel çalışmalarını kararlaştırır, bu çalışmalara yön verir ve yönetimi için gerekli kararları alır.

Yönetim Kurulu Federasyonun genel yönetimiyle yükümlüdür ve Büyük Konsey'in kararları uyarınca Federasyon'un amaçlarını başarmak için gerekli kararları alır.

Bu kararların uygulanması Büro'nun görevidir.

Madde 19. Büyük Konsey : yılda bir kere veya Büyük Konsey üyelerinin en az üçte birinin çağrısı üzerine olağanüstü olarak toplanır. Büyük Konsey'in müzakereleri, ancak tam üye sayısının en az dörtte biri toplantıda bulunursa geçerlidir. Eğer bu yeterli sayı sağlanmazsa Büyük Konsey tekrar toplanır ve bu toplantıda hazır üye sayısı ne olursa olsun müzakereleri geçerli olur.

Bir toplantıyı izlemeyecek olan Büyük Konsey üyeleri, yetkilendirilmiş bir başka meslektaşları veya bağlı oldukları ulusal dernek üyelerinden biri tarafından temsil edilebilir.

Hiçbir temsilci, kendisinin ki dahil, beş oydan fazla oy kullanamaz.

Büyük Konsey toplantılarında Yönetim Kurulu'nun, Genel Sekreter'in ve Sayman'ın raporları görüşülür.

Büyük Konsey bütçeyi onaylar.

Büyük Konsey, Yönetim Kurulu üyelerini atar ve boşalan yerlere yeniden atama yapar.

Büyük Konsey, üyelerinin kabul veya uzaklaştırılmaları

na karar verir. İstifaların kabul edilip edilmeyeceğini saptar.

Büyük Konsey yıllık üye aidatlarını saptayabilir.

Büyük Konsey, Federasyonun tüm işlerinden sorumludur ve Yönetim Kurulu'nun önerilerini ve raporlarını oysunur. Vekâleten verilmiş yetkiler dışında, Büyük Konsey tarafından oylanmamış hiç bir öneri uygulanamaz.

Madde 20. Yönetim Kurulu: gerektiğinde ve yılda en az bir kere toplanır. Toplantılar, üyelerinin en az üçte birinin isteği üzerine Başkan tarafından yapılacak çağrı üzerine toplanır. Kararlar basit oy çokluğu ile alınır, oyların eşitliği halinde Başkanın oy verdiği tarafın Kararı kabul edilir. Kararlar, ancak Yönetim Kurulu üyelerinin en az yarısı mevcut olduğu takdirde geçerlidir.

Madde 21. Büro, Başkan'ın dileği üzerine her gerektiğinde toplanır.

Madde 22. Toplantıya Çağırısı : Büyük Konsey ve Yönetim Kurulu'nun olağan ve olağanüstü toplantılarına çağrı, toplantı tarihinden en az üç ay önce Başkan tarafından yapılır. Toplantı gündemi çağrı ile birlikte gönderilir. Başkan, bu anayasanın kuralları uyarınca toplanmayı başaramazsa toplantıyı isteyen üyeler, adı geçen kurallar uyarınca toplanmak yetkisine sahip olurlar.

Madde 23. Tutanaklar : Büyük, Konsey, Yönetim Kurulu ve Büro'nun her toplantısından sonra, bu toplantıların tutanakları, sayfaları numaralanmış bir kitaba İngilizce ve Fransızca dillerinde yazılır, her sayfa Başkan ve Genel Sekreter tarafından karşılıklı imzalanır. Bu tutanakların suretleri Büyük Konsey üyelerine hemen dağıtılır. Tutanaklar, Konsey, Kurul ve Büro'nun

bir sonraki toplantısında tasvibe sunulup onaylanır.

Madde 24. Ücretler - Harcamaların Ödenmesi : Federasyon üyeleri yaptıkları görevler için ücret almazlar. Ancak önceden onayı alınmak kaydıyla, bu görevlerini yürütürken yaptıkları harcamalar kendilerine ödenir.

IV. BÖLÜM

FEDERASYON SERMAYESİ VE MÜLKÜ

Madde 25. Federasyonun mülkü, onun sermayesi ile sabit ve taşınabilir değerlerinden oluşur.

Madde 26. Federasyon hediye, bağış ve vasiyetle bırakılmış para ve mal kabul eder.

Madde 27. Federasyonun faal üyeleri, Büyük Konseyin oylaması ile saptanan miktarda yıllık üye aidatı verirler.

Madde 28. Federasyon başka gelir kaynakları da kabul edebilir, örneğin sergiler, kongreler, yayınlar ve bunun gibi.

Madde 29. Federasyon'un dağılması halinde, Federasyon mallarının nasıl elden çıkarılacağına Büyük Konsey karar verir.

V. BÖLÜM

ANAYASANIN DEĞİŞTİRİLMESİ

Madde 30. Anayasanın değiştirilmesi, Yönetim Kurulu'nun veya Büyük Konsey üyelerinin en az üçte birinin, istenen değişikliği açıkca anlatan yazılı ve imzalı önerisi üzerine oya konulur. Öneri alınır alınmaz, Başkan derhal Büyük Konseyi altı ay içinde olağan üstü toplantıya çağırır ve önerilen değişiklikler Büyük Konsey üyelerine toplantıdan en az üç ay önce dağıtılır. Değişiklik ancak postayla gelen oyların üçte iki çoğunluğu ile

VI. BÖLÜM

ÇEŞİTLİ KONULAR FEDERASYONUN DAĞILMASI

Madde 31. Mali Yükümlülük : Federasyon'un taşınır ve taşınmaz malları Yönetim Kurulu'nun idaresi için yegâne teminatıdır ki bu nedenle üyelerine karşı kişisel bir iddiada bulunulamaz.

Madde 32. Anlaşmazlıklar : Üyeler arasında çıkabilecek, Federasyon'un işleri ile ilgili anlaşmazlıklar Yönetim Kurulu'nda görüşülür. Yönetim Kurulu, bu anlaşmazlıkları dostça gayretlerle çözümlenmeye çalışır. Bu yoldan başarılmazsa, konu Büyük Konsey'e iletilir.

Madde 33. Yönetmelikler : Yönetim Kurulu, mevcut Anayasaya uygun olarak hazırlanmış bir dizi Yönetmenlikleri Büyük Konsey'in onayına sunacaktır. Bu Yönetmenlikler, Federasyon üye ve delegelerinin haklarını ve görevlerini, Başkan'ın, Genel Sekreter'in Sayman'ın ve Yönetim Kurulu'nun diğer üyeleri'nin yönetsel görevlerini ve kusursuz bir yürütme görevini yapabilmek için gerekli maaşlı memurların atanmasını da kapsayan Federasyon'un yönetimine ilişkin genel kuralları ve oylama süresini tam olarak tanımlar.

Madde 34. Federasyonun Dağılması : Federasyon'un dağılmasına ancak ya Yönetim Kurulu'nun ya da böyle bir öneriyi yazıp imzalayacak Büyük Konsey üyelerinin en az yarısının önerisi üzerine karar verilir. Öneri Büyük Konsey'e sunulur. Başkan öneriyi alır almaz altı ay içinde Büyük Konseyi olağanüstü toplantıya çağırır. Bu toplantının benimseyeceği öneri, son oylama için Büyük Konsey'in tüm üyelerine gönderilir ve Federasyonun dağılmasına ancak posta ile gelen oyların üçte iki çoğunluğu ile karar verilir.

IFLA Dünya Kongresi, 1976 - İSTANBUL

Rapor - Kongre Sonrası Gezi

Dr. Hans Friedrcih Werkmeister (B. Almanya)
IFLA Orta Bölge (Avrupa ve Afrika
Ülkeleri) Asbaşkanı

«10-19 Eylül 1976 tarihleri arasında uygulanan 10 günlük yurtiçi gezi programına katılan Dr. Werkmeister, Derneğimizin önerisi üzerine GÖREME ve PAMUKKALE için iki ön rapor hazırlayarak IFLA Genel Merkezine müracaatte bulunmuştur.

Dr. Werkmeister bu raporlarında PAMUKKALE için UNESCO ve IFLA tarafından desteklenen uluslararası bir yarışma önermekte; GÖREME için de peyzaj mimarları ile diğer yakın meslek dalları arasında işbirliği için çağırda bulunmaktadır.»

1

I. GÖREME

Türkiye'nin doğal ve kültürel büyük kaynağı

Üç milyon yıl önceleri Erciyes ve Hasan Dağlarının çok şiddetli püskürtmesinden sonra Cappadocia Ovası lavlarla örtüldü. Rüzgar ve sular zamanla fevkalade ilginç sürrealistik bir peyzajı yarattı. Buradaki kayalar bir süre Bizanslılar tarafından kilise, mabed ve manastır; daha sonra hristiyanların sığındıkları bir barınak olarak kullanıldı. Bugün Göreme Türkiye'nin ve dünyanın paha biçilmez hazinelerinden biridir.

Türk Hükümeti, bu alanı korumak ve turizm için geliştirmek amacıyla birçok çaba harcamakta ve bunu sürdürmektedir. Fakat bu çabalar, ziyaretçileri kanalizasyon için yeterli değildir. Doğanın bir parçası olan ve yumuşak kayalar içine oyulmuş, fakat turistler tarafından oldukça tahrib edilmiş bu tarihi yapıların modern tekniklerle onarılması ve bütünüyle korunması amacıyla bazı kısımlarının ziyarete kapatılması zorunludur.

Öte yandan, Göreme'nin ve Cappadocia'nın diğer yörelerinin genel anlamda peyzaj planları düzenlenmelidir. Dünyanın bu heyecan verici, çok ilginç yöresini korumak ve ziyaretçilerin tahribine karşı gerekli önlemleri almak için özellikle Göreme Vadisi'nin bütün detay planlarını içeren bir master planının hazırlanması zorunludur.

Peyzaj Mimarları ilgili diğer meslek temsilcileriyle işbirliği yaparak en iyi çözüm yolunu araştırmalı, gelecek yüzyıllar için uygarlığımıza hizmet etmek amacıyla doğal ve kültürel kaynakların çok titiz bir anlayış içinde korunmasının gerekli olduğunu ortaya koymalıdır.

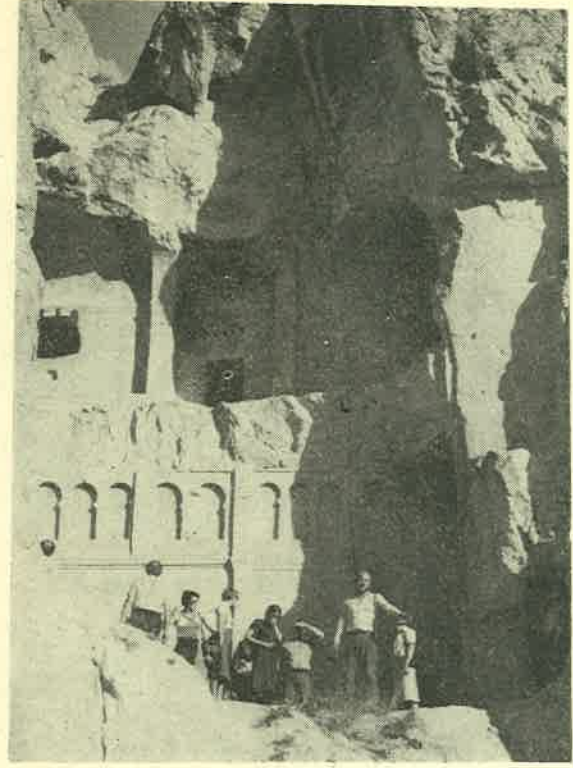
2

4

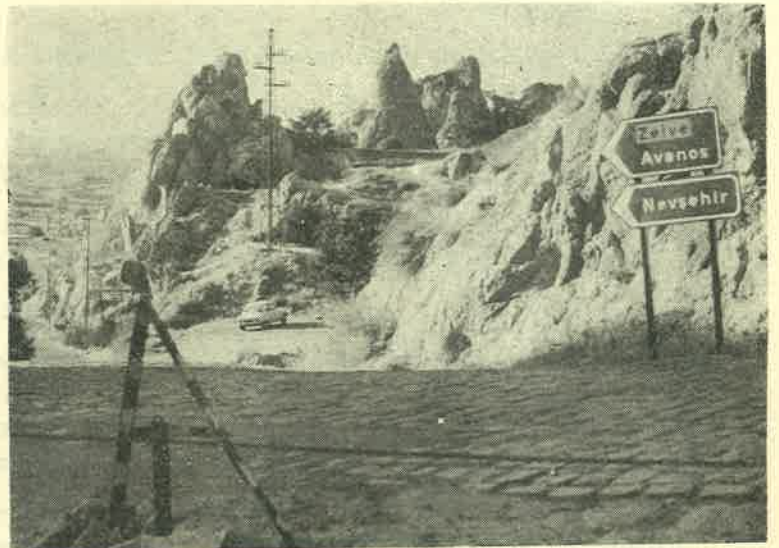

5

3

1. Göreme Vadisinden bir görüntü. Sarı, kahverengi, gri ve yeşil renkler çok etkin bir uyum yaratmaktadır.
2. Vadi içindeki doğal bacaslar, ilk kiliseler ve inzivaya çekilenler için ilginç bir mekân örneğidirler.
3. Tahribedilmiş bir kilise. Eski zaman sanatçılarının yalın fakat ustalıklı ve etkin biçimdeki yapıtları.
4. Göreme'nin oldukça iyi korunmuş bir kesimi. Turistlerin tahribine karşı gerekli korumayı sağlamak için bütün ayrıntılara kadar çok titiz bir planlama zorunludur.
5. Parkın girişi. Biçimsel yönden başarılı bir yapı örneği ve yapıyı arkalayan kayalıklarla olumlu bağlantı.
6. Trafik, turistler için geleceğe ilişkin olanaklar ile parkın yönetim amacıyla peyzaj mimarlarıyla sıkı bir işbirliği zorunludur.

6

1. «Pamuk Teraslar» dünyada eşi olmayan güzelliktir.

2 - PAMUKKALE

Dünyanın bir hazinesi için büyük bir tehlike

Türkiye'nin ve belkide dünyamızın en büyük heyecan yaratan ve ilgi uyandıran yörelerinden biri Pamukkale Milli Parkı'dır. Eski bir Roma Kenti olan Hierapolis'in çok yakınında ve bir tepenin yamacındaki kaynaktan çıkan termal sular pamuk benzeri kalkerli terasları oluşturarak dik eğimli yamaçlardan aşağıya dökülmektedir.

Doğanın bu eşi olmayan görkemli harikasını korumak ve ondan daha çok hoşnut olmak için bazı sorunların çözümlenmesi gereklidir :

1. «Pamuk Terasları»nın gerçek görüntüsü için sürekli bir akarsu olanağı gerekmektedir. Fakat, bugün bu termal suyun büyük bir kısmı otel ve motellerin banyol ve havuzlarında kullanılmaktadır.

Bu ulusal ve uluslararası hazinenin kesin olarak dengesi nasıl sağlanabilir ve korunabilir ?

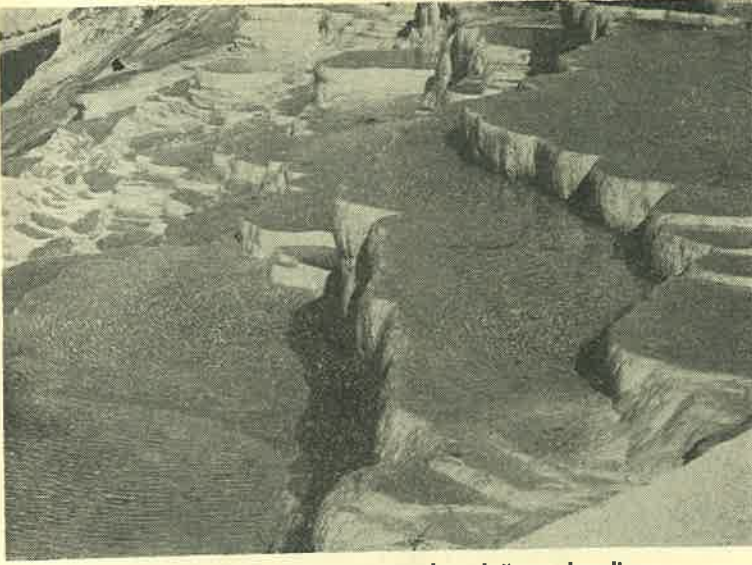
2. Yeni bir termal su sistemi çeşitli gereksinimleri karşılamak amacıyla yaratılmalıdır. İlk olarak su traverten setlerin her kesimine yeteri kadar dağıtılmalıdır. İkinci olarak, otel ve motellerin havuzları düşünölmeli ve en sonunda tarımsal alanların sulaması göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Otelden aşağıya doğru inen yol, pamuk terasların bulunduğu araziye yırtarcasına katetmektedir. Bilinçli bir sirkülasyon acilen düzenlenmelidir.

4. Ziyaretçiler için geceleme dahil yeni olanaklar sağlanmalıdır.

1969 da Pamukkale Milli Parkı'nın korunması ve kullanımını için yeterli bir master plan hazırlanmıştır. Bu çalışma «Birleşik Amerika Devletleri Uluslararası Geliştirme Bürosu»nun teknik yardımı ile çeşitli Üniversite ve Müdürlükleri arasındaki işbirliği ürünüdür. Plânlamanın koordinasyonu Orman Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Daire Başkanlığı tarafından yapılmıştır.

Sekiz yıl sonra bugün Pamukkale'nin geleceğe ilişkin plânlama ve yönetimi geliştirilmelidir. Bu nedenle, ben peyzaj mimarları arasında mevcut master plâna dayalı, UNESCO ve IFLA tarafından desteklenen uluslararası bir yarışmayı öneriyorum.

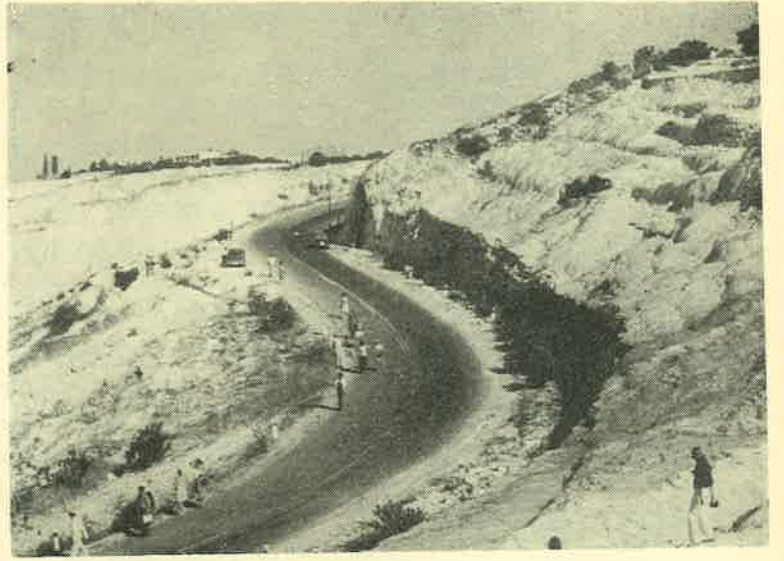
2. Burada, uygarlığımızın insanları doğanın kendine özgü düzenleme ilkelerinden yararlanabilir ve çok şeyler öğrenebilir.

3. Traverten yamaçların silüetinde yükselen yeni yapılar : olumsuz bir kullanım örneği.

4. Travertenleri oluşturan termal suyun başka amaçlar için kullanılması sonucunda zaman zaman kararmalar olmaktadır.

5. Ana yol, örneği olmayan bu görkemli doğa yapısını yırtmakta ve onu boydan boya katetmektedir.

6. Eski Hieropolis, termal kaynakları, otel, moteller ve kalker setler boyunca yer alan tek yapılar arasındaki ilişkiler olumsuzluk örneği ortaya koymaktadır.

7. Pamukkale korunmalıdır. Burası çok önemli ve benzeri olmayan ilginç bir kaynaktır.

KIYILARIMIZ

ve

KORUNMASI (*)

Prof. Dr. YÜKSEL ÖZTAN
A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarisi Bölümü
Başkanı

Sayın Seyirciler,

Televizyonumuzun bu günkü Pazar Sohbetinde, son yıllarda sosyal, ekonomik, turistik, estetik ve sağlık yönünden olduğu kadar, politik açıdan da tüm dünya ülkelerinde önem kazanmış, üzerinde çeşitli tartışmaların sürdürüldüğü, sorunlarına ülkesel ve evrensel çözüm yollarının arandığı bir yeri konu edineceğiz.

Konumuz, fırsat buldukça kısa ve uzun süreli boş zamanlarımızı, içinde ya da yakınında geçirmeyi arzuladığımız kıyılarla ilgilidir.

Denilir ki, bir insana yaşantısı boyu yalnızca bir gün çevresini görmesi ya da incelemesine izin verilirse, gözleri kapandıktan sonra gördükleri içinde en çok gök kubbeyi hatırlamaya değer ilginç bir varlık olarak kabul ederdi.

Bunun gibi, insanlara yaşantısı boyu bir günlük tatil yapma fırsatı sağlansaydı, kanımca çoğunluğu bu çok kısa zamanını bir su kıyısında ve özellikle denize çok yakın bir yerde geçirmeyi arzulardı.

Kıyı, «Kara ile suyun birleştiği yer» «Karanın su boyunca uzanan bölümü» olarak tanımlanmaktadır. Kıyı Çizgisi ise, «Deniz göl ve nehirlerde herhangi bir anda suyun kara parçasına değdiği noktaların birleşmesinden oluşan, meteorolojik olaylara göre değişen doğal çizgidir». O halde, toprak ve su gibi iki büyük varlık ve nimet, kıyılarda yan yana gelmekte ve ayrı ayrı taşındık-

ları değerlerin çok üstünde başka bir varlığı oluşturmaktadır.

Gerçekten, tarihsel açıdan su kıyılarının insan yerleşmeleri için önemi, diğer alanlara oranla çok daha fazla olmuştur.

Bunun, gelecek yıllar ve yüzyıllarda da önemini yitirmeyeceği hatta giderek artacağı bir gerçektir.

Nitekim, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Raporuna göre «Dünyamızın ılıman kuşağında yaşayanların 2/3 si, denizle 500 km. mesafe arasında kalan alanlarda; geri kalanın yaklaşık yarısı ise denize 500 ile 1000 km. mesafe içindeki yerlerde yaşamaktadır.

2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri nüfusunun 3/4 nün kıyısız alanlarda yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Bugün, kıyısız alanlardaki gelişmeye ilişkin sorunların çoğu, gelişmekte olan ülkelerde oluşmaktadır.

Bu olguyu, gelişme sürecini tamamlamış ya da gelişmekte olan ve özellikle ülkemiz içinde kabul edebiliriz.

Sayın Seyirciler,

Ülkemiz, ada kıyıları dahil 8210 km. lik bir sahil şeridine sahiptir. Karadeniz'de Hopa'dan,

TRT Televizyonu 27.6.1976 tarihli «PAZAR SOHBETİ» Programında sunulmuştur.

Akdeniz'de İskenderun ötelere kadar uzanan binlerce kilometrelik kıyı şeridimizin uzunluğu yönünden olduğu kadar, doğal ve kültürel özellikleri yönünden de dünyanın hiç bir ülkesinde bulunmayan bir değer taşıdığını söylemek gerçek dışı bir iddia değildir.

Hareketli bir kıyı şeridi Karadeniz, Marmara ve Boğazlar ile Ege ve Akdeniz'in tipik özelliğidir. Uçsuz, bucaksız kumsallar; mavinin bütün tonlarındaki irili ufaklı körfezler ve koylar sahil peyzajımızın çok değerli varlıklarıdır. Arazi yapısının yer yer sahile çok yaklaşması ve yükselti farkları kıyılarımıza özge morfolojik gösterileri yaratır.

Kısa mesafelerde iklim ve toprak koşullarındaki değişimler doğal bitki örtüsünde farklı türler ve bitki toplulukları ortaya koyar.

Bu nedenle, Kuzeyde Karadeniz Bölgesinin gümrak Kafkas ve Orta Avrupa; Batıda ve Güneyde Akdeniz Bitki örtüsü, kıyılarımızda çok zengin bir koleksiyona olanak sağlamıştır.

Aynı zamanda bu değişik iklim ve toprak koşulları, kıyılarımızda farklı türde ürünlerin oluştuğu yoğun bir tarım potansiyeli ortaya koymuştur.

Nitekim, bu kullanım içinde çay, narenciye, zeytin, bağ ve bütün meyve çeşitleri yanında; pamuk, tütün dahil tarla ziraatı kapsamına giren bütün türleri görmekteyiz.

Ayrıca, denizlerimizin uygun tuzluluk ve ısı dereceleri nedeniyle, dünyanın ender ve çeşitli balıklarını da bu ürünlere eklemek gerekir.

Öte yandan, yüzyıllar boyu oluşan Anadolu Uygarlığına ilişkin tarihi eserler, arkeolojik kalıntılar ile bugün halâ canlılığını koruyan tipik yerleşmeler, kıyı hazinemizin açık hava müzesi niteliğinde değer biçilmez kültürel varlıklarıdır.

Bütün bu özelliklere, 8210 km. lik bir kıyıda, toplam 1520 km. uzunluğunda denize girmeye uygun kumsal şeridi bulunduğunu ve bunun büyük bir kısmının çok uzun güneşlenme mevsimine sahip olduğunu eklersek kıyılarımızın ne derece değişik peyzaj özelliği ve kullanım ortaya koyduğunu belirtmiş oluruz.

Görülüyor ki, kıyılarımız turistik, ekonomik, sağlık, dinlenme ve bilimsel konularda bütün insanların ilgisini çekecek değerlerde çok yönlü bir yapıya sahiptir.

Buraya kadar olumlu niteliklerini çok kısa bir özet içinde ortaya koymaya çalıştığımız kıyılarımızın acaba olumsuz yönleri yok mudur ?

Bu sorumuzu, basınımda sık sık yer verilen bazı haber başlıklarına değinmekle cevaplandırılm :

- Çevre Kirliliğinin Turizme Etkisi Artıyor,
- Kaybolan İstanbul,
- İstanbul'un Yedi Bölgesinden Denize Girmek zararlı,
- Yaşadığımız Çevre Neden Bozuluyor ?

Bu gibi haber başlıklarını çoğaltmak ya da daha ilginç olanlarını vermek elbette ki mümkündür. Özellikle, son on yıldan beri basınımda, günlük konuşmalarımızda, konferans ve bilimsel toplantılarda kıyılarımızla ilgili konulara ve sorunlara sık sık değinmekte, çözümleri tartışmaktayız.

Bu durumun iyimser olmak gerekirse sevindirici bir yönü vardır. Kıyılarla ilgili sorunların basında ve kamu oyunda güncellik kazanması, toplumun pek çok konunun yanısıra bu gibi çevresel konularla da ilgilendiğini belirtmektedir.

Anayasamızın 130. maddesine göre : «Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir». Yine Anayasamızın 38. maddesinde «kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılmasına» değinilmektedir. Ayrıca, Medeni Kanunumuzun 641. maddesinde de kıyıların kullanımında disiplin sağlayıcı hukuksal bir ifade bulunmaktadır : «Sahipsiz şeyler ile menfaati umuma ait olan malların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu» ve «Hilâfı sabit olmayan yerler, kayalar, tepeler, dağlar ve onlardan çıkan kaynaklar kimsenin mülkü değildir».

Medeni Kanunumuzun yürürlüğe girdiği tarihten önceki mevzuat hükümlerine göre, kıyılar ve denizlerden herkesin yararlanması esas kabul olunmuştu.

Görülüyor ki, ne Anayasamızda ve nede Medeni Kanunumuzda, suların ve kıyılarımızın özel mülk olmasının yeri yoktur.

Buna karşın, su kıyılarından yararlanmada kamu yararını öngören bir anlayış vardır. Kıyı kullanışı için yasal açıdan böylesine bir kesinlik ve açıklık olmasına karşın, yüzyıllardır toplum kullanımına açık, suları temiz ve bereketli, bitki örtüsü ve morfolojik yapısı çok az zedelenmiş, yakın zamanlara kadar yapısal yerleşmeleriyle anlam kazanmış güzel kıyılarımız için bugün gördüklerimiz, okuduklarımız ve duyduklarımız hiç de iç açıcı değil. Nüfus artışı, haberleşme ve ulaşım araçlarının hızla gelişmesi, toplumun boş zamanlarını değerlendirme de yeni anlayış ve olanakların ortaya çıkması, güneş ve denizin insan sağlığındaki rolünün ve bunlardan daha önemlisi turizmin ülkemiz için geçerli bir konu olduğunun anlaşılması kıyıların ekonomik değerine aniden hız vererek sermayeyi

üzerine çekmiş, birçok açığı göz özel ve tüzel kişilerin spekülâtif uygulamalarına yol açmıştır.

Kıyılarımızın birçok cazip yöreleri az bir yatırım ve yoğun bir reklâm kampanyası ile işletmeye açılmış ya da büyük kârlar karşılığı satışa çıkarılmıştır.

Özellikle, karayoluyla kolayca ulaşılabilen birçok güzel kıyılarımızda özel ve kamusal yapıları, endüstriyel kuruluşları, kampingleri, kooperatif evlerini, denize kadar uzanmış dikenli tel çitleri, taş duvarları, endüstri artıklarını, çöpleri ve molozları görmek artık olağan şeylerden.

Bu sorunları bir örnekle somutlaştıralım.

Ülkemizin güzel ve en çok gelişmiş bölgesinde bulunan Marmara Denizi, son yıllarda kirlenme açısından kamu oyunu yoğun biçimde etkilemeye başlamıştır.

Bilindiği gibi Marmara, coğrafi konumu; İstanbul ve Çanakkale Boğazları; Haliç, İzmit ve Gemlik körfezleri; çok yakınındaki Sapanca, İzmit ve Büyük Çekmece Gölleri, bereketli tarımsal alanları; zengin doğal bitki örtüsü; yerleşme yerleri ve binlerce yıllık tarihi eserleri ile eşsiz değerinde bir iç denizdir.

Bugün, Marmara kıyılarımızın yoğun kullanışlı bir yatırım alanı durumuna gelmesi bu gibi çok yönlü özelliklerin bir sonucudur.

Bununla birlikte, bu kullanışların birçok sorunları da oluşturduğu bir gerçek.

Nitekim, Silivriden itibaren İstanbul, İzmit, Yalova, Gemlik, Bandırma ve Erdek'e kadar uzanan kıyı boyunca son onbeş yılda ortaya çıkan yoğun yapı dizileri, çözümünü zor, belki de olanaksız birçok sorunları da birlikte getirmiştir.

Bu gün, konut yerleşimi, turizm, endüstri ve tarım gibi aralarında dengeli bağlantının kurulması zor dört farklı kullanım, Marmara kıyıları ve karayolu arasındaki dar bir şeritte yanyana ve içiçe getirilmiştir. Örneğin :

Kâğıt sanayi fabrikaları,

Petrokimya tesisleri...

Suni gübre ve tarımsal ilaç sanayi fabrikaları...

Diğer yandan, duvarlaşmış kooperatif evleri ve siteler...

Marmara Denizi ve özellikle İzmit körfezinde toprak, su ve hava kirliliğini yaratan geleceğe ilişkin gelişmelerin boyutlarını ve özelliğini simgeleyen çok kez çirkin ve olumsuz örneklerdir.

Marmara'ya giren gemilerin yarattığı kirlenme ise ayrı bir sorun. İlgililer, özellikle yabancı bandıralı gemilerin artıklarını denize boşalttığını ve bunun denetlenmediğini belirtmektedirler.

Bu artıklar, kıyıların plâj olarak kullanılan kumsallarını kullanılmaz duruma getirmekte, su ürünlerine büyük çapta zarar vermektedir.

Marmara kıyı ve plâjlarının bozulmasına yol açan önemli bir etken de, özellikle büyük kentlerin artıkları, çöpleri ve yüzen cinsten plastik kaplardır. Bunların bir kısmı sürekli olarak denizde dolaşırlar ve sonunda sakin bir kumsala yerleşirler.

Ayrıca, inşaatta kullanılan kum ve çakılların Marmara kıyılarından sağlanması, özellikle küçük koylardaki sempatik plâjları bir kaya ve taş yığını haline getirmiştir.

İlgililer, çeşitli nedenlerin yarattığı son on yıldaki balık azalması aynı tempoda devam ederse, yirmi yıl sonra Marmara'nın ölü bir deniz haline geleceğini söylemektedirler. Yine ilgililerin işaret ettikleri şu nokta çok önemlidir :

Marmara'nın kendi kendini temizlemesi için gerekli biyolojik oksijen ihtiyacı önceleri günde 65 ton iken, 1970 lerde endüstri artıkları ve kentsel yerleşmeler etkisiyle 150 tona çıkmıştır.

Bu nedenle, deniz kendi başına temizleme işlemini yapamamakta, kimyasal artıklar denizde zehir olarak kalmaktadır.

Görülüyor ki, ülkemizde ve evrende turizm açısından ün kazanmış iç denizimizin bu özelliği giderek kaybolmaktadır.

Marmara kıyılarında, hatalı bir arazi kullanımının uygulandığını ve sürdürülmekte olduğunu kabul etmek zorundayız.

Marmara örneğindeki sorunları, İzmir, İskenderun ve diğer bazı kıyısal yörelerimiz için de tekerrarlayabiliriz.

Sayın Seyirciler

Kıyılar ve denizlerle ilgili sorunlar ve çözüm yolları bugün evrensel boyutlar kazanmıştır. 1972 yılı Haziran ayında Birleşmiş Milletler Örgütü'nün düzenlediği Dünya Çevre Sorunları Konferansında yüzden fazla ülkenin ortaklaşa önerileri arasında «Denizlerin Kirlenmesi» konusu da yer almıştır.

Öneride şöyle denilmektedir «Deniz, çevresi ve onun desteklediği canlı varlıklar insanlık için hayati bir önem taşımaktadır. Bu çevrenin ve kaynaklarının zarar görmemesini sağlayacak biçimde kullanılması bütün insanlığın yararınaadır». Öneri şöyle devam ediyor : «Bu görüş özellikle kıyı bölgelerinin kaynakları için geçerlidir. Denizlerin kirlenmeyi gidererek onu yeniden doğal kaynak yaratacak duruma getirme kapasitesi sınırsız değildir. Bu alanda en uygun yönetim gereklidir ve kirlenmeyi kontrol işi, okyanusların, denizlerin ve onların doğal kaynaklarının yönetiminde önemli bir unsur olarak benimsenmelidir».

Ülkemizde de kıyıların ya da daha geniş kapsamlı olarak doğanın korunmasına ilişkin son yıllarda kabul edilen yasalar; hazırlıkları sürdürülmekte olan tasarılar; resmi, yarı resmi ve özel ba-

za girişimler ile uygulamalar bizler için umut verici olmaktadır.

Bunlardan, 1973 yılında yürürlüğe giren 1380 sayılı Su Ürünleri Yasası; 1975 yılında Resmi Gazetede yayınlanan İmar Kanununun ek 7. ve 8. maddelerine ilişkin, kıyıları korumayı amaçlayan yönetmelik : 1975 yılında Resmi Gazetede yayınlanan Boğaziçi'yi Koruma ile ilgili ilkeler, «Çevre Sorunları ve Tabiatı Koruma Yüksek Konseyi Kuruluş Kanunu» ile «Özel Yörelere Kanunu» tasarı taslakları bunlardan bazılarıdır.

Sayın Seyirciler,

Yüzyıllar boyu yerleşmelere ve kullanışlara sahne olmasına karşın, ülkemizin batı ülkelerine oranla en az yağma edilmiş ve kirletilmiş, doğal ve kültürel birçok değerlerin yer aldığı kıyılara sahip olduğunu söylemek, olumsuz yönlerini belirtmeye çalıştığımız tablonun sevindirici ve gurur verici yönü.

Nitekim, kısa adı IFLA olarak tanımlanan «ULUSLARARASI PEYZAJ MİMARLARI FEDERASYONU»nun Dünya'nın çeşitli ülkelerinde iki yılda bir düzenlediği ve bu kez Peyzaj Mimarisi Derneği tarafından organize edilen 1976 Dünya Kongresi için ülkemizi seçmiş olması, bunun belirgin bir kanıtıdır.

1976 Eylül ayında İstanbul'da yapılacak olan UNESCO ve Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği himayesindeki bu kongrede, kıyı kullanışları, sorunları, çözüm yolları konu olarak kabul edilmiştir.

Başta Turizm ve Tanıtma Kültür Bakanlığı olmak üzere, ilgili bir çok Bakanlıklar, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Türkiye Otomobil ve Turing Kulübü ve diğer bazı kuruluşların desteklediği bu kongrenin ve yurt içi gezilerin bilimsel yönden ve ülkemiz kıyılarını tanıtan birçok olumlu sonuçları olacaktır.

Sayın Seyirciler,

Teknolojinin büyük ölçekler kazandığı bir dönemde yaşıyoruz.

Büyük ölçekli teknolojik kullanışların ve yerleşmelerin yarattığı çeşitli nitelikteki çevre sorunlarının yasal ve parasal yönden çözüm yolları giderek çok zor, pahalı ve hatta olanak dışı olmaktadır.

Su kıyılarının sınırlı olduğunu, bunların artırılması ve yeni kıyıların yaratılmasının mümkün olmadığını daima düşünmek zorundayız.

Bu nedenle, kıyıları en az yağma edilmiş ve kirletilmiş bir ülkeye sahip olmamızı çok önemli bir avantaj sayarak, bu durumu akıllıca değerlendirmemiz gerekir.

Doğanın bize cömertce bağışladığı eşsiz kıyılarımızın değerine varma bilincini dilerken, bu yıl iyi bir deniz tatili geçirmenizi temenni ederim.

DERNEKTEN HABERLER

- Derneğimiz Üyelerinden ve eski başkanlarından Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarisi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Günel AKDOĞAN Eylül/1976'da emekliye ayrılmıştır.

Derneğimiz Prof. Dr. Günel AKDOĞAN'a hizmetlerinden dolayı teşekkür eder, yaşamında esenlikler diler.

- Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Mimari- si Kürsüsü, E.Ü. Senatosunun 28.12.1976 gün ve 164/19 sayılı kararı ile «Peyzaj Mimarisi ve Süs Bitkileri Bölümü» haline dönüştürülmüştür.

Ülkemizin Peyzaj Mimarisi konusuna ilişkin sorunlarını çözümlenmek ve gereksinimleri karşılamak için büyük bir boşluğu dolduracak olan adı geçen bölümün kuruluşundan büyük bir kıvanç duyduğumuzu belirtir, başarılar dileriz.

- E.Ü. Ziraat Fakültesinde kurulmuş bulunan «Peyzaj Mimarisi ve Süs Bitkileri Bölümü» Başkanlığına Doç. Dr. Aysel BAYRAKTAR seçilmiştir.

Doç. Dr. Aysel BAYRAKTAR'ı kutlar, başarılar dileriz.

- Derneğimiz, Ülkemizde çiçek ve diğer süs bitkilerine ilişkin ülkesel çapta sorunların saptanması ve çözüm yollarının aranması; süs bitkilerinin topluma daha bilinçli olarak tanıtılması ve bilimsel yönden desteklenerek geliştirilmesi amacıyla 1977 yılında düzenlemeyi kararlaştırdığı «ULUSAL 1. BAHÇE VE ÇİÇEK SERGİSİ»ni 1976 yılında düzenlediği XV. IFLA DÜNYA KONGRESİ çalışmalarını nedeniyle 1980'e ertelemiş bulunmaktadır.

1980 yılından itibaren her 5 yılda bir tekrarlanacak bu sergi için hazırlıklar sürdürülmektedir.

- XV. IFLA DÜNYA KONGRESİ'nden sonra 10 günlük yurt için mesleki geziye katılmış bulunan Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu Orta Bölge (Avrupa ve Afrika Ülkeleri) Asbaşkanı Dr.H.F. WERKMEISTER, Derneğimizin önerisi üzerine GÖREME ve PAMUKKALE Milli Parklarının sorunlarına ve geliştirilmesine ilişkin konuların uluslararası düzeyde ele alınması amacıyla IFLA Federasyonu'na müracaatta bulunmuştur.

Dr. Werkmeister, peyzaj mimarları arasında Pamukkale için UNESCO ve IFLA tarafından desteklenen ve 8 yıl önce hazırlanmış bulunan Master Plana dayalı uluslararası bir yarışmayı önermekte, GÖREME için de peyzaj mimarları ile diğer meslek dalları arasında bugünkü sorunları en iyi biçimde çözüme ulaştıracak bir işbirliğini gerektiğini görmektedir.

XVIII. İskandinav Peyzaj Mimarları Kongresi ve IFLA 1977 Teknik Kongresi

KONU (IFLA 1977 Teknik Konferansı)

«İskandinavya'da Konut Bölgesinin Peyzaj Plânlaması»

KONGRE DİLİ

İngilizce ve Fransızca

SEKRETARYA

Foreningen af Danske Landskabsarkitekter
Sekretær Karen Permin
Gammeltorv 22
Postboks 2172 DK 1017 København K. Denmark
Tlf : (01) 15 33 66

KAYIT ÜCRETİ (IFLA Teknik Konferansı İçin)

850,— (yaklaşık 2400.00 TL.)
1 İsviçre Frankı - 2.30 D. kronu
1 U.S. dolar - 5.90 D. kronu

TARİHİ

15 - 16 Haziran 1977 (XVIII. İ.P.M.K.)
17 - 18 Haziran 1977 (IFLA 1977 T.K.)

YERİ

Vilvorde Horticultural College
70 Vilvordevej, 2920 Charlottenlund
Copenhagen, Denmark/Tel. (ol) OR 371

ORGANİZASYON

Danimarka Peyzaj Mimarları Derneği
Norveç Peyzaj Mimarları Derneği
Finlandiya Peyzaj Mimarları Derneği
ve
IFLA - Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu

IFLA 1977 Teknik Kongre Programı (17 - 18 Haziran, 1977)

17 Haziran 1977, Cuma

- 8.00 Kayıt
9.00 Danimarka Peyzaj Mimarları Derneği Adına Konuşma Dernek Başkanı Soren Harboe
IFLA Adına Konuşma
IFLA Başkanı F.G. Breman
Kongrenin Açılış Konuşması, Danimarka Konut Bakanı
9.30 «Konut Çevresi - İskandinav Gelenekleri»
Prof. Sven Hansen (Danimarka)
10.30 Ara
11.00 «Banliyölerin Rehabilitasyonu»
Birgitta Ahlgren ve Johan Radberg (İsveç), Peyzaj Mimarları
12.00 Öğle Yemeği
13.15 «Finlandiya Yerleşme Alanlarında Peyzaj'ın Etkisi»
Ass. Prof. Leena Iisakkila (Finlandiya)
14.00 «Norveç'in Kuzey Bölgesinde Yerleşme ve Peyzaj»
Prof. Magne Bruun (Norveç)
14.45 Ara
15.15 «Konut Bölgelerinin Plânlamasında Eğilimler»
Andreas Bruun (Danimarka), Peyzaj Mimarı
15.30 «Klavuz Olarak Peyzaj»
Danimarka Peyzaj Mimarlarından Bir Grup
16.30 Ara
17.00 Mini - Gezi
18.30 Ara
19.30 Akşam Yemeği

18 Haziran 1977, Cumartesi

- 9.00 İnceleme Gezisinin Açıklanması
Ass. Prof. Jette Abel
9.30 Otobüsle Vilvorde'den Hareket
10.00 Bagsvaerd Kesiminde Sondergardsparken (1950) Konut Yerleşimi
11.00 Farum Midtpunkt (1972 - 74)'de Teras Evleri
12.30 Sophienholm'da Öğle Yemeği, Bir Onsekizinci Yüzyıl İkinci Yarısı Kır Evi
14.00 Galgebaekken (1973 - 74)'de Yoğun Bir Konut Yerleşimi
15.30 Vilvorde'e Dönüş
16.00 Konferansın Kapanışı

Kongre sonrası mesleki gezi Haziran, 1977

- (19 - 28 Haziran, 1977)
19 Haziran, Pazar - Danimarka
20 Haziran, Pazartesi - Danimarka
21 Haziran, Salı - Norveç
22 Haziran, Çarşamba - Norveç
23 Haziran, Perşembe - Finlandiya
24 Haziran, Cuma - Finlandiya
25 Haziran, Cumartesi - Finlandiya
26 Haziran, Pazar - İsveç
27 Haziran, Pazartesi - İsveç
28 Haziran, Salı - İsveç

A.O.Ç.

ATATÜRK ORMAN ÇİFTLİĞİ

- **Çeşitli süs bitkileri ve yetkili teknik elemanları ile bahçe ve peyzaj mimarlığı uygulamalarında hizmetinizdedir.**
- **Pastörize süt ve mamülleri**
- **Besili tavuk ve koyunları**
- **Günlük yumurta**
- **Nefis yıllanmış kalite şarapları**

için A. O. Çitliği'ni tercih ediniz.

Telefon : 1315 40

GÜNAS ZİRAAT VE İNŞAAT

A. KOMANDİT ŞİRKETİ

RAHMİ N. GÜNDAY ve ORTAKLARI

Florence Nightingale Hemşire Okulu

Şişli - İstanbul.

ONUR GÜL FİDANLIĞI

- Fakir topraklara ve soğuk iklim mntıklarına en iyi intibak eden, tohumdan yetiştirilen yabancı gül fidelerine aşılama ile elde edilen ÜSTÜN KALİTELİ MUHTELİF BAHÇE GÜLLERİ, FİDANLARI İLE MEVSİMLİK ÇİÇEK FİDELERİNİ 1976 Kasım ayından itibaren emirlerinize sunar.
- GEÇİCİ SATIŞ YERİMİZ : Eskişehir yolu üzerinde, Balgat köprüsüne 500 m. mesafede ve Balgat Deresi kenarı - ANKARA
- Not : Kaliteli bahçe süs fidanı yetiştiren ciddi şahıs veya müesseselerin fidan satış mümessilliği kabul edilecektir. İlgilenenlerin TOROS SOKAĞI, DERYA APT. B. BLOK, DAİRE 14 SİHHİYE - ANK. adresine yazılı müracaatları

Ricardo Disperati

Fatih Caddesi İmar Sokak 4

YALOVA

☎ 374

TÜRKİYE'DE İLK DEFA
SİSLEME İLE ZEYTİN VE
SÜS BİTKİLERİ ÜRETİMİ

MARLA

Çiçek Sağancılık Koll. Ort.

H. T. Vellağagil ve Ort.

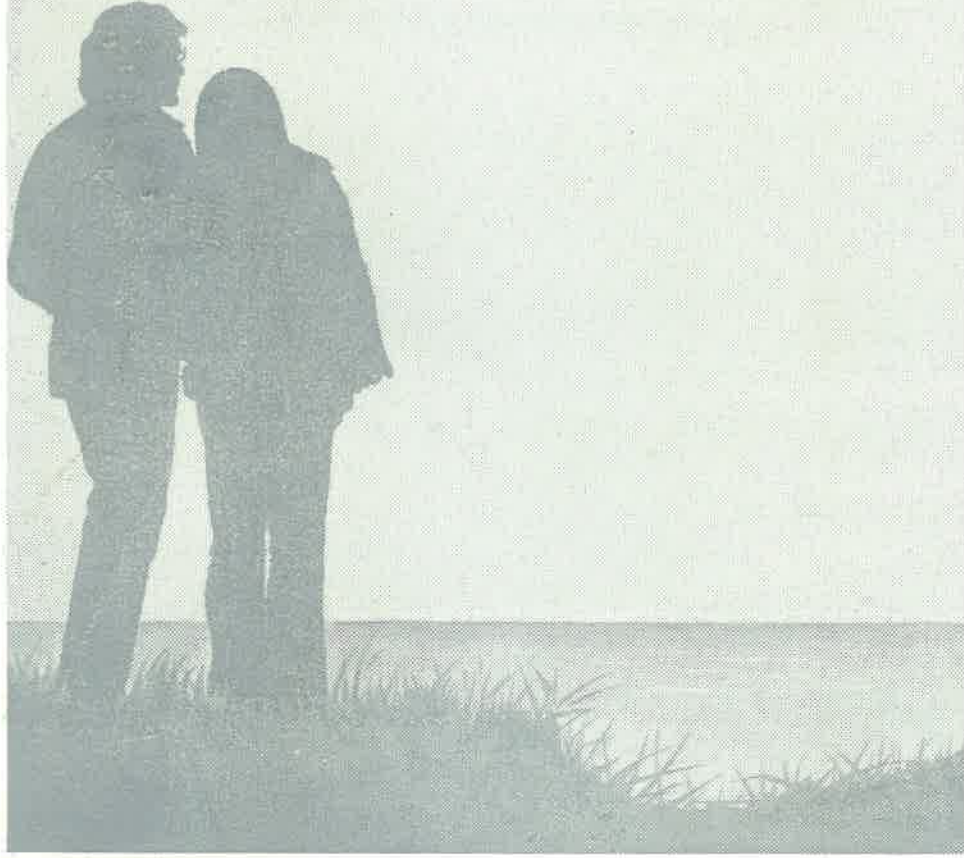
Süs Bitkileri Üretim ve Pazarlaması

Yalova, P.K. 55

Telefon : 585 - Yalova

16 Altınova (Karamürsel)

GÜVENLE,
UMUTLA
BAKIYORLAR
GELECEGE...

TÜRKİYE
İŞ BANKASI 'NDA HESAPLARI VAR

